Ν. ΚΑΤΙΦΟΡΙ

ΔΙΙΓΙΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ“
ΡΟΣΤΟΒ-ΝΤΟΝ
1936

Ν. ΚΑΤΙΦΟΡΙ

ΔΙΙΓΙΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ“
ΡΟΣΤΟΒ-ΝΤΟΝ
1935

Ι ΙΡΟΕΣ...

Εμις δεν ίμαςτε άνθροπι τις αράδας... Εμις ίμαςτε ίροες κε ι τρις... Εχυμε παράςιμα ανδρίας... κε τα κορμιά-μας ολονον ίνε ςακατεμένα... Αφίςαμε καθένας κι απο ένα κομάτι ςτις εκςτρατίες... όχι πολα πράματα... μονάχα μιςον άνθροπο αφίςαμε κε ι τρις μαζι. Εμένα μυ λίπι ένα πόδι, τυ Μολιυ το αριςτερό-τυ χέρι κε κινυ τυ αλανιάρι τυ Τίμυ τυ λίπι το δεκςί-τυ μάτι. Αφτος έχι κε το χτικιο, πυ τυ τρόι τα πλεμόνια, μα το περνάι ςτο πόδι ςα ςινάχι. Φοράμε ακόμι το «τετιμιμένον» ένδιμα τις Πςοροκόςτενας κε καθόμαςτε ςτο πιθαρχίο. Ο λόγος το λèι διλαδι... Πιθαρχίο βγάλαμε τιν κάμαρά-μας. Για να πάμε ς' αφτι πρέπι να περάςυμε μιαν αβλι, να ςκοντάπςυμε πάνο ςτις πέτρες κε τα κςίλα, πυ ςοριάζοντε άταχτα ςτο χόμα, να ςκίπςυμε διο-τρις φορες για να διαβύμε κάτο απο τις ςιρες τα ρύχα, πυ έχυν απλομένα... Φτάνυμε ςε μια μικρι πέτρινι ςκαλίτςα, ανεβένυμε διο-τρία ςκαλια κε βριςκόμαςτε μπροςτα ςτι ςανιδένια πορτίτςα-μας, πυ τρέμι ςα να τιν πιάνι ντελίριο, πυ τινε νκίζυμε. Ανίγυμε... κι αφτο το ςκοτινο κε ςτενόχορο άνιγμα ίνε ι κατικία-μας, το πιθαρχίο... Εδο μέςα άλα ίνε βρόμικα... Αρια κε πυ να ςκυπίςυμε κε τότε θα γίνι καβγας.

— Σκύπιςε ρε μαντράχαλε! μυ λένε ι άλι.

— Πός να ςχυπίςο... δε μπορο να σταθο μ' ένα πόδι..
Σχὺπιςε κε ςι, λέο τυ Μολιυ.

— Τι λες ρε! Εγο μ' ένα χέρι μπορο; Δε μπορο...

— Τότε να ςχυπίςι ο Τίμος...

— Μορε χαρα ςτο φιλότιμό-ςας, απαντάι αφτος, εμένα ι ςχόνι με πιράζι...

Νε... αφτος έχι το χτικιο... Τέλος κάπυ καταλίγυμε. Μα τον περιςὸτερο κερο μένυν όλα έτςι... άνο-κάτο. Το πάτομα ίνε χαλαζμένο μεριες-μεριες... κε γεμάτο ςχυπίδια. Τα νερα ίνε χιμένα κάτο. Φτιςιες, λεμονόχυπες... ότι θέλις... Ιλιος δε μπένι ποτες εκι μέςα κι ο αγέρας έρχετε με τ' αρόματα τυ πλιςταριυ. Ολι-μας ι περιυςία ίνε πέντε κυβέρτες ςτρατιοτικες κε ένα τςυκάλι, τρις καραβάνες κε τρις γιλιι, πυ τυς βάζυμε για προςκέφαλο. Σοςτο πιθαρχίο — μόνο πυ το νικιάςαμε τρακόςιες δραχμες το μίνα. Αλα θιμύμαςτε κιόλα το ςτρατόνα κε το αντίςκινο. Κιμύμαςτε κε τότε τον περιςότερο κερο μαζι ι τρίς-μας... Ιχαμε κι άλυς πολυς τότε κοντά-μας... Μα χάθικαν τόρα... άλι ςκοτομένι, άλι ςτα ςπίτια-τυς. Σα να φιλορόιςε ένα μεγάλο δέντρο ςτον άνεμο κι απομίναμε ι τρις κὰπυ, ςε κάπιο κλαρι τρία φιλαρὰκια. Θα πις πος δεν επίγαμε κε μις ςτο ςπίτι-μας... Ας-τα...

Τέλος τόρα καθόμαςτε παρέα.. κε δυλέβυμε. Ινε κομοδία. Ο Τίμος, με το ένα μάτι κε το χτικιο ςτα ςτίθια, γιρνὰι κε πυλὰι μπυκετάκια ςτα ζεβγαράκια. Μια χαρα ίνε να τόνε βλέπις με πόςες τςιριτζάντζυλες ζιγόνι τα τραπέζια, πος αφίνι άπςε-ςβίςε τα λυλύδια μπροςτα ςτιν κιρία κε πέρνι τα λεφτα απο τον κίριο. Αμ' εκίνο το μερςι πος το λέι! Σοςτε ανθοπόλιςα — κ' έτςι τον εβγάλαμε: ανθοπόλιςα... Ο Μολιος έχι πάρι κάμποςα κυτια ςπίρτα κε γιρίζι δεκςια κι αριςτερα ςτα κέντρα... Ο Τίμος, ι ανθοπὸλιςα, τον κοροιδέβι:

— Πιριοπόλις! τυ φονάζι με μια φονι πςιλι.

Κι ο φυκαρας ο Μολιος τἄχι καμένα. Απο τότε, πυ

άρχισε το εμπόριο λέι πος όλος ο κόζμος εβάλθικε να πυλάι σπίρτα. Αρια κε πυ να τυ ζιτίσι κανις. Μα κι αφτος δε διλιάζι. Οταν τυ λένε πος δε θέλυν, γιατι έχυν... εκίνος επιμένι.

— Ιμε ανάπιρος...

Κε τυ δίνυν διο δεκάρες.

Εγο προτιμάο να ζιτιανέβο χορις σπίρτα κε χορις λυλύδια, έτσι, νέτα-σχέτα:

— Δόστε κάτι για τον ανάπιρο.

Κάθε βράδι βάζυμε κάτο τις ισπράκσις κε λέμε καθένας τα δικά-τυ. Κε πάντα, πες, ίνε τα ίδια. Ι κιρίες μας λιπόντε κε λένε: τον καιμένο... Κάπιι χοντρι κιλαράδες μας πετύνε λίγες δεκάρες, σα να μας πλιρόνυν για να φίγυμε. Αλι δε μας δίνυν τίποτε κε μας λένε πος το κράτος εφρόντισε για μας κε να πιγένυμε... Ι ακσιοματικι μας ροτάνε πυ ιπερετύσαμε, πυ πλιγοθίκαμε κε μας φονάζυν ακόμα «πεδιά-τυς»... Κε κάποτε τίποτε νεαρι, ντιμένι τυ κυτιυ, μας σιμβυλέβυν:

— Κάντε επανάστασι...

Ετσι ζύμε κ' ι τρις παρέα... Σαν ίροες κι όχι σαν άνθροπι τις αράδας...

***

Μα δεν τον έχυμε μις μονοπόλιο τον ιροιζμο... Κι ο λοχαγος, πυ ίχαμε τότε, σαν πλιγοθίκαμε, ίτανε κι αφτος ίροας. Ιστερα απο τι μάχι εκίνι προβιβάστικε επ' ανδραγαθία. Εγινε ταγματάρχις... Κι όλο ανέβενε όσπυ τον χερο τυ Πανκάλυ έλινε κ' έδενε... Μέγας κε τρανος ο λοχαγός μυ. Ιτανε κ' εκίνος, βλέπις, ίροας... Δεν τον ίχα ξαναδι απο τότε... μα καλα το λένε πος μόνο τα βυνα δε σμίγυνε, ι άνθροπι σμίγυν. Τον αντάμοσα σίμερα.

Ιχανε βγι ι άλι κ' εγο ετιμαζόμυνα να πάρο τυς δρόμυς... Μα ξάφνυ στάθικα μπροστα στιν πόρτα. Στιν κορφι πάνο τις γιριστις σιδερένιας σκάλας ίδα ένα σινταγματάρχι. Το πρόσοπό-

τυ μυ φάνικε γνοστο. Κυδέντιαζε με τον κιρ-Σπίρο, το ςπιτονικοκίρι-μας κι αφτος φενότανε να τυ δίχνι τα κατατόπια.

— Βλέπετε τι εκτεταμένος ορίζον... τυ έλεγε απο πςιλα.

Αρχίςανε να κατεδένυν. Ο ςινταγματάρχις ίτανε ροδοκόκινος, ςαν κςεροπςιμένο κοτόπυλο, παχυλος, ςα γυρυνάκι, με ςτραφτερα μάτια, ςα νιφίτςα κ' έλαμπε, ςαν παγόνι, ςτα χριςά-τυ γαλόνια.

Κε κςάφνυ τον θιμίθικα:

— Μορε αφτος ίνε, ίπα μέςα-μυ...

Ιταν αφτος! Ο ίδιος! Ο λοχαγός-μυ! Ο ίροας... ο μέγας κε τρανος... Για μια ςτιγμι μυ ίρθε να ςταθο προςοχι κε να χερετίςο ςτρατιοτικα, μα ςαν εχτίπιςα το χέρι ςτο κςίλινο δεκανίκι-μυ μ' έπιαςαν τα γέλια...

Κατεδίκανε ςτιν αδλι, κυβεντιάζοντας κι όταν έφταςαν μπροςτά-μυ ο κιρ-Σπίρος τυ ίπε, δίχνοντας το πιθαρχίο:

— Εδο κάθοντε τρις τραδματίε. Δε θα ςας ενοχλυν καθόλυ. Τυς έχο έτςι...

Μόλις κε με κίταχςαν. Ομος εγο φυρκίςτικα.

— Με ςιμπαθάι ι χάρι-ςυ, κιρ-Σπίρο, δε μας έχις έτςι... Πλιρόνυμε εκατο δραχμες καθένας... Σα να τυς παρακςένεπςε το θάρος-μυ. Μα ο ςπιτονικοκίρις-μυ δεν τάχαςε.

— Ινε λιγάκι τρελος, ίπε χαμογελόντας ςτο ςινταγματάρχι... Κι αφτος με κίταχςε με ςιμπόνια. Πίρα θάρος απο το βλέμα-τυ. Σα να ενθυςιάςτικα, πυ τον κςανάβλεπα, τυ φόναχςα:

— Κιρ λοχαγε!

— Δε ςας τα ίπα; μυρμύριςε γελαςτος ο άλος.

Ιθελε ςίγυρα να πι πος δεν ίχε άδικο να με λέι τρελο αφυ κοτζά-μυ ςινταγματάρχι τον έλεγα λοχαγο. Μα γο τον έκοπςα:

— Με ςινχορίτε, τυ κάνο, ο κίριος ςινταγματάρχις ίτανε λοχαγός-μυ τότε πυ έχαςα το πόδι-μυ. Εκίνος με κίταχςε αδιάφορα...

— Πος λέγεςε, πεδί-μυ;

— Αρμένις... Σταμάτιος Αρμένις, ποτε Κονσταντίνυ. Ιμαστε μαζι στι μάχι τις Δοιράνις. Δέκατο πέμπτο σίνταγμα, τρίτο τάγμα, δέφτερος λόχος... Εγο ίμυνα στιν πρότι διμιρία... με θιμάστε;

— Ο... πέρασαν τόσι απο μένα! έκανε μαλακα... Κε τόρα τί δυλια κάνις; ρότισε αδιάφορα.

Ενιοσα κάτι να με πνίγι κι άρχισα να τρέμο.

— Ζιτιανέβο!

Τον κιτύσα κατάματα κι αφτος κύνισε το κεφάλι. Φένετε πος τόνε στενοχορύσα... Πος ίθελα να γελάσο...

— Ιστερα απο κίνι τι μάχι, τυ ίπα, έμαθα πος προβιβαστίκατε κε γενίκατε ταγματάρχις...

— Αφτο ίνε αλίθια, έκανε στον άλο χορδομένος. Προβιβάστικα επ' ανδραγαθία.

Μ' έπνικσε τότε το παράπονο κε φόνακσα με πόνο:

— Κι εγο το ίδιο... προβιβάστικα κι απο σοστος άνθροπος έμινα μισος... έμινα μ' ένα πόδι απο τότε...

Κ' εκίνος, στενοχοριμένος απο τα λόγια-μυ, θέλισε να με παριγορίσι:

— Ε τι να γίνι, πεδί-μυ! Ιτανε μια θισία για τιν πατρίδα.

Εβγαλε το πορτοφόλι-τυ κε μυ άφισε στο χέρι ένα τάλιρο. Το πίρα έτσι... χορις να θέλο... έτσι... για να μιν κσεχάσο το επάνκελμα.

Ι διο άντρες προχόρισαν.

— Το πιγάδι έχι πάντα νερο; ρότισε ο σινταγματάρχις.

Λιπον έτσι φένετε... Θα γίνυμε σινκάτικι με τον παλιο το λοχαγό-μας. Το μέγα κε τρανο... Τον ίροα... Μόνο πυ δε θα καθίσι κι αφτος στο πιθαρχίο...

***

Σε λίγες ιμέρες ι παλιι νικοκιρέι μετακόμιζαν απο το πάνο πάτομα κ' ίρθε ο σινταγματάρχις με τι φαμίλια-τυ. Ιχε

τι γινέκα-τυ, τιν πεθερά-τυ, μια γρια πυ κυβαλύσε μαζί-τις τρία σκιλια, ένα γιο φιτιτι κε τιν κόρι-τυ. Το σπίτι αναστατόθικε. Οσο ίσιχι ίταν ι άλι, τόσι φασαρία έκαναν ετύτι. Ι γρια κινιγύσε τα σκιλιά-τις, πυ ανεβοκατέβεναν τις σκάλες, γαβγίζοντας, ι κόρι έπεζε στο πιάνο, ο σινταγματάρχις ίτανε σ' όλα μέσα πάντα, να δίνι διαταγες ο ίδιος κε ι γινέκα-τυ, μια νταρντάνα ανατολίτισα, τάβαζε όλι μέρα με τι δύλα. Κ' ίτανε ένας δύλαρος ι Ανα, ι σκαζμένι, να τινε στίψεις κε να πιις το ζυμίτις... Ολυς μας έβαζε στα έματα. Απο το προι ος το βράδι ανεβοκατέβενε στιν αβλι κ' έπερνε νερο απο το πιγάδι για τι λάτρα τυ σπιτιυ... Ιχανε φέρι μαζί-τυς κ' ένα φαντάρο, τον ιπιρέτι τυ σινταγματάρχι. Φενότανε καλο πεδι κ' ίτανε σα να ίχε χάσι τα νερά-τυ, δεν έμιαζε για τσανάκι... Απο τις πρότες ιμέρες, πυ ίρθανε, καθάρισε κιόλα τιν αβλι απο τις πέτρες κε τα ξύλα. Δύλεβε σα σκιλι. Κι άλι μια μέρα τον ίδα στο πλισταριο να κάνι μπυγάδα με τιν Ανα.

— Ε σινάδελφε! τυ ίπα. Καλοπερνας βλέπο...

Κ' εκίνος κοκίνισε ος τ' αφτια...

Εμις τα ίχαμε σα χαμένα... Ι παρυσία τυ σινταγματάρχι στο ίδιο σπίτι μαζί-μας, μας έφερε άνο-κάτο. Χάσαμε τιν ξεγνιασιά-μας κε κάθε βράδι στο πιθαρχίο γινότανε σιμβύλια. Ποτε δεν ίνε εφχάριστο να πέζυν πιάνο πάνο απο το κεφάλι-συ όταν στιν κιλιά-συ βαράι ταμπυρας... Αλα να διασκεδιάζι ο λοχαγός-συ, πυ σε πίγε στυ χάρυ το στόμα αφτο ίνε λιγάκι... πος να το πο. Σε προζβάλι, συ φένετε πος σε κοροιδέβυν. Νε... αφτο ίταν. Ι άνθροπι δε μας πίραζαν, αλα εμις, εκι κάτο, χαμένι σ' αφτο τον τάφο, πυ βρομύσε, χάσαμε όλι-μας τι χαρα. Μας πίρε ι σιλογι: Τί να κάνυμε; Κε βέβεα πος δεν ίχαμε τίποτε να κάνυμε. Τίποτε δεν άλαξε στιν κατάστασί-μας. Ιμαστε μις ι ίδιι, ι ζιτιάνι, ι ίροες... Οστόσο πάνο απο το κεφάλι-μας ένας άλος, ίροας κι αφτος, δεν ίτανε ζιτιάνος... Ιτανε μέγας κε τρανος...

— Εγο λέο πος πρέπι να τυ χαλὰςυμε τα μύτρα, ίπε ο Μολιος ένα βράδι.

Εμις το δρίκαμε ςοςτο. Αλα ροτίςαμε:

— Γιατί;

Κ' εκίνος δε μπὸρεςε να μας δόςι απάντιςι. Το ςοςτο ίτανε πος έπρεπε να τόνε δίρυμε. Αλα τί μας ίχε κὰνι; Τίποτε...

Τότε ο Τίμος έκανε:

— Πρέπι να τυ ζιτίςυμε λεφτα.

— Βέδεα, ςιμφονίςαμε... Ινε ιποχρεομένος να μας δόςι.

Αλα κε πάλι ροτίςαμε:

— Τί μας χροςτάι;

Κι ο Τίμος ίπε:

— Τίποτε...

Κι οςτόςο κάτι μας ίχε κάνι κε κάτι μας χροςτύςε. Το ςοςτο ίτανε πος έπρεπε να τονε δίρυμε κε να τυ πάρυμε τα λεφτα. Μα γιατί; Γιατί; Κι αρχίζαμε το κυτςυμπολιο: Ι γινέκα-τυ δε μας άρεςε· ίτανε ςα γελὰδα. Ι πεθερά-τυ έμιαζε με καρακάκςα. Τιν κόρι-τυ ύτε να φτίςις δεν μπορὺςες. Ιτανε ςα βάτραχος. Ο γιός-τυ έκανε για μπυνλτοκ... Κι όςο για το ςινταγματάρχι, αφτος έμιαζε με χαςάπι ςτιν αγορα... Μονάχα ι Ανα, ι ςκαζμένι, άκςιζε απο κίνο το ςπίτι κι ο φαντάρος, ο φυκαρας, ο ιπιρέτις...

Το ςοςτο ίτανε πος ζιλέδαμε το ςινταγματάρχι. Ιτανε μέγας κε τρανος, ίχε ςπίτι καλο, ικογένια, έτρογε κ' έπινε καλα, επρόςταζε! Αφτος ίταν ίροας όχι εμις! Εμις ίμαςτε ςκυλίκια... Μα τότε κίνα τα παράςιμα ανδρίας...τί... μας κορόιδεπςαν όταν μας τα δόςανε;

Κι άλοτε θιμόναμε:

— Ακυς το γυρύνι να μι μας καλὲςι μια μέρα ςτο τραπέζι, ςαν παλιυς ςιμπολεμιςτες... λέι ο Τίμος.

— Ε, κι αν μας καλύςε; Σάμπος... τὶ θα γινότανε...

— Οχι... αλα θέλο να ςυ πο τί γυρύνι ίνε.
— Νε... ίνε γυρύνι.
— Παλιάνθροπος!
— Τον άτιμο!
— Διναμίτις, πυ τυ χριάζετε...
Μα γιατί... Γιατί;

***

...Κε χθες πρωι μας έπιασε κάτι ςα λίςα. Ιμαςτε ακόμα κςαπλομένι κι ι τρίς-μας ςτις κυβέρτες όταν κατέβικε ι Ανα για να πάρι νερο. Καθος κατέβαζε τον κυβα ςτο πιγάδι κ' έκανε το μανκάνι πολι φαςαρία, κςιπνίςαμε. Ο Μόλιος κςεντόθικε με το ένα-τυ χέρι κ' ίπε:

— Αχ, μορι Ανα εςι θα με φας...
— Νε... ι Ανα... έκανα κε γο, ςα να ονιρεβόμυνα.

Κι ο Τίμος πετάχτικε:

— Τιν πιράζυμε;
— Νε... έλα.

Αρπακςα το δεκανίκι-μυ κι όςπυ να ςικοθο ι άλι ίχανε βγάλι το κεφάλι-τυς απο τι μιςανιγμένι πόρτα, κρίβοντας το κορμί-τυς, μιςόγιμνι καθος ίταν.

— Ανα! Ανίτςα... τις φόνακςε ο Τίμος.
— Πυλάκι-μυ! τις ίπε ο Μολιος.

Κ' εγο πίρα απο το πανεράκι τυ Τίμυ ένα μπυκετάκι με γιαςεμια μαραμένα, ζίγοςα τυς άλυς κε το πέτακςα τις Ανας.

— Πάρτα, πέρδικά-μυ!

Ι ςίντροφί-μυ γελάςανε κ' εκίνι παρεκςιγίθικε.

— Ο, μύτρα! φόνακςε.
— Απο τον καραβανα τ' αφεντικό-ςυ ίμαςτε καλίτερι, τις ίπε ο Τίμος.
—Κι απο κίνο το μπυλντοκ, το γιό-τυ... Πρόςτεςα εγο...

— Μι μυ στενοχοριέσε, τις φόναχσε ο Μολιος.

— Νά! έχανε κίνι κε μας μύτζοσε.

— Στα μάτια τις κιράς-συ, κυκλάρα-μυ, τις ίπε ο Τίμος.

Κι αφτι, αδιάζοντας τον κυβα στο ντενεκε, μας κίταχσε άγρια, γεμάτι πίζμα.

— Εγο θα το μαρτιρίσο, στ' αφεντικό-μυ. Ενια-σας... θα δίτε τι θα σας κάνι...

— Μορε τι λες! κε σκάσαμε στα γέλια.

Φορτόθικε το ντενεκε κε μας έκανε, καθος έφεβγε πιζματομένι:

— Δεν κιτάτε τα χάλια-σας!

— Κιτάμε τις γάμπες-συ, μορι σκαζμένι, τις ίπα.

Κι ο Μολιος επρόστεσε:

— Κε τα στιθάκια-συ!

— Κε τα γλικά-συ τα ματάκια, έκανε ο Τίμος.

Εκίνι άρχισε ν' ανεβένι τι σκάλα κι ο Μολιος εφόναχσε:

— Πεδια! Ελάτε να κάνυμε ρομάντσα με τις γάμπες-τις.

Ολι μίναμε χάσκοντας να κιτάμε τα πόδια τις Ανας, πυ φενόταν ος το γόνατο.

— Τα χέρια-τις ίνε σα φραντσόλες, ίπε ο Τίμος.

— Αχ μορι Ανα θα σε κλέπσο, τις φόναχσα κ' εγο.

Κι ο Μολιος ίχε μια ιδέα:

— Πεδια, τις κάνυμε καντάδα; «Βάρκα θέλο ν' αρματόσο», έλα, εμπρος...

— Μορε καλα, πυ το σκέφτικες... μπράβο... Κε μέσα στο πιθαρχίο, με τα μάτια πσιλα στιν Ανα, πυ ανέβενε τι σκάλα, τραγυδίσαμε για πρότι φορα, ίστερα απο χρόνια, όλι μαζι σαν παλικάρια, το τραγύδι, πυ το λέγαμε κε στο στρατο...

Βαρκα θέ — θέλο ν' αρματόσο...
βαρκα θέ — θέλο ν' αρματόσο

με ςαρα—ορέα-μυ κιρα
με ςαράντα διο κυπια...

— Ερμα νιάτα...

Με ςαρα—ςαράντα παλικάρια...
με ςαρα—ςαράντα παλικάρια...
να ςε κλε—ορέα-μυ κιρα
να ςε κλέπςο μια βραδια...

Ο;πυ να τελιόςυμε το τραγύδι, εκίνι χάθικε. Κε, ςαν τελιό;αμε κιταχτίκαμε μ' ενθυςιαζμο. Τα πρό;οπα τον ςιντρόφον-μυ ίταν κόκινα, αναμένα, τα μάτια-τυς πετύςανε φοτιες.

— Αν θέλι ας κοπιάςι! φόνακςε ο Τίμος.

— Με το ένα-μυ χέρι θα τυ ςπάςο τα μύτρα, εκςακολύθιςε ο Μολιος.

— Κ' εγο με το ένα-μυ το πόδι, πρόςτεςα, θα τόνε ςπάςο ςτις κλοτςιες.

Βρίζαμε... Πιόνε; Το ςινταγματάρχι...

Μα γιατί; Γιατί;

Γελύ;αμε. Οςτόςο εγο ίθελα να κλάπ;ο. Κε τότε μέςα ςτα μάτια τον άλον εμάντεπ;α τα δάκρια, πυ μόλις κε βαςτιόταν...

Αδέρφια-μυ γιατί;

***

Ιχαμε πανιγίρι το βράδι. Ποτε δε φάγαμε τόςο χαρύμενα... Ολο γελύςαμε. Περιμέναμε να δύμε τι θα κάνι ο ςινταγματάρχις όταν θα μάθενε πο; τυ πιράκςαμε τι δύλα. Το ίχαμε για ςίγυρο πος την άλι μέρα θα μας ερχότανε να κάνι το παλικάρι... Το παλικάρι τις φακι;... Ενόμιζε πος θα μας ετρόμαζε με τα γαλόνια-τυ. Μπορι μάλιςτα νάρχότανε κι απόπςε... Μορε δεν έκανε το αςτίο!

Θα μπέναμε σε παράταχσι μάχις... Κε θα τον εσιγιρίζαμε για χαλα, ένια-συ. Ο Τίμος θα τον έπιανε στα χαστύχια χε θα τον έφτινε για να τονε γεμίσι χτιχιο. Ο Μολιος θα τον άρχιζε στις χλοτσιες. Κ' εγο, χαθιστος στο πάτομα, θα τύσχαζα μια με το δεχανίχι στο χεφάλι απο πίσο: νχαπ! θα τόνε χάναμε τυ αλατιυ...

— Κ' ίστερα χσέρις τί; φόναχσε ο Τίμος. Θα τυ δόσυμε πίσο τα παράσιμα ανδρίας.

— Μορε χαλα λες...

— Θα τυ πύμε: πάρτα πίσο, δεν μας χριάζοντε, δεν έχυν πσομι... Κε γελύσαμε: Αφτο μας ενθυσίαζε: Να τυ δόσυμε πίσο τα παράσιμα...

Αλα γιατί; Μίπος αφτος μας τα ίχε δόσι;

— Κ' εσι Στέλιο, μυ έχανε ο Τίμος, θα τυ ζιτίσις πίσο το πόδι-συ. Εγο θα τυ πο να μυ δόσι πίσο τα πλεμόνια-μυ γερα χε το μάτι-μυ.

— Κ' εγο θα τυ πο να μυ δόσι το χέρι-μυ, ίπε ο Μολιος.

— Νε, νε...

Τόρα ίμαστε αγριεμένι. Νε, θα τυ ζιτίσυμε πίσο μισον άνθροπο, πυ έλιπε απο τυς τρίς-μας, τα χομάτια πυ έλιπαν απο τον χαθένα. Αλα γιατί; μίπος αφτος μας τα ίχε πάρι;

Βλαστιμύσαμε, φοβερίζαμε, χτιπύσαμε τα χέρια στο πάτομα.

— Θα τον ταράχσυμε στο χσίλο. Κ' ίστερα θα τυ πύμε: άντε να συ δόσυν χι άλο γαλόνι...

— Μορε δεν τον χσεπερδέβυμε;

— Νε, νε... αν μπορέσυμε γιατί όχι... Στι φιλαχι δε θάνε χιρότερα απο δο. Να τον χσεμπερδέπσυμε...

Μα γιατι;

Γιατί έτσι...

***

Ετςι... Κ' εμις τον περιμέναμε νάρθι. Για να χίςυμε όλο το φαρμάκι τις άχαρις ζοίς-μας απάνο-τυ. Κι ας μιν έφτεγε...

Τον περιμέναμε τόςες ιμὲρες... Κε δε φάνικε.

Κάθε φορα αργύςαμε να φίγυμε κι ο Τίμος καθότανε ςκοπος όλι τι μέρα. Κι όλο αφτο τον κερο, πότε αφτος χοριςτα, πότε όλι μαζι, ριχνόμαςτε ςα λιςαζμένι ςτιν Ανα με βρομόλογα. Τἄχε χαμένα το φτοχο χορίτςι. Κι ο Μολιος εζίλεβε τον Τίμο.

— Δεν αλάζυμε επάνκελμα; τυ ίπε.

— Γιατί;

Ιθελε να πυλάι αφτος τι νίχτα γιαςεμάκια κι ο άλος να γιρίζι με τα ςπίρτα. Ετςι θα μπορύςε να κάθετε εκίνος ςκοπος ςτο ςπίτι αντι για τον Τίμο.

— Ιςε εροτοχτιπιμένος; τυ λέγαμε. Κε γελύςαμε.

— Ινε καλο κορίτςι, απαντύςε αφτος.

Σα να τυ ίπε κανις όχι... I Ανα ίνε χριςο κορίτςι, μα δεν ίνε για τα μύτρα-τυ. Πιά γινέκα κιτάζι άντρα μ' ένα χέρι... Ο Τίμος αλίθια ίνε ςτραβος κε χτικιάρις, αλα αφτος φένετε ςαν ακέριος άνθροπος. Κι αν εβάζαμε κάτο τυς τρίς-μας, να ιδύμε πιός έχι τα περιςότερα προςόντα για γαμπρος, αφτος θα ίτανε ο Τίμος, πυ φένετε ςαν ακέριος άνθροπος. Αλα μις δεν πάμε για γαμπρι... Εμις πάμε να πικάρυμε το ςινταγματάρχι. Κι ο Τίμος κάνι καλα τι δυλιά-τυ...

Κάθε φορα λέι ςτιν Ανα:

— Πές-το, αν ς' αρέςι, ςτ' αφεντικό-ςυ.

Ωςτόςο εκίνος δε φενότανε.

Γιατί; Τόςες ιμέρες τόρα τυ ίχαμε κιρίκςι τον πόλεμο ςτα φανερα κι αφτος ο ίροας δε φενότανε. Γιατί; Μας φοβότανε...

Το πιςτέβαμε αφτο. Κε τότε τον κοροιδέβαμε κι αφτον κε τα γαλόνια-τυ κε τιν παλικαριά-τυ.

— Μορε τυς κςέρο γο τι παλικάρια ίνε αφτι ι καραβανάδες, ένια-ςυ, έλεγε ο Τίμος. Φτάνι να τυς πάρις τον αγέρα.

Δεν ίχαμε τιν παραμικρι αμφιβολία πος ι Ανα τα ίχε μαρτιρίςι όλα... Μα ι αδιαφορία τυ ςινταγματάρχι μας πίραζε...

— Δε μπορι να μας φοβάτε, ελέγαμε ς' άλι ςτιγμι. Τί να φοβιθι απο μας...

Κε τότε μια ιποπςία μας έτρογε τιν καρδια, ςα ςκυλίκι: Ιμαςτε τάχα τόςο... τòςο τιποτένιι, τόςο μικρι κι αφτος ςτεκόντανε τόςο ψιλα, πυ να μιν τονε φτάνυν ι προςβολες πυ τυ κάναμε; Αφτι ι ιδέα μας έκανε να λιςάκςυμε. Κε χτες βράδι πìραμε τιν απόφαςι: πρέπι να βρύμε μια πρόφαςι να κὰνυμε ένα γιυρὺςι ςτο ςπìτι-τυ, τιν όρα, πυ θα ίτανε κι αφτος εκι... Θα λέγαμε πος μας ενοχλι το πιάνο τις κόρις-τυ κε να μιν κςαναπέκςι. Δεν πιςτέβο κε τότε νἄκανε το ςτραβο πος δε μας ίδε κε τον κυφο πος δεν μας άκυςε...

Μα ςίμερα τα πράματα αλάκςανε. Προι-προι μας ίρθε ο φαντάρος, ο ιπιρέτις-τυ. Μας κίτακςε καλα κε τυς τρις κ' ίπε τυ Μολιυ:

— Σε θέλι ο κίριος ςινταγματάρχις νἄρθις απàνο.

— Εμένα; το Μολιο ςυ ίπε;

— Νε... Εςένα... με το ένα χέρι, έτςι μὖπε.

Κε τότε κςεθιμάναμε.

— Ο γάιδαρος, πυ ς' έςτιλε αφτια δεν ίχε κι αν τυ βαςτάι να κατέβι κάτο, έτςι να τυ πις, έκανε ο Τίμος.

— Νε... έτςι πές-τυ, τυ καραβανα, πρόςτεςα εγο.

Κι ο Μολιος εςιμφόνιςε.

— Να τυ πις πος δεν ìμαςτε φαντάρι να ςτέλνι διαταγες. Ας έρθι κάτο αν θέλι...

Εκίνος μας κιτύςε με ματια τόςα κε μια κριφι χαρα απλόθικε ςτο πρόςοπό-τυ.

— Γιά-ςας ςινάδελφι, μας ίπε. Κι έφιγε πιδιχτος.

Ο Τίμος εχτίπιςε τα χέρια χαρύμενος.

— Τόρα δε μπορι πια να κάνι τον ανίκςερο, έ; Μια χαρα τυ τι φέραμε.

— Μορε θαν τΰρθι...

Κε γελύςαμε ςα να ίχαμε κερδίςι κανένα λαχίο. Περιμέναμε τόρα το ςινταγματάρχι να φανι κ' εμπίκαμε ςε παράταχςι μάχις.

— Πεδια, έκανε ο Τίμος, όπος ίπαμε. Καρδια. Εγο θα τον αρχίςο στα χαςτύκια κε θα τονε φτίςο. Εςι Μολιο θα τονε πιάςις ςτις κλοτςιες. Κι ο Στέλιος θα τυ τραβίκςι μια με το δεκανίκι-τυ στο κεφάλι.

— Μορε θαν τόνε κάνυμε...

Ακύςαμε βίματα ςτι ςκάλα. Εφταςε ι όρα; Οχι! Ιταν ι Ανα. Αχ τι ςκαζμένι. Κι ο Μολιος ενθυςιάςτικε:

— Πεδια, ελάτε να τις πύμε τιν Κλάρα. Θα τ' ακύςι κι αφτος...

Μας έπιαςαν τα γέλια κε γέλοντας ολοένα τραγυδίςαμε όλι μαζι:

Κλὰρα-μυ ςι κυκλάρα-μυ
μυ πίρες τα μιαλα
Κλάρα-μυ μπαρπυνὰρα-μυ
εςι μυ πίρες τιν καρδια.

Ι Ανα κοκίνιςε ος τ' αφτια κ' εμις γελύςαμε... γελύςαμε...

Ο ςινταγματὰρχις δεν εφάνικε.

***

Μα ίρθε ο δικαςτικος κλιτίρας...

Μόλις εγίριςα το μεςιμέρι βρίκα τον Τίμο μ' ένα χαρτι στο χέρι, άνο-κάτο...

— Μας κάνυν έκςοςι! μυ φόναχςε, ςα μ' ίδε. Κε μΰδοςε το χαρτι, πυ μας έςτιλαν. Ο κιρ-Σπίρος, ο νικοκίρις-μας, ίθελε να φίγυμε, λέι, γιατι δεν τυ πλιρόναμε τα νίκια. Κ' εμις... τυ τα πλιρόναμε όλα ταχτικα, μά το ςταβρο! Μόνο, πυ εκίνος δεν καταδεχότανε να μας δίνι αποδίχςις...

Μυ ίρθε... Μ' έπνιχςε ο θιμος. Αλο πρàμα! Τέτια ατιμία δεν τιν περίμενα. Δε θα μΰκανε καμιαν εντίποςι να δο όλο το ςίνταγμα τυ ςινταγματάρχι να εκςτρατέβι εναντίο-μας... Εχι χάρι να ςε πολεμάνε έτςι, παλικαρίςια, ςτίθος με ςτίθος. Συ δίχνυν πος ςε λογαριάζυν. Μα να ςυ τι φέρνυν έτςι, απο ςπόντα... αφτο ςε κάνι να λιςας... Εμις τόρα ίμαςτε ας πύμε, τα ςκυλίκια κε ο ςινταγματάρχις μας ςκέπαςε με χόμα, καθος περνύςε αδιάφορα, με τι μίτι τις μπότας-τυ... Εμινα άλαλος... Κε μια ςτιγμι, πυ ίδα τιν Ανα, πςιλα ςτι ςκάλα να πέρνι κάπιο ρύχο, τις φόναχςα:

— Μορι! Μορι! Να πις ςτ' αφεντικό-ςυ πος ίνε άτιμος, πος ίνε παλιοτόμαρο... Πος ίνε γινέκα, δεν ίν' άντρας... κι αν τυ βαςτυν τα κότςια νάρθι ο ίδιος να μας πετàκςι...

Νε, το ίχα για ςίγυρο πος έφτεγε αφτος κε κανις άλος...

Μα τόρα το ίχε ι τίχι-μας να πέςι ι φαγομάρα κε ανάμεςά-μας... Εκίνος ο Μολιος...

Το μεςιμέρι δεν ìρθε... Ιρθε το βραδάκι. Ιτανε ςα βρεμένος γάτος, αλαγμένος, ςτενοχοριμένος ςκεφτικος... Τυ ίπαμε:

— Μας κάνυν έκςοςι!

Κ' εκίνος μας εκίταχςε ςοπένοντας.

Το κάτο χίλι-τυ έτρεμε λιγάκι κε μια χλομàδα ίταν απλομένι ςτο πρόςοπό-τυ. Εμις εβρίζαμε κι αφτος εςόπενε. Κε, ςάμπος το έμα-τυ νάγινε νερο, δεν εθίμοςε καθόλυ, δεν ίπε ύτε μια βλαςτίμια...

Κι ο Τίμος τον άρπακσε απο το μπράτσο.

— Τί θα κάνυμε;

— Κσέρο γο;

Χαμίλοσε τα μάτια κε κράτισε ανάμεσά-μας μια σιοπι, πυ μας έπνιγε σα βραχνας. Εριχσα μια ματια στον Τίμο κι αφτος με κίταχσε. Ιχαμε σινενοιθι.

— Κίτακσέ-με κατάματα μορε, έκανε στον Μολιο κε τόνε τράνταχσε όλον.

— Ε... σε κιτάζο, απάντισε ο άλος, κίτρινος σα φλορι με μια φονι, πυ έτρεμε.

— Κάτι μας κρίβις... Μίλα.

Εσκιπσε το κεφάλι.

Τα καταλάβαμε όλα.

— Πίγες στο σινταγματάρχι, τυ φόνακσα.

Εγινε μια μικρι σιοπι.

— Πες όχι μορε Μολιο... τυ φόναχσε ο Τίμος τρέμοντας απο αγονία.

Κ' εκίνος απάντισε σιγα:

— Οχι... όχι... δεν επίγα.

Ο Τίμος τυ άφισε το χέρι κε τΰδοσε μια μικρι σπροχσια.

— Ψέματα λες...

Κ' εκίνος ίπε με μια φονι λιπόθιμι.

— Θα σας δόσο λόγο τι κάνο;

— Αν θα μας δόσις λόγο! φόναχσε ο Τίμος. Μορε να ίχαμε εμις στρατοδικίο έπρεπε να σε περάσυμε στο μυσκέτο. Κσέρις τί ίνε να πας στο σινταγματάρχι; Ινε εσχάτι προδοσία...

Κ' εγο εχσακολύθισα:

— Πίγες κε τονε βρίκες... τυ ζίτισες σιγνόμι, γιατι δεν ανέβικες το πρωι, πυ σε φόναχσε. Τυ ίπες πος εμις δε σ' αφίσαμε. Εκίνος συ χτίπισε τις πλάτες κε συ ίπε πος εσι φένεσε καλο πεδι, πος γι' αφτο φόναχσε σένα απ' όλυς-μας.

Κε πος σε θιμότανε σένα απο το λόγο, πυ ίσε καλοπεδι... Κ' εσι τα πίστεψσες αφτα... Κατόπι συ ίπε πος πρέπι να μας πις να μαζέψσυμε τι γλόσα-μας κε σΰδοσε πενίντα-εκατο δραχμες... Ιστερα σι τυ ίπες: Κίριε σινταγματάρχι εγο δε μπορο να τυς χάνο τίποτε. Να πίτε τυ νικοκίρι να τυς χάνι έχσοσι...

— Οχι! φόναχσε. Αφτο ίνε ψσέμα. Απο τιν πρότι μέρα κιόλας εβρίκε το νικοκίρι κε τυ ίπε να μας χάνι έχσοσι... εγο δεν τυ ίπα...

— Ομος, εχσακολύθισα, συ ιποσχέθικε πος εσένα θα σ' αφίσι να μίνις...

— Για να βλέπις τις γάμπες τις Ανας, εχσακολύθισε ο Τίμος.

Κ' εκίνος, ακυμπόντας στον τίχο, με το χέρι στο μέτοπο, ψσιθίρισε:

— Μορε πεδια... τιν αγαπάο...

— Να, βλάκα! τυ φόναχσε ο Τίμος κε τΰδοσε μια μύντζα μες στα μάτια.

Ο Μολιος μαζέφτικε.

***

Κε χτες προι ίρθε ο χαλαζμος. Χσιπνίσαμε όλι με κατεβαζμένα μύτρα κε ίμαστε έτιμι να ριχτύμε στι νκρίνια. Ο Τίμος κε εγο πιγέναμε κοντα, ο Μολιος έμενε μονάχος. Ι Ανα ίχε κατεβι μια-διο φορες, αλα δεν τις μιλίσαμε. Μα τόρα ο Τίμος φενότανε νεβριαζμένος. Κι όταν ίρθε πάλι εκίνι ν' απλόσι κάτι ρύχα στιν αβλι πέταχσε τι σπόντα:

Σε λατρέβυμε βρε άκαρδι! Λιπίσυ-μας!

Κ' εκίνι απάντισε.

— Αντε να χαθις παλιάνθροπε!

— Σε ιγαπίσαμε κε θα σε παντρεφτύμε με στεφάνι...

εχςακολύθιςε αφτος κ' έςκαςε στα γέλια, ρίχνοντας μια ματια στο Μολιο.

Στιν όρα φάνιχε στο χεφαλόςκαλο ι χιρία Γελάδα, ι γινέκα τυ ςινταγματάρχι.

— Ανα! Ελα γρίγορα πάνο... φόναχςε με μια φονι στρινχια.

Κι ο Τίμος θέλιςε να τιν χοροιδέπςι.

— Ανα! έχανε με μια φονι πςιλι. Ανίτςα! Ελα να μυ ςερβίρις το γάλα!

Εχίνι έτρεχςε ν' ανέβι στιν χιρά-τις χι αφτι, μόλις άχυςε τον Τίμο απο πςιλα, στάθιχε χε τυ φόναχςε:

— Να χαθις ανεδέςτατε!

— Εςι ίςε ανεδις, πυ μας ςχοτίζις τον έροτα...

— Καλα, χαλα... τόρα θάρθι ο ςίζιγός-μυ χε θα ςε ςιγιρίςι στραβύλιαχα, ένια-ςυ! Φτάνι πια...

Μα ι γλόςα-τυ αφτυ δε βαςτιότανε πια.

— Εδο τον έχο γραμένο το ςίζιγό-ςυ χ'εςένα, χι όλο-ςυ το ςόι, τις φόναχςε άγρια χ' έχανε μια χιρονομία άγαρμπι, στ' αλίθια.

Εχίνι χάθιχε. Κε χςαφνιχα ίδα πίςο-μυ μια γρίγορι γροθια να ςιχόνετε χε να πέφτι ςτο χεφάλι τυ Τίμυ, πυ έςτεχε μπροςτά-μυ.

— Γυρύνι! έτςι μιλάνε στις χιρίες!

Ιτανε ο Μολιος...

Γίριςε χίνος αγριεμένος χε χίμιχςε πάνο-τυ ςα λίχος.

— Α μορε τςαναχογλίφτι!

Τον άρπαχςε απο τι μέςι χε πολεμύςε να τον ρίχςι χάτο. Ομος αφτος με το ένα χέρι, πυ ίχε, τυ χτιπύςε γροθιες στο χεφάλι, στα πλεβρα, στο στίθος...

— Χτιχιάρι! τυ φόναζε.

Ιχανε στριμοχτι στον τίχο. Χτιπιόντυςαν με λίςα. Κ' εγο τυς φόναζα:

— Αδέρφια! Μι... μι... ίνε χρίμα. Μι χτιπιέστε...

Ετρεκσα ανάμεσά-τυς να τυς χορίσο, μα, καθος μυ δίνυν μια κλοτσια στο δεκανίκι-μυ, σοριάζομε κε πέφτο, μπραφ στο πάτομα.

Ιτανε μια θλίπσι να μας βλέπις τυς τρίς-μας στο μισοσκόταδο κε τι βρόμα, τυς διο αφτυς να παλέβυν κε μένα σοριαζμένο στο πάτομα να κλέγομε γι' αφτυς...

— Αδέρφια, τυς έλεγα κε δε μάκυγαν. Ο Τίμος έβαλε μια τρικλοποδια στο Μολιο κε σοριάστικε χάμο μαζί-τυ. Μα, καθος πάλεβαν, αφτος κατάφερε νάρθι πάνο-τυ. Ιχε πατίσι τον Τίμο στο στίθος κε τον χτιπύσε με το ένα-τυ χέρι. Τότες εγο άρπακσα το δεκανίκι-μυ — το δεκανίκι πυ το ίχα για το σινταγματάρχι... Το σφίρικσα στον αγέρα κε τράβικσα μια μ' όλι-μυ τι δίναμι στις πλάτες τυ Μολιυ. Κσεφόνισε άγρια κε σοριάστικε χάμο...

Μα στι σκάλα ακύσαμε βίματα βιαστικα κ' ένα γρίγορο τζινκ, τζινκ...

Σε λίγο ο σινταγματάρχις, ο ίδιος, ψιλος, καλοθρεμένος, άγριος, ίτανε στιν πόρτα-μας κε κρατύσε το μαστίγιο-τυ. Στάθικε με σταβρομένα τα χέρια κε μας κιτύσε, έτσι κσαπλομένυς κε τυς τρις, το Μολιο κε τον Τίμο, με τα μύτρα σπαζμένα. Ερχότανε τόρα φυριόζος για καβγα, μα καθος μας ίδε έτσι, χαμογέλασε κοροιδεφτικα:

— Γυρύνια! ίπε κε κίνισε να φίγι.

Ομος ο Τίμος πετάχτικε κσανα σα γάτος.

— Α, εδο ίσε! τυ ίπε. Κε χίμικσε πάνο-τυ.

Εκίνος τον κίτακσε ίσιχα κε με μια γρίγορι κίνισι τύδοσε ένα χτίπιμα δινατο στο μάγυλο με το μαστίγιο. Ο Τίμος έκανε δίο βίματα πίσο ζαλιζμένος. Στιρίχτικε στον τίχο κ' ένας βίχας κσερος τονε τράντακσε όλο. Εβιχε κε έφτινε έμα.

Ολι τον κιτύσαμε. Κε τότες ο Μολιος έτρεκσε κοντά-τυ. Τον έπιασε απο τυς όμυς.

— Τίμο... τί έχις; τυ φόναζε με φονι πυ έτρεμε.

Σα να ίχε αναστιθι κσαφνικα μέσα απο τι βρόμα τις κα-

κομιριάς-τυ, πυ κίλιςε, γίριςε στο ςινταγματάρχι με μάτια στραφτερα απο θιμο κε τυ έκανε άγρια...

— Ινε ντροπί-ςυ να χτιπας εμας... Με το έμα-μας πίρες τα γαλόνια-ςυ.

Εκίνος παρακςενέφτικε, μα τον πρόστακςε:

— Σκαζμος!

— Εμένα μυ λίπι το χέρι, εκςακολύθιςε αφτος. Δός-μυ πίςο το χέρι-μυ...

Κ' εγο πρόστεςα, πεζμένος καθος ìμυν ακòμι:

— Εμένα μυ λίπι το ποδι. Δός-μυ πίςο το πόδι-μυ.

Περιμέναμε τον Τίμο να ζιτίςι πίςο τα πλεμόνια-τυ γερα κε το μάτι-τυ, όμος αφτος πνιγότανε στο βίχα κε κςερνύςε έμα. Κε το έμα-τυ έπεφτε στο πανεράκι-τυ με τα λεφκα τα γιαςεμάκια, πυ πυλύςε ο άμιρος ο Τίμος κε κοκίνιςαν τα μαραμένα γιαςεμάκια στο έμα τυ ςιντρόφυ-μας. Ο ςινταγματάρχις έφιγε αργος.

— Τίμο... αδερφέ-μυ ςινχόρεςέ-με, φόνακςε ο Μολιος κε τον ανκάλιαςε κλέοντας...

Σε λίγες ιμέρες φέβγαμε. Χορίςαμε. Τράβικςε καθένας μοναχός-τυ. Μιράςαμε τις κυβέρτες-μας κι όλα-μας τα ιπάρχοντα... Τόρα γιρίζο έτςι... ςαν τςακάλι. Σ'όλα-μυ τα βάςανα θιμάμε κε τον κακόμιρο τον Τίμο, πυ θα πεθάνι απο το χτικιο ςαν έρθι ο χιμόνας... Αχ ο Τίμος, τί καλο πεδι! Οταν μαζέψαμε τα πράματά-μας, για να φίγυμε βρίκαμε ςε μια γονια τα παράςιμα, πυ μας ίχανε δόςι.

— Τί θα τα κάνυμε αφτα; ρότιςα.

Κ' εκίνος απάντιςε:

— Θα τα καρφόςυμε ςτιν πόρτα. Οπιος θα τα βλέπι θα λέι: εδο καθότανε τρις ίροες...

Εγο έφιγα πρότος. Κ' ίςαμε το δρόμο, πυ βγίκα άκυα ένα τοκ, τοκ, τοκ... Ιταν ο Τίμος, πυ κάρφονε τα παράςιμα... Αχ κε να το ςκέφτεςε πος θα πεθάνι...

ΜΙΑ ΟΡΑ ΛΕΦΤΕΡΙΑ...

I

Μέςα στο θάλαμο κιμύμαστε καμια τριανταρια κ' ι νίχτα έκςο περνάι αργα, ανκαλιαζμένι με το σκοτάδι κε τα ςίγνεφα. Πνιγμένι στι ςιοπι αφίνι πυ κε πυ μια φονι βραχνι κε φοβιζμένι. Κε λέι:

— Φίλακες... γριγορίτε...

Σιρτι, ςαν το παραμιλιτο βραχνα, πέφτι ι κραβγι πάνο απο τα κεφάλια-μας, ζβίνι κε πάλι ένα στόμα κενούργιο τιν πέρνι κε τι λέι κςανα:

— Φίλακες... γριγορίτε...

Απο ςκοπια ςε ςκοπια ιπςόνετε ένας δέφτερος τίχος τις φιλακις, πυ μας κλίνι. Ινε κίνι, πυ κςαγριπνύνε γιά μας κε διαλαλύνε τα βραχνα τις έριμις νίχτας...

Δίπλα-μυ ο Μπιρμπιλις δε βρίςκι ιςιχία. Ολο μυνκρίζι, ςαλέβι το κεφάλι-τυ, τινάζετε. Κάπιο κακο όνιρο θα βλέπι... Βλέπι πος ίνε ένα ςκιλάκι κε κάπιο μαντρόςκιλο με τι μύρι τυ δεζμοφίλακα τον έχι βάλι χάμο κε τον δανκόνι. Κάτι τέτιο...

Ινε ένας αθροπάκος μεςόκοπος, με καλι καρδια κ' έχι πινάςι πολι στι ζοί-τυ. Μας τονε φέρανε προχτες με διο χρόνια φιλακι στι ράχι. Οταν τον ερότιςα τι έκανε, μυ ίπε:

— Τίποτα... με πιάςανε επ' αφτοφόρο... Βύτιχςα τιν τςάντα μιας κιρίας, αλα με πιάςανε... επ' αφτοφόρο...

Κε σίμερα έκανε μια στραβοκσιλια. Ιπε πος τα φασόλια ίτανε σκυλιχιαζμένα. Τότε ο δεζμοφίλακας τον έπιασε με το μαστίγιο. Ο φυχαράχος ο Μπιρμπιλις τις έτρογε κε φόναζε... Ι φιλακι αντιλαλύσε απο τις φονές-τυ. Ελεγε σα μορο πεδι:

— Δεν το κσανακάνο...

Ετρεμε όλο-τυ το κορμι, κυλυριάστικε χάμο, έκλεε, μα ο δεζμοφίλακας ίταν παλικάρι. Καλοθρεμένος, νέος, γερος, μέσα στιν καθαρι κι όμορφι στολί-τυ, τονε χτιπύσε αλίπιτα όσπυ ίδροσε. Ολι εμις ι φιλακιζμένι τον κιτάζαμε κε... Κε τίποτες άλο. Γι' αφτο θα βλέπι ο Μπιρμπιλις στον ίπνο-τυ πος ίνε ένα σκιλάκι κ' ένα μαντρόσκιλο με τι μύρι τυ δεζμοφίλακα τον έχι βάλι χάμο κε τον δανκόνι. Τόρα τον έχι πιάσι απο το λεμο κε τονε πνίγι... Πάι να σκάσι. Ε... φίλε... πσιτ, κσίπνα. Εγο ίμε, μι φοβάσε... Καθος με κιτάζι τα μάτια τυ ίνε φοβιζμένα.

— Τί θέλις; με ροτάι.

— Κιμίσυ ισιχότερα, τί έχις;

Ανασικόνετε λίγο, κσίνετε κε λέι:

— Εσι δεν κιμάσε;

— Δε μπορο.

Κιταζόμαστε κάτο απο τ' αδίνατο φος, εχίνος ανασικομένος κ' εγο πλαγιαζμένος. Ο Μπιρμπιλις μυ λέι:

— Θα βρέκσι...

Ι φονι τις νίχτας ακύστικε σαν καμπάνα πένθιμι:

— Φι... λα... κες... γρι... γο... ρί... τε...

— Κιμίσυ, λέι ο Μπιρμπιλις κε κυλυριάζετε κσανα στο σανιδένιο-τυ κρεβάτι.

Πάλι άρχισε να κιμάτε. Κ' ι νίχτα έκσο διάβενε ανκαλιαζμένι σφιχτα με το σκοτάδι. Τα σίγνεφα πέφτυν βαρια στο στίθος-τις, τι σαλαγυν στον ίπνο-τις κ' εκίνι πάνο στο βραχνά-τις φονάζι βραχνα...

Φίλακες γριγορίτε...

Κσάφνυ αρχίζι να κλέι... Επιασε βροχι. Χοντρες σταγόνες χτιπύνε το μεγάλο πλάτανο τις αβλις κι όπος ανασικόνομε να κιτάκσο έκσο μια αστραπι στο βάθος φοτίζι τις ακαθόριστες γραμες τον σπιτιον κε τα σίδερα τυ παραθιριυ φαντάζυν κσαφνικα. Ινε προτοβρόχια. Κε, σα να μιν περίμενα τίποτες άλο απ' αφτι τι βροχι ένας μεγάλος αναστεναγμος μυ κόβι τιν ανάσα. Θέλο να φονάκσο. Να κσιπνίσο όλυς τυς φιλακιζμένυς κε να τυς πο:

— Πεδια! Βρέχι! Κσιπνίστε...

Μα ι φτοχί-μυ σίντροφι δεν ίνε αφτο πυ περιμένυν. Δεν περιμένυν παρα πότε θ' ανίκσυν ι πόρτες τις φιλακις, με τι σιρα για τον καθένα, με τι σιρα, όταν θα περάσι ο κερος τυ καθενος...

Ο αγέρας πλιμιράι απο τιν εβοδια τις γις, πυ έχι βραχι. Ι μιρυδια απο το βρεμένο χόμα με κεντάι. Σικόνομε όρθιος κε πάο στο παράθιρο. Πιάνο τα σίδερα κε με τινάζι μια ανατριχίλα. Ανασένο μ' όλι-μυ τι δίναμι κε ύτε ο Μαργιολιος όταν ρυφάι το χασις μετα τρις ιμέρες χαρμανίκια δε θ' ανάσανε ποτε τόσο βαθια. Απλόνο το χέρι έκσο κε με βρέχυν μερικες σταγόνες. Υτε ο Μυστάκλας, πυ τονε φέρανε επι αλιτία δε θ'άνκικσε ποτες ένα τάλιρο, πυ θα τυ πέτακσε κάποτε κάπιος πλύσιος κυβαρντας, τόσο χαρύμενα... Μια δινατι κε μιστικι ζοι, θαμένι κάτο απο το δέρμα-μυ κερο, αρχίζι να γίνετε φλογερι σ' όλο-μυ το κορμι. Μια ζοι πλύσια αναβρίζι μέσα-μυ απο χίλιες άγνοστες πιγες κι απο τις τρίχες τυ κεφαλιύ-μυ ίσαμε τα νίχια τον ποδιόν-μυ νιόθο το καρδιοχτίπι-μυ σ' όλο-μυ το κορμι. Θέλο να τρέκσο κι ο κόζμος όλος για μένα δεν ίνε παρα ένας ελέφτερος δρόμος. Σφίνκο τα σίδερα τις φιλακις στο στίθος-μυ, τα σφίνκο στα χέρια-μυ κε τυ κάκυ ζιτάο να τα λιγίσο. Γίρο-μυ όλα στενέβυν. Το ταβάνι κατεβένι, χαμιλόνι... ι τίχι τις φιλακις γίρο-μυ στριμόχνυντε... Πνίγυμε. Κε τότε πέφτο γονατιστος κι αναστενάζο:

— Αχ χαχύργα ίπαρχςι...

11

Βρέχι... Ι γι μυςχέβι νερο χε ι ςχόνι θα γίνι λάςπι... Ι διαβάτες άβριο θα περπατυν με προςοχι μι λεροθυν... Κάπιος διαςτιχος θα γλιςτρίςι χι όςι τόνε βλέπυν θα γελύνε... Κι αφτος θα βλαςτιμάι τον παλιόχερο... Αχ μα να γλιςτρας ςτι λάςπι, να λερόνεςε ίνε μια χαρα, πυ δε θαν τι νιόςο χερο... Μπιρ... Μπιρμπιλι... χςίπνα... Μπιρμπιλι... Να χι αφτι... Κόβυν το τραγύδι τις βροχις χε χλέγοντε:

— Φίλαχες γριγορίτε.

Μπιρμπιλι... γριγορίτε... Κςίπνιςες; Νε, δε μπορο να χιμιθο... Βρέχι... Κςέρις αφτο ίνε θλιβερο... να ίςε ςτι φιλαχι χε να βρέχι... Ινε παράχςενο... μι γελας αδερφέ-μυ... εςι έχις πάι πολες φορες μέςα... όμος εγο ίνε πρότι φορα... Καλίτερα δέφτερι πες, αλα τιν πρότι φορα ίμυνα ςε μια φιλαχι χορις τίχυς, ύτε ςίδερα... Μόλις άνιχςε ι πόρτα χ' εβγίχα απο χίνι τι φιλαχι, πυ δεν ίχε ύτε τίχυς ύτε ςίδερα μπίχα ςε τύτι με τυς τίχυς χε τα ςίδερα... Μπιρμπιλι θα ςυ πο τον πόνο-μυ... Θέλις; Ελα... Αλίθια, πές-μυ Μπιρμπιλι, ς'αρέςι να γλιςτρας ςτις λάςπες; Κςέρις αφτο ίνε ορέο, αφτο ςχέφτομε... Να λερόνεςε όλος, χέρια, πόδια, πρόςοπο, ν'αχυς τυς άλυς να ςχάζυν ςτα γέλια χε ςι να ςιχόνεςε γρίγορα να τρέχις, για να φτάςις ςτο τέρμα... Αλίθια, έτςι χςεχίνιςα για να μπο ςτι φιλαχι. Ιμυνα φαντάρος χ' ίχαμε ςτο ςίνταγμα εχίνι τι μέρα γιορτι... για χάπια μάχι, πυ έδοςε το ςίνταγμά-μας ςτα 12. Ιχαμε παράτες, μυςιχες, δοχςολογίες χε λόγυς... Κάναμε χι αγόνες... Εγο ίμυνα ςτυς αγόνες δρόμυ. Ιταν αποβροχάρις ο χερος χ' ι γι γλιςτρύςε... Ετςι τιν έπαθα. Απο τα πρότα, μέτρα, μόλις χςεχινύςαμε, γλίςτριςα χ' έπεςα... Κάλιο ν' άνιγε ι γις να μ'έπινε... Ολο το ςίνταγμα μ' εχίταζε, φαντάρι χι αχςιοματιχι... Αφορμι ςιτάνε

ςτο ςτρατο να γελυν μαζί-ςυ κε, ςα μ' ίδανε να πέφτο έςκαςαν ςτα γέλια. Για μια ςτιγμι ζαλίςτικα, μα δεν τᾶχαςα... Πιζματόθικα. Σικόθικα γρίγορα πάνο. Ιδα τυς άλυς να μ' έχυν προςπεράςι, μα ίπα: θα τυς φτάςο... Κ' έβαλα όλα-μυ τα δινατα. Κάλιο το ίχα να πέθενα παρα να μιν έρθο πρότος. Ακόμι κι αν μὕπεφταν κομάτια ςτο δρόμο απο το κορμὶ-μυ κε τότε ακόμι θᾶτρεχα... Πετύςα. Αφτον, πυ ίχε μίνι τελεφτέος τον έπιαςα. Σε λίγο περνύςα κε τον ἀλο. Σαίτα ίχα γίνι κε λίγο ακόμι έτρεχα με τυς πρότυς. Αιτος ίχα γίνι απο το πίζμα κε τόρα πάλεβα με διο μονάχα. Το δέφτερο τον ἐφαγα, μα τόρα πια ζιγόναμε ςτο τέρμα. Εβαλα όλα-μυ τα δινατα. Χέρι ποδάρι πίγενα με τον πρότο... Λίγα μέτρα μας έμεναν ακόμα. Σφίχτικα. Τόρα τρέχαμε πλάι-πλὰι: Κςάφνυ φτάςαμε. Σχεδον ίμαςτε μαζι... θαρο πος ένα, ύτε ένα βίμα ςοςτο δεν έφταςα πιο πριν εγο απο κίνο. Ιχα νικίςι... Ιδες πος κάνυμε καμια φορα κάτι πράματα... Γιατί πιζματόθικα έτςι; Γιατί θέλιςα να νικίςο; Στεκόμυνα κι λαχανιαζμένος... Εκίνι, πυ γέλαςαν μαζί-μυ πριν, χιροκροτύςαν κε φὸναζαν... Ολα άςτραφταν μπροςτά-μυ κε τα μάτια-μυ πετύςαν φλόγες. Κςάφνυ ίδα το ςινταγματάρχι-μυ με τυς άλυς ακςιοματικυς. Αφτος με ζίγοςε, μυ χτίπιςε τον όμο.

— Σε ςινχέρο, πεδί-μυ, μυ ίπε, προπαντος για τιν ψιχρεμία-ςυ κε τιν επιμονί-ςυ. Στρατιότε όπος έςι ίνε πολίτιμι για το ςτρὰτεβμα. Αβριο θα ςε βάλο ςτιν ιμερεςία διαταγι.

Δεν κςέρο αλυ, μα ςτο ςτρατο δεν πρέπι ν' ανακατέβεςε με τυς μεγάλυς. Κάπια ςιφορα θα ς' έβρι... Καλίτερα να περνας έτςι... λαθρέος. Να μι ςε κςέρυν ύτε για καλο, ὺτε για κακο. Απο τιν όρα πυ θ' αρχίςυν να ςε πενύνε ι να ςε κινιγύνε ὶςε χαμένος άνθροπος... Νε, ὲτςι έγινε: ο ςινταγματάρχις-μυ κράτιςε το λόγο-τυ κε μ' έβαλε ςτιν ιμεριςία διαταγι... Τιν άλι μὲρα, καθος ο λόχος ίτανε παράτακςι, άκυςα τον επιλοχία να διαβάζι: «Επενο τον ςτρατιότιν τυ τρίτυ λόχυ

Δίμαν Νικόλαον, διότι ις τυς χθεςινυς αγόνας δρόμυ ίρθε πρότος, αφυ διετίρισε τιν αχςιοθάβμαςτον πςιχρεμίαν να επαναλάβι τον αγόνα, κέτι ολίςθιςεν επι τυ εδάφυς». Ολι έβγαλαν τα κεφάλια-τυς απο τι γραμι κε με κιτύςανε. Εγο πια καμάρονα, ίμυν ςτον έβδομο υρανο.

Τιν άλι μέρα ο λοχαγός-μυ μυ ίπε:

— Σε θέλι ο κίριος ςινταγματάρχις. Σίμερα δε θα πας ςτα γιμνάςια...

Για πρότι φορα πίγενα τότε στο γραφίο τυ ςιντάγματος κε ι καρδιά-μυ χτιπύςε, ςα να ίθελε να ςπάςι. Ιχα περιέργια να δο τι μ' ίθελε ο ςινταγματάρχις, καμάρονα πυ με κάλεςε κε τον φοβόμυνα κιόλας... Ετςι όταν εςτάθικα μπροςτά-τυ προςοχι έτρεμα όλος. Κε τιν άλι μέρα έςκαςε κενύργια μπόμπα στο λόχο. Ι ιμερεςία διαταγι τυ ςιντάγματος έγραφε: «Αποςπο τον ςτρατιότιν τυ τρίτυ λόχυ Δίμαν Νικόλαον ις τιν ιδιετέραν-μυ ιπερεςίαν». Αφτο ίταν: ο ςινταγματάρχις-μυ μ' ίθελε ιπιρέτι-τυ, γιατι ίμυνα γρίγορος ςτα πόδια.

— Ενοίτε, μυ εκςίγιςε, δεν ίνε ιποχρεοτικο, αν θέλις έρχεςε... εγο όμος το θέλο...

Μα, ςαν το μάθανε στο λόχο, ι παρέα-μυ μυ ρίχτικε:

— Τςανάκι ρε θα γίνις; μυ λέγανε.

Ιχςερα πος ι άλι φαντάρι δε χόνεβαν τυς ιπιρέτες τον αχςιοματικον, τυς έλεγαν τςανάκια, όμος αφτο τὄχαναν απο φθόνο... Οςο τυς έβριζαν πίςο-τυς τόςο τυς φοβότανε μπροςτά-τυς... Κε επὶρε ο νύς-μυ αγέρα.

— Αν δε ςας γυςτὰρι... τι βόλτα-ςας, τυς ίπα.

Τότε, εκίνι άρχιςαν τις κοροιδίες.

— Θάχυμε τα μέςα, λέγανε.

Κ' ένας άλος θέλιςε να με φυρκίςι: Στάθικε κλαρίνο μπροςτά-μυ κ' ίπε:

— Κίριε αντιςτράτιγε...

Γιατι έτςι τὄχυν ι φαντάρι. Κοροιδέβυν τα τςανὰκια

κε τυς δίνυν ένα βαθμο πάνο απο τον ακσιοματικό-τυς. Εκλιςα όλι-μυ τι φύρκα μέςα-μυ κε ένιοςα κάτι να ςπάζι ςτιν χαρδιά-μυ. Ανάμεςα απο με κε τυς ςιντρόφυς-μυ, ςαν τίχος έςτεκε ο ςινταγματάρχις κε μας χόριζε. Τόρα γινόμαςτε πια κσένι. Εγο προόδεβα, ανέβενα... κε εκίνι έμεναν εκι, με τα γιμνάςια κε τις ανκαρίες...

Οςτόςο δεν πρέπι να κςιπάζετε κανις ποτε. Σαν ίςε φτοχος κε κακομίρις, δεν πρέπι να ζιτας να φίγις απο τυς όμιυς-ςυ. Θα λαχταρίςις να γιρίςις πίςο μαζί-τυς κι αφτι έχυνε μια τρομερι δίναμι να ςε τραβυν κοντά-τυς. Μακριά-τυς ίςε ςαν το πςάρι, πυ χάνι τα νερά-τυ, ςαν το πρόβατο, πΰχαςε το κοπάδι. Αφτο δεν άργιςα να το καταλάβο.

Ο ςινταγματάρχις-μυ ίχε ικογένια. Ιταν αφτος ένας, ι γινέκα-τυ, ι κόρι-τυ, ο γιός-τυ κε ι πεθερά-τυ... κε τα ςκιλια τις πεθεράς-τυ, τρία ςκιλια, πυ ίθελαν όλο πεχνίδια. Ιχανε κε μια δύλα: τιν Ανα. Στο ςπίτι όλι μέρα ίχε φαςαρία. Ι κόρι πολεμύςε να μάθι πιάνο κε δεν έκανε άλι δυλια απο το πρoι ος το βράδι: ντάνκ, ντύνκ, ντòνκ... δε βαριότανε. Ι γρια με τα ςκιλια κινιγιόταν ολοένα μαζί-τυς κε έκανε καβγάδες. Ιχε μια γλόςα ο θεος να ςε φιλάκςι... Πότε με τιν ενκονί-τις τἄβαζε, πότε με τιν κόρι-τις. Κι αφτι ίταν όλι μέρα ςτο πόδι. Τα ίχε με τιν Ανα κε με το γιό-τις. Αφτος πάλε ίτανε φιτιτις κε έκανε φαςαρίες με τιν αδερφί-τυ πος δεν τον άφινε να διαβάζι. Κι ανάμεςα ς' όλυς αφτυς ο ςινταγματάρχις να δίνι το δίκιο πότε ςτον ένα πότε ςτον άλο να φονάζι κι αφτος... Εγο βρίκα τον μπελά-μυ απ' όλυς μαζι. Απο το πρoι, πυ έφεβγα απο το λόχο-μυ ίςαμε το βράδι, πυ κςαναπίγενα για να κιμιθο βριςκόμυνα ςτο πόδι. Πρότο-μυ καθίκον ίτανε να καθαρίςο τις μπότες τυ ςινταγματάρχι-μυ. Κ' ίςτερα γινόμυνα ζβύρα. Να πςονίςο, να πάο παρανκελίες... Ενας μἄρπαζε απο δο κι άλος απο κίθε. Επρεπε να τρέχο ςτυς φίλυς τυ κιρίυ, ςτι μοδίςτρα τις κι-

ρίας, στις φιλενάδες τις μικρις κε στο κορίτσι τυ φιτιτι· νε... πίγενα κε ραβασάκια. Ιχανε μάθι πος ίμυνα καλος στα πόδια κε βάλθικαν να με κσεκάνυν... μ' έστελναν απο τιν μιαν άκρι τις πόλις στιν άλι. Μα το μεγαλίτερο βάσανο ίνε, πυ δεν έμενε κανις εφχαριστιμένος. Ιμυνα κυτος, δεν καταλάβενα κ' ίμυνα τεμπέλις... Κάθε μέρα όλι-τυς έβγεναν αναφορα στο σινταγματάρχι. Ι κιρία, ο γιός-τυ, ι κόρι-τυ, ι πεθερά-τυ... Ακόμι κε τα σκιλια τις πεθεράς-τυ πίγεναν κοντά-τυ κε κυνύσαν τιν υρά-τυς σα να θέλανε κι αφτα να με κατιγορίσυν. Κ' εκίνος θίμονε έφκολα. Μ' έλεγε στραβόκσιλο κ' ίθελε να με σάκσι. Κι άρχιζε τα μαθίματά-τυ έτσι:

— Βρε κτίνος.

Αδιαζε πάνο-μυ ένα ντενεκε βρισιες κε τελίονε έτσι: Γκρεμίσυ απο δο...

Κάποτε, πυ μ' έπνιγε το δίκιο-μυ ίθελα να δικεολογιθο. Αφτος δεν έχανε κερο· άρπαζε το μαστίγιό-τυ κε μΰσκαζε μια όπυ τίχενε.

— Σκαζμος... εφόναζε.

Κι άλι φορα μΰλεγε:

— Βρε κτίνος! Καταλαβένις; Κάθε ένας απο τιν ικογένιά-μυ ίνε κ' ένας σινταγματάρχις... Οφίλις τιφλι ιπακοι...

Μια μέρα, πυ τυ έχινα νερο να πλιθι κε μ' έβριζε, θέλισε να μυ κάνι θεορία για τιν πιθαρχία:

— Πιθαρχία θα πι να... πεθένις! Αλιος το πράμα δεν ίνε δίσκολο. Γεμίσατε! Επι σκοπον! Πιρ... να κσέρις...

Ιχα πια μετανιόσι, πυ έφιγα απο το λόχο κ' ίθελα να γίριζα πίσο... Μα πος... εκι όλι μυ ίχανε γίνι εχτρι... Ολος ο λόχος με κριφοκίταζε, ι φαντάρι μυρμύριζαν... Κ' ίτανε σαν να φοβόνταν. Κάθε φορα, πυ πίγενα για σισίτιο τΰπερνα πρότος κε δεν τολμύσε κανις να πι τίποτε. Γιατι έτσι ίνε: τα τσανάκια ίνε ένα ίδος χαφιέδες μέσα στο στρατο κε τα τρέμυν... Μ' εκίταζαν κάθε φορα ι παλιί-μυ σινάδελφι κ'

έκαναν πέρα ςα να ίχα πςόρα. Αν εκςαναπίγενα τόρα ςτο λόγο θα κςεθίμεναν. Θα μΰχιναν όλι-τυς τι χολι. Κε κι πυ θα ίχα όλα-μυ τα μεγαλία χαμένα, εκίνι θα στέκανε προσοχι κε θα μυ λέγανε.

— Περάςτε κίριε αντιςτράτιγε!

Ζύςα πάντα με το καρδιοχτίπι. Μια πυ στο λόγο μ' ίχαν όλι ςτο ςτομάχι έπρεπε με κάθε τρόπο να εφχαριςτάο τ' αφεντικά-μυ. Ζαλιζόμυνα μπροςτά-τυς κι απο τιν έγνιά-μυ να μιν χάνο λάθος πολες φορες τἅκανα θάλαςα. Κε τότες άρχιζαν κςανα ι βριςιες... Κ' ίμυνα πάντα τρομαγμένος. Ο δρόμος άνιγε λέφτερος μπροςτά-μυ κ' εγο βιαζόμυν να γιρίςο ςπίτι με το φόβο μιν άργιςα. Αρχιςα πια να νιόθο ςα να ίμε ςε καμια φιλακι. Νε, ςπίτι κε δρόμος ίτανε μια φιλακι χορις τίχυς κε ςίδερα. Τα χέρια-μυ τα ίχα λιτα, μα μυ φενότανε δεμένα. Τα πόδια-μυ ίτανε λέφτερα, όμος θαρὺςα πάντα πος τα ίχαν δέςι με αλιςίδες. Δεν έπρεπε να μιλάο πολι ύτε ν' αναςένο... γιατι έπεφτε μια πλάκα βαρια ςτο ςτίθος-μυ. Επρεπε πάντα ι καρδιά-μυ να χτιπάι με φόβο· μάτια-μυ κι αφτιά-μυ να τἅχο τέςαρα. Νε, έτςι ίταν· ίμυνα ςε μια φιλακι κ' ίχα γι' αρχιφίλακα το ςινταγματάρχι-μυ. Κι ίμυνα μόνος. Ι μοναχςια ς' αφτι τι ςκλαβια μ' επέθενε... Στο λόγο ίχα τυς άλυς ςιντροφια... κι όπυ πεθένι με πολυς το χάρο δε φοβάτε... Μα να πεθένις κάθε μέρα ςτα πόδια-ςυ μονάχος... άχ πάι πολι Μπιρμπιλι... πολι. Ζιτύςα παριγορια ςτιν ιπιρέτρια, τιν Ανα. Μονάχα αφτι δε με πρόςταζε, μόνο αφτι δεν ίτανε ένας ςινταγματάρχις... Μα δε μπορύςα να βρεθο μια ςτιγμι μαζί-τις κι όταν κάποτε μέναμε λίγο μόνι δε μ' έβαζε ςε κυβέντα. Ιταν όμορφι κι αφράτι κοπέλα. Κε τιν κιτύςα ςαν θεο... Κάποτε μΰλεγε:

— Μυ ίπε ι κιρία να πας ςτιν τάδε δυλια.

Κ' εγο έτρεχα. Σε κίνι τι δυλια δεν έκανα κανένα λάθος: Ρεμάλι καθος ίχα γίνι απο το φόβο κε τι λαχτάρα ίχα

κι άλο ένα βάςανο: τα ςκιλια τις γριας. Με τον κερο έγιναν κι αφτα αφεντικά-μυ. Γιατι όταν τυς ερχόταν όρεκςι να πέκςυνε μαζί-μυ κε να μυ ςχίςυν τιν κιλότα έπρεπε κε τότε ακόμι να ςτέκο· προςοχι... Αφτο θα πι, αδερφέ-μυ Μπιρμπιλι, να γίνεςε ο μαςκαρας το ςκιλιόνε.

***

Ι νίχτα ίνε μεγάλι κε πολις ο καιμός-τις... Στα πλατιά-τις ςτίθια πλανιέτε ο ςτεναγμος κι απο μακρια βονκάι ως πέρα κε κιλάι ο βόνκος-τις ςτον υρανο. Κε μέςα ςτο ςκοτινο φόνκο απο τα ςίγνεφα, πυ φότιςε ι αςτραπι, πέραςε για μια ςτιγμι, ςαν ίςκιος, ένα κιπαρίςι... Πςιλο, μάβρο κι αδίνατο, κυνύςε τιν κορφί-τυ ςτον αγέρα ςαν ένα κεφάλι τρομαγμένο, πυ ετρογε καςτύκια. Κςάφνυ ι νίχτα πετιέτε με τρόμο ςτον ίπνο-τις κε παραμιλάι.

— Φί...λα...κες...γρι...γο...ρί...τε...

Μπιρμπιλι τὄχις νιόςι αφτο τι θα πι: ν' αγαπας... Ν' αγαπας όχι μ' έροτα, μα ν' αγαπας τον ομίο-ςυ. Πέραςες βαςανιςμένι ζοι κε το κςέρις. Οταν πονας νιόθις τον πόνο τυ άλυ κε γίνεςε αδέρφος-τυ. Χορις να το κςέρι... Ετςι... να, ίνε ένας άνθροπος ςαν κε μένα κε τον αγαπο. Σαν ίνε χιρότερός-ςυ τον αγαπας κε τρέμις... Τονε βλέπις κε λες: μπορι κε γο να γίνο ςαν αφτόνε. Γιατι, αλίθια, βρίκα κε τυς χιρότερύς-μυ...

Ιτανε τότε, πυ πίγαμε ςτο κενύργιο ςπίτι. Στιν αβλι τυ ςπιτιυ αφτυ ίταν ένα μοναχικο δομάτιο... Ενα μονάχο μέςα ςε μιαν αβλι βρόμικι. Ανέβενες εκι με μια μικρι ςκαλίτςα απο διο τρία ςκαλια. Κε κι μέςα καθότανε τρις ανάπιρι τυ πολέμυ, πυ φορύςανε ακόμα τα ςτρατιοτικά-τυς. Πρότι φορα τυς έβλεπα, μα τυς ίδα ςαν αδέρφια. «Ανάπιρι πολέμυ, ίπα, κ' εγο μπορι να γίνο ςαν αφτυς». Κε μέςα ςτι μονοκςια, πυ μ' έδερνε παριγορίθικα: «Θα κατεβένο ς' αφτυς,»

ςκέφτικα, κε θα τα λέμε. Αφτι θα μυ πύνε ιςτορίες τυ πολέμυ, πυ πλιγοθίκανε κε τι τράβιξαν. Κ' εγο θα τυς λέο τα βάςανά-μυ». Ελεγα πος ι ςιντροφιά-τυς θάβαζε ένα τέλος στι μοναχςιά-μυ. Κι αν ι φαντάρι τυ λόχυ-μυ ίταν χαχιομένι μαζί-μυ να πυ βρίκα άλυς ςιναδέρφυς!.. Αφτι θα μυ μιλύςανε με τιν καρδιά-τυς. Δεν ίκςερα πος τυς έλεγαν, όμος εχίνι δεν ίχαν ανάνκι απο όνομα. Κςεχόριζαν με τα τραβματά-τυς: ο ένας ίτανε κύτςος, ο άλος κυλος κι ο τρίτος ςτραβος...

Ιχαμε τελιόςι τι μετακόμιςι κ' εγο με τιν Ανα πάλεβα να ςτίςο τα έπιπλα. Τότε ςε μια στιγμι ίρθε κοντά-μυ ο ςινταγματάρχις.

— Ακυςε ςι, μυ ίπε. Κςέχαςα να ςυ πο πος κάτο με τυς αναπίρυς, πυ μένυν στιν αβλι, δεν πρέπι νάχις απολίτος καμια κυβέντα. Κε ςις, εκςακολύθιςε γιρίζοντας στι γινέκα-τυ, μόνον εν εςχάτι ανάνκι θα τον ςτέλετε κάτο...

Ανατρίχιαςα. Ενιοςα κάτι να με πνίγι ςτο λεμο. Θέλιςα να φονάκςο, μα ι φονί μυ πνίγικε μέςα-μυ. Κε μέςα-μυ ροτύςα: Γιατί; Γιατί; Αφτι ίταν ι μόνι-μυ χαρα...

Κιτύςα το ςινταγματάρχι-μυ άλαλος, με μάτια τόςα κ' εχίνος εγίριςε τις πλάτες. Χορ ς να προςέχςι τον πόνο-μυ... Εγίριςε μεγαλοπρεπος! Τότες ίπα στιν Ανα:

— Στάςυ ςι...

Κι άρπαχςα μόνος ένα μεγάλο ντυλάπι, πυ μ' ίχε βοιθίςι να το τραβίκςυμε πριν κε το ακύμπιςα ςτον τίχο με δυο ςπροχςιες.

— Θα το ςπάςις, θα το ςπάςις! φόναχςε αφτι με τιν χιρά-μυ.

Σίκονα όλο κινο το βάρος με μια δίναμι, πυ δεν ίκςερα πος τι βρίκα κε κςεςπύςα τι λίςα-μυ. Ενας κρίος ιδρότας μ' έλυςε. Αφτο ίταν άδικο, ίταν άδικο! Γιατί να μιν τυς μιλίςο...

μονάχα ς' αφτυς μπορύσα να μιλίσο. Μα αφτο ίνε ι Πιθαρχία... Πιθαρχία θα πι να πεθένις αλιος το πράμα δεν ίνε δίςκολο: Γεμίςατε... επι ςκοπον... πιρ... έτςι μυ ίχε πι αφτος ο ςκίλος...

Προι-προι τιν άλι μέρα, πυ γίριζα απο το λόχο ίμυνα γεμάτος καιμο κε παράπονο. Δε μύμινε πια παρα να μιλίςο στιν Ανα... Θα τις έλεγα πος τιν αγαπύςα κε πος θα τιν έπερνα. Κε θα τιν παρακαλύςα: Ελα να μ' ακύςις. Ιθελα να πέςο στα πόδια-τις, να κλάπςο κε να τις πο: Ζίτιςε απο τιν κιρία να μ' αφίνι να κατεβένο κάτο. Θέλο να βλέπο τυς ανάπιρυς. Να τυς μιλίςο...

Τι βρίκα ςτιν κυζίνα ν' ανάβι τι φοτια. Μόλις μ' ίδε μυ ίπε:

— Φκιάκςε γρίγορα τις μπότες τυ κιρίυ κε να κατέβις αμέςος στιν αβλι να τιν καθαρίςις απο τις πέτρες κε τα ξίλα. Ομος πρόςεκςε κακομίρι μιν πιάςις κυβέντα μ' αφτυς εκι κάτο...

Κάθε-τις λόγος μυ ιταν ένα χαστύκι. Γιατι, Μπιρμπιλι, στιν Ανα ίθελα να τις έλεγα πος τιν αγαπύςα κ' εκίνι με πρόςταζε ςα να ίτανε κι αφτι κιρα. Αρχιςα να τρέμο κ' ι καρδιά-μυ πονύςε.

— Δύλος-ςυ ίμε κε διατάζις έτςι; τι ρότιςα. Να καθαρίςις εςι τιν αβλι.

Κ' εκίνι, κάνοντας ολοένα αέρα στα κάρβυνα ν' ανάπςυν, γίριςε κε μυ ίπε:

— Μπα! έκανες κε γλόςα! Θα το δύμε αν ίςε δύλος-μυ ι όχι.

Φυρκιζμένος εςτρόθικα χάμο κι άρχιςα να γιαλίζο τις μπότες. Κι όταν ςικόθικε ι κιρία, ι Ανα βγίκε στιν αναφορα.

— Κιρία, ο φαντάρος δε μ' ακύι. Δε θέλι να καθαρίςι τιν αβλι.

Εκίνι τότε μυ ίπε:

— Οτι ςυ λέι ι Ανα να το κάνις.

Κι αφτι με κίταχσε μ' ένα βλέμα σα να μυ τὄλεγε: Βλέπις, πυ ίςε δύλος-μυ; Αποζβολόθικα. Ενα σκιλι μπίκε στιν κυζίνα κε ζίγοςε κοντά-μυ να πέκσι. Μυ ίρθε να σταθο προςοχι κε να το χερετίςο στρατιοτικα. Αφυ κ' ι Ανα ὲγινε ςινταματάρχις-μυ!

Κατέβικα στιν αθλι κ' ίςαμε το μεςιμέρι δε σίκοςα κεφάλι. Τιν καθάριζα απο τις πέτρες κε τα κςίλα κε δεν ίπα ύτε καλιμέρα στυς ανάπιρυς, πυ πέρασαν απο κοντά-μυ. Βλαστιμύςα μέςα-μυ ολοένα κ' έλεγα: Θα φίγο, θα φίγο, δε μπορο να μίνο άλο... Ιχα πάρι τιν απόφασι. Ας μυ λέγανε στο λόγο ότι ίθελαν. Θάπεφτα ίμαρτον μπροστά-τυς κε θα τυς ὲλεγα: βαράτε-μυ, μυ πρέπι. Κε λαχταρύςα να βγο κςανα στα γιμνάςια, να πὰο με τυς άλυς ανκαρία, με τον κιρ δεκανέα επικεφαλις να κάνι τον αρχιςτράτιγο κε να πάο στι βάρδια-μυ σκοπος.

— Ομος εςι παλιοβρόμα, μυρμύριζα, δε θα με προστάκςις πια.

Κάποτε στεκόμυνα σα βλάκας, άφινα τι δυλιά-μυ κε σκεφτόμυνα πολι όρα. Δε μπορύςα να το χονέπςο πος ι Ανα έγινε κι αφτι ςινταγματάρχις... Με τα σκιλια κάτι πίγενε κ' ερχότανε το πράμα. Οταν τα κςεμονάχιαζα τυς έδινα μια κλοτςια κε κςεθίμενα, μα πος θα τα κατάφερνα με κίνι; έςκιβα κςανα, μάζεβα τις πέτρες κε τα κςίλα, τα σόριαζα σε μιαν άκρι κε κάθε φορα έλεγα: Αφτο για το κεφάλι τυ αφεντικύ-μυ, αφτο για τιν κιρά-μυ, αφτο για τι γρια, αφτο για το γιό-τυ, αφτο για τιν κόρι-τυ, αφτα για τα σκιλια κ' εκίνο το πιο χοντρο για το κεφάλι τις Ανας...

Τιν άλι μέρα, πυ ετιμάζονταν ο ςινταγματάρχις-μυ να φίγι, τονε ζίγοςα να τυ πο: Θέλο να φίγο. Μα δεν επρόλαβα· μυ πίρε τι μιλια απο το στόμα κε μυ ίπε:

— Πίγενε να μυ αγοράσις τςιγάρα...

Κε δεν τόλμιςα...

Αλα δεν ιςίχαςα πια. Σα μιτερι πέτρα μυ ςφινόθικε στο κεφάλι αφτι ι ιδέα: πος έπρεπε να φίγο. Εβλεπα όλυς τυς ανθρόπυς τυ ςπιτιυ ςαν εχτρυς κε μυ φενότανε πος ίμυν εχμάλοτος. Απο το ςινταγματάρχι ος τα ςκιλια τις πεθεράς-τυ κι απ' αφτα ος τιν Ανα, όλι για μένα ίτανε αφεντικα ςκλιρα, πυ βάλθικαν να με βαςανίζυν. Πνιγόμυνα μέςα στον αέρα τις ςκλαβιας κε ι κάθε δυλια, ι πιο μικρι, μυ φενόταν καταναγκαςτικα έργα... Εκανα όλο νκάφες κ' ίςτερα απο τις νκάφες ίχα βριςιες. Κ' έτρεμα πάντα... Ι Ανα, κςιπαςμένι, δε μὔλεγε πια: μὔπε ι κιρία να πας στιν τάδε δυλια. Μα πρόςταζε: πίγενε ςτιν τάδε δυλια. Κ' εγο τςακιζόμυνα στις προςταγές-τις. Γιατι ὲτςι έπρεπε:

— Οτι ςυ λέι ι Ανα πρέπι να το κάνις, έτςι μυ ίχανε πι.

Ιτανε κι αφτι ςινταγματάρχις. Σαν τις αχτίδες τυ ίλιυ, πυ καθος περνυν απο το φακο μαζέβοντε κε κάνυν ένα μικρο κίκλο, πυ κὲι, έτςι όλο-μυ το πίζμα, πυ ίχα για τυς άλυς, μαζεβότανε πάνο στιν Ανα... Μα κεγόμυνα γο μόνος στο πίζμα-μυ... εγο... Μόνος-μυ ίςαμε τιν όρα πυ ι ςινάδελφι τις αβλις, ι ανάπιρι, μάντεπςαν τον πόνο-μυ... ςα να τονε μάντεπςαν! Θελίςανε... ςα να θελίςανε να μυ πάρυν εκδίκιςι. Κε ρίχτικαν τις Ανας... όλι μαζι κι ο Κυτςος κι ο Κυλος κι ο Στραβος, ςα να ίτανε κ' ι τρις μαζι εροτεβμένι. Αχ θιμύμε πος ςπαρτάριςε ι καρδιὰ-μυ ςαν τὄμαθα... Νε, τιν πὶραζαν: τις έλεγαν βρομόλογα, τις πετύςαν πιράγματα κε τις τραγυδύςαν τραγυδάκια... Αχ! Κάτι ίκςερα γο, πυ τυς αγαπύςα κι ας μιν τυς εγνόριζα... Ιθελα να τρέκςο κάτυ κοντά-τυς, να πάο κ' εγο στιν παρέα-τυς, τέταρτος, να λέο κ' εγο τα δικά-μυ ςτιν Ανα όταν κατέβενε να πάρι νερο. Μα κίνι ὲκαναν κάτι ακόμα πιο καλο: έβριζαν το ςινταγματάρχι-μυ. Ελεγαν στιν Ανα:

— Πές-το τυ αφεντικύ-συ πος σε πιράζυμε, αν σ' αρέσι.

Κε τον έβριζαν... Αφτον κε τι γινέκα-τυ, κε τιν κόρι-τυ κε το γιό-τυ. Τάχα να μάντεβαν τα καλα πεδια τι τραβύσα γο σε κίνο το σπίτι; Μυ ερχότανε βοίθια... κάτο απο τιν αβλι μυ έδιναν θάρος. Ιθελα να τυς μιλύσα, μα δε μπορύσα...

Εκανα γύστο τ' αφεντικά-μυ. Αφτι ι ιστορία με τυς ανάπιρυς τυς ίρθε έτσι ξαφνικο. Δεν περνύσε μέρα, πυ να μιν πιράξυν τιν Ανα κε να μι βρίσυν όλο το σπίτι. Ολι νεβριάζαν, μα ο σινταγματάρχις-μυ τυς έλεγε:

— Εχετε λίγον κερο ιπομονι. Ο σπιτονικοκίρις θα τυς κάνι έξοσι.

Μα τὸρα για μένα τα πράματα πίγεναν όλο στο χιρότερο. Σα να το ίχαν καταλάβι πος εγο κ' ι ανάπιρι ìμαστε το ίδιο, όλι τι φύρκα-τυς απο το μπελα, πυ τυς εβρίκε τιν ξεθίμεναν πάνο-μυ. Γινὸτανε πιο αφστιρι κε με σκότοναν στις ανκαρίες. Μ' έβριζαν κι ο σινταγματάρχις με χτιπύσε σιχνότερα με το μαστίγιο. Ερχότανε στιγμες πυ έλεγα πος θα τρελαθο. Κάθε φορα, πυ πίγενα στο λόχο λαχταρύσα όλο κε πιο πολι να μίνο. Δε μ' έγνιαζε πια για τα πιράγματα τον άλον... θα γελύσα κε γο μαζί-τυς κι αν ìθελαν θα τυς έκανα το χατίρι: να τυς παραστένο τον αντιστράτιγο κι αφτι να μυ βαράνε καρπαζιες... Αφτο ίταν καλο, αφτο àξιζε... να βαρàνε καρπαζιες σ' έναν αντιστράτιγο...

Εκίνες τις ιμέρες άκυα στο σπίτι να λένε για μια σπυδέα μπυγάδα. Ιχανε, λέι, μαζεφτι πολα ρύχα κ' ι Ανα δε θα μπορύσε μονάχι να τα βγάλι πέρα. «Ορεα, ίπα μέσα-μυ να στρίβο». Βγίκα, λιπον, στιν αναφορα: Μ' όλι τιν τρεμύλα, πυ μ' έπιανε μπροστα στ' αφεντικό-μυ πίρα κίνι τιν ιμέρα τιν απόφασι. Τυ ίπα:

— Κίριε σινταγματάρχα!

Κςαφνικα έχαςα τα λόγια-μυ.

— Λαμβάνο τιν τιμιν... εκςακολὺθιςα.

Τότε ςκέφτιχα: τί ίμε γο μπροςτὰ-τυ; Ιμυν ένας παλιοφαντάρος, πυ έτρεμε κ' εκίνος ίτανε λεβέντις με τα χριςά-τυ τα γαλὸνια... Θεος με τα γιαλιςμὲνα τα χυμπιά-τυ κε τις μπότες-τυ τις γιαλιςτερες. Σοςτος ίροας με το στρατιοτικό-τυ το μαςτίγιο ςτα χέρια. Ιτανε ςτο μπόι πιο πςιλος απο μένα, όμος εχίνι τιν όρα μυ φενότανε ίςαμε ενα κιπαρίςι κ' εγο ίμυνα πιο χαμιλος απο ένα κόκορα... Κε, καθος έςτεκα κι ςαν αποζβολομὲνος, με το χέρι ςτο πιλίκιο, τον ίδα να με κιτάζι κοροιδεφτικα κι άκυςα τι φονί-τυ:

— Λέγε βρε!

Κόπικε ι ανάςα-μυ κε τυ πςιθίριςα:

— Θέλο να γιρίςο ςτο λόχο-μυ...

Εκίνος αγρίεπςε... ίχε πεντέκςι παρὰςιμα κε θίμονε έφκολα.

— Θέλο; Τί πάι να πι θέλο μορε; Νκρεμίςυ απο δο!

Κίνιςα να φίγο κε τότε ίδα πλάι-μυ τιν κιρία...

— Εχυμε μπυγάδα ςὶμερα, ίπε. Θα πλίνις μαζι με τιν Ανα.

Μὗπεςε ι κεραμίδα ςτο κεφάλι! Κίτακςα το ςινταγματάρχι-μυ κατὰματα.

— Τί κιτάζις; Δεν καταλαβένις ελινικα;

Εφιγα. Στιν κυζίνα βρίκα τιν Ανα.

— Εχις πλίνι άλι φορα; με ρότιςε κε θάρεπςα πος με κοροίδεβε.

— Εςι τυς ίπες να κάνυμε τι μπυγάδα μαζι;

— Εγο... γιατί;

Κατέβικα στο πλιςταριο. Εβγαλα νερο απο το πιγάδι κε άρχιςα να πλένο μαζί-τις ςτι ςκάφι. Χορις να μιλὰο, φυρκιςμένος, ςαπύνιζα ένα πυκάμιςο. Ιταν όμορφι. Μια κοπέλα με μάτια μαργιόλικα, τα μπρὰτςα-τις ςτρονκιλα κε κάτι πόδια,

Μπιρμπιλι... Μ' όλι τι φύρκα πυ τιν ίχα, ίθελα κάτι να τις πο... Οςο να πις εγο κι αφτι μπορύςαμε να μιλίςυμε. Κε χςάφνυ τι ρότιςα:

— Ανα δε θα παντρεφτις;

— Κ' εκίνι γέλαςε:

— Δεν ίμε ἀνθροπος εγο; Θα παντρεφτο... αλα φαντάρο δεν πέρνο.

Τότε πὲραςε απο τιν αβλι ο ανάπιρος με το ένα πόδι. Κίταχςε μέςα κε πέταχςε τιν ςπόντα:

— Ε ςινάδελφε! φόναζε. Καλοπερνας βλέπο...

Ι Ανα κοκίνιςε κ' εγο έςκιπςα το κεφάλι ντροπιαζμένος.

— Αφτι θα λένε πος... τις έκανα.

Κ' εκίνι βυτόντας μια φανέλα ςτο νερο τις ςκάφις απάντιςε:

— Ινε πολιανθρόπι!

Δε μιλίςαμε πια! Ενας καιμος εςάλεβε μέςα-μυ. Κε, καθος ίμαςτε ςκιμένι ςτι ςκὰφι, άρχιςα να τραγυδάο ένα τραγύδι φανταρὶςτικο:

Ι θάλαςα τρόι τα βυνα
κε τα βυνα λιοντάρια
αχ κι ι ςτρατολογια
τρὸι τα παλικάρια...

— Μπά! Σε πίρε το παράπονο; με ρότιςε κίνι γελαςτα.

Με κοροίδεβε! Κε δεν κρατίθικα.

— Εγο δεν ίμε δὺλα, τις ὶπα, να πλένο. Κ' επέταχςα το ρύχο, πυ ςαπύνιζα ςτι ςκάφι.

Τότες εκίνι μΰδοςε ένα μάθιμα:

— Ιςε φαντάρος... ςπυδέα τα λάχανα!

— Ιμε καλίτερος απο ςένα... τιν έκοπςα.

— Καλίτερος... κακομίρι! εκςακυλύθιςε κε κύνιςε το κεφάλι, ςα να με λιπόταν.

Στάθικα λίγο ακίνιτος να τιν κιτάζο κι αφτι μυ ίπε:

— Αντε να βγάλις νερο...

— Δεν πάο πυθενα...

— Θα το πο τυ κιρίυ...

Κ' επίγα...

Οστόσο αφτι ι σκινι μυ κόστισε ένα γερο βρισίδι απο τιν κιρα, πυ έλεγε πος έκανα κόρτε τις Ανας κε δεν τιν άκυα... Τ' αφεντικό-μυ μ' έβαλε πόστα κε μυ τράβιξε διο-τρις καμτσικιες σα να ίμυνα μυλάρι.

Απο κίνι τι μέρα όλα χιροτέρεψαν... Ισαμε τότε ίχα, τυλάχιστο, τιν παριγορια πος δεν ίταν ιποχρεοτικο να ίμε ιπιρέτις. Μα ο σινταγματάρχις μυ το ίπε καθαρα:

— Θέλο; Τί πάι να πι θέλο μορε;

Ιστερα ι Ανα... θα παντρεφτι, μα φαντάρο δεν πέρνι... Οχι πος μ' έμελε, μα... Κ' ι φιλακί-μυ γινόταν πιο στενι... Ιχα ολοένα τέτια μια λαχτάρα κ' ένα φόβο κε πονύσα σαν το άγριο θεριο, πυ το κλίνυν στο κλυβι. Απο το πρωι ος το βράδι βλαστιμύσα μέσα-μυ κε χίλιες φορες μυ ερχόταν ι ψιχι στα δόντια. Τόρα φοβόμυν να κλοτσίσο κε τα σκιλια σαν τα πετίχενα μόνα... Ι Ανα μυ έδινε διαταγες σα σινταγματάρχις. Πάνο στο στίθος-μυ ένιοθα μια πλάκα βαρια, πυ όρα τιν όρα μ' εβάρενε πιο πολι κε μ' έπνιγε. Πολες φορες μυ ίρθε στο νυ ν' αφτοχτονίσο... Να λιποταχτίσο δεν τολμύσα... Μα όσο το βάσανό-μυ μεγάλονε, απο τιν αβλι κάτο ι τρις ανάπιρι, ι τρις σινάδελφι, λισύσαν, πιο πολι. Σα να φτερύγιζε ι αγονία-μυ μέσα στον αγέρα, το φτερύγιζμά-τις τυς ερέθιζε... Δεν έμινε πια πίραγμα, πυ να μιν το πυν στιν Ανα κε βρισια, πυ να μιν τιν πύνε για τον σινταγματάρχι. Εκίνι κάθε φορα τάλεγε όλα με το νι κε με το σίγμα κε στο σπίτι γινόταν όλι άνο-κάτο.

— Τί τυς κάναμε; ροτύσε ι κιρία, σαν αθόα περιστερα κε δε λογάριαζε τι έκανε σε μένα.

— Τα χτίνι! έλεγε ο σινταγματάρχις. Οταν φίγουν απο το στρατο τότε φένοντε τι γουρούνια ίνε...

Κ' ένα πρωι μου ίπε:

— Πίγενε σ' αφτους κε πες νάρθι ένας απάνο· εκίνος με το ένα χέρι... αφτος φένετε ισιχότερος.

Αποφάσισε να τους κάνι σιστάσις... Ι καρδιά-μου πέτακσε απο χαρα. Γιατι θάβλεπα τους σιναδέλφους, έτσι, φάτσα κε θα τους μιλούσα. Κατέβικα. Ι κάμαρά-του: βρομούσε κε δεν ίχε ούτε μια καρέκλα... Ιταν πεντάφτοχι! Στάθικα εκι στιν πόρτα-τους κε, καθος τους ίδα έτσι κε τους τρις με τα πρόσοπά-τους αδίνατα, χλομα, να με κιτάζουν, μου ίρθε να πέσο μπροστά-τους κε να προσκινίσο σαν σε άγιες ικόνες... Μα ι καρδιά-μου χτιπούσε απο φόβο. Τ' αφεντικό-μου περίμενε. Δεν έπρεπε ν' αργίσο στιγμι. Επσακσα να κσεχορίσο τον Κυλο κε του ίπα:

— Σε θέλι ο κίριος σινταγματάρχις.

— Εμένα... το Μολιο; ρότισε αφτος.

Δεν ίκσερα πος τον έλεγαν κε μόνο αφτου τ' όνομα έμαθα απο κίνι τι μέρα.

— Νε... εκίνο με το ένα χέρι, μου ίπε να φανάκσο.

Τότες ο Στραβος μ' έκοπσε.

— Ο γάιδαρος, που σ' έστιλε αφτια δεν έχι!

Κι άρχισαν όλι μαζι να τονε βρίζουν... Αχ Μπιρμπιλι όσο τους άκουα... Ελεγα μέσα-μου: Πέστε αδέρφια-μου κι άλα... Εκίνες ι άγριες φονές-τους, γεμάτες μίσος, εκίνες ι βλαστίμιες-τους, ίτανε για μένα ι πιο γλικια μουσικι, που άκουσα μέσα στι σκλαβιά-μου. Κάτι σαν εγερτίριο... Σαν τιν σάλπινκα δεφτέρας παρουσίας. Μα κσάφνου θιμίθικα πος έπρεπε να φίγο.

— Γιά-σας σινάδελφι! τους ίπα. Ανέβικα γρίγορα τι σκάλα κι ίπα στο σινταγματάρχι-μου:

— Δεν έρχετε, λέ...

— Γιατί;

— Ετσι.

Αφιςε μια φοβερι βλαςτίμια κ' έγινε κόκινος ςαν αςταχος απο θιμο.

— Αμ' δε θα κςεπερδέπςυν έτςι έφκολα μαζί-μυ...

Κ' έτςι έγινε... Σε λίγες μέρες ι ςινάδελφι τράβιχςαν πολι το ςχινι. Εβριςαν τιν ίδια τιν κιρία... Εγο έλιπα κ' ι Ανα μυ ίπε πος τις ίπανε τα έςχιςτα. Τότε κατέβικε κάτο ο ςινταγματάρχις-μυ με το μαςτίγιο. Φένετε πος τυς έκανε μεγάλι φαςαρία... Γιατι δεν πèραςε πολι, πυ το δομάτιο άδιαςε. Ι ςινάδελφι έφιγαν! Ι Ανα μυ ίπε το νέο κε γελύςε. Πάι πάι... Μυ φάνικε ςα να έχαςα τυς προςτάτες-μυ.. Εκλαπςα λίγες ςτιγμες κε κατέβικα ςτιν κάμαρà-τυς. Ολα τα ίχανε ςικόςι. Δεν έμενε παρα ι βρόμα... Μα άφιςαν κάτι... Τραβματίες τυ πολέμυ, καθος ίτανε, ίχανε παράςιμα. Αφτα άφιςαν μονάχα... Τα κàρφοςαν ςτιν πόρτα... πιος κςέρι γιατι... Εγο τα κςεκάρφοςα. Τα πίρα μέςα ςτι φύχτα-μυ κε το χέρι-μυ κεγòταν. Ενόμιζα πος κρατύςα το πόδι τυ Κυτςυ, το μάτι τυ Στραβυ, το χέρι τυ Κυλυ, τυ Μολιυ... Μ' επίρε ο πόνος:

— Τί ίμαςτε... τί ίμαςτε... ίπα. Τραβίχτικα ςτι ςκοτινι γονια κε ςυ τ' ορκίζομε πος έκλαπςα, Μπιρμπιλι...

Μα θέλιςα να φυρκίςο για τελεφτέα φορα το ςινταγματάρχι-μυ. Κε το μεςιμèρι, πυ ίρθε, παρυςιάςτικα μπροςτά-τυ με τα παράςιμα ςτα χέρια:

— Κίριε ςινταγματάρχα, τυ ίπα...

Μα δεν πρόλαβα να τελιόςο. Τινάχτικε ςα να τυ ίχα δόςι μαχερια κι άρπακςε τα παράςιμα.

— Φέρτα δο... πυ τα βρίκες;

— Τ' àφιςαν ι ανàπιρι κρεμαςμένα ςτιν πόρτα-τυς.

— Α τα κτίνι, α τα ςκιλια, κςεφόνιςε, δεν τυς ακςίζυν... δεν τυς άκςιζαν...

Ιτανε τόςο φυρκιςμένος, πυ εγο πετύςα απο χαρα! Εκίνος ίδε κάτι ςα χαμόγελο ςτο πρόςοπό-μυ.

— Τὶ γελας; ρότιςε άγρια. Στάςυ προςοχι, κτίνος.

Κε καθος τινάχτικα κε κόλιςα τα χέρια στα πλεβράμυ, έκανε τιν ανακὰλιπςι:

— Α, έτςι λιπον! Συ τ' άδοςαν να μυ τα φέρις! Λιπον ίςε κε ςι ςινένοχος! Ομος εςένα ςε κρατάο... κςεφόνιςε κι άρπακςε το μαςτίγιο. Αρχιςε να με χτιπάι στα χέρια, ςτις πλάτες, στα πόδια, στα πλεβρα, όπυ πρόφτενε. Επεςε ςτι μέςι ι γινέκα-τυ κε τον εκράτιςε.

— Ικοςι μέρες αφςτιρα, τριάντα μέρες αφςτιρα, ςαράντα μέρες αφςτιρα, εκςίντα μέρες αφςτιρα... Γκρεμίςυ, τςακίςυ, πίγενε ςτο λόχο-ςυ... κςεφὸνιζε όςο τον κρατύςε ι γινέκατυ. Κε, γιρίζοντας ςτιν Ανα, τις πέτακςε τα παρὰςιμα:

— Πάρ'-τα να τα πετάκςις... ςτο ντενεκε με τα ςκυπίδια, φόναζε, ςτο ντενεκε... Ιταν ανάκςιι να τα φορυν...

— Ιςὶχαςε, τΰλεγε ι γινέκα-τυ.

Κε, καθος εγο έςτεκα τρομαγμένος ςε μιαν άκρι, μυ ίπε:

— Τί κὰθεςε; Εμπρος! Τςακίςυ να πας ςτο λόχο-ςυ.

Ομος ι γινέκα-τυ τον κρὰτιςε:

— Αφιςε να περάςυν αφτες ι μέρες, πυ έχυμε πολι δυλια!

Ιταν ι μέρες, πυ έκαναν ετιμαςίες για τι γιορτί-τυ.

Κ' εκὶνος, ιςιχάζοντας λίγο, ίπε:

— Καλα... τιχερος ίςε... Κάθιςε, μα θα ςε διορθόςο ένια-ςυ.

Μα δεν επρόλαβε. Το βράδι, πυ έδιναν το τραπέζι για τι γιορτί-τυ πέθανε... απο ςινκοπι.

— Ο θεος ίνε μεγάλος, λέι ο Μπιρμπιλις...

Κι αναςτενάζι.

ΙΙΙ

Σα μια χαροκαμένι μάνα, βυτιμένι στα μάβρα, έχι ςκίπςι ι νίχτα πάνο ς' όλι τι γι κε μιρολογάι... Αχ κάπιο χαλαζ-

μο μινάι, πυ θάρθι, κάπιο χαλαζμο... Βρέχι... Ι αςτραπες ςκίζυν τα ςκοτάδια κε χάνοντε γοργα... Στον υρανο κιλύνε ι βροντες, αργα κε ςα ςτοχαςτικα κε το παράπονο τις νίχτας βουκάι ςτι βροχι. Ετςι ίνε: Πίρε ο υρανος τον πόνο-μας κε τον έκανε δικό-τυ... Ι αςτραπες ίνε ςαν τις οργιζμένες ματιες τον αδικιμένον, ι βροντες κςαπολιύντε ςα ςτεναγμι τον ςκλαβομένον κ' ίνε τα δάκρια-μας ι βροχι πυ θρινι... Ι οργι τ' υρανυ δεν ίνε παρα ι δικί-μας οργι, πυ κάθε μέρα ανεβένι ςτον υρανο απο τα ςτίθι-μας κε γιρίζι πίςο. Μινάι κάπιο χαλαζμο, μα ο χαλαζμος δε θάρθι απο τον υρανο... Θ' ανέβι απο τι γι ςτον υρανο... κε θα πιδίςι απο τα ςτίθι-μας, πυ ςαν πλάκα βαρια τα ςπάζι ο πόνος... Πονύμε... Κ' εκίνι κςαγριπνύνε όλι τι νίχτα να φιλαν χαλα ςτα ςτίθι-μας τον πόνο:

— Φίλακες... γριγορίτε!

Μπιρμπιλι... τόχις νιόςι αφτο: ι χολι να χίνετε ςτο έμα-ςυ κε να το φαρμακόνι. Ε... τότε έχις τιν όρεκςι να δαγκόςις... Τότε λες: ος εδο ι καταφρόνια... φτάνι πια. Τόρα θα γεφτο τιν εκδίκιςι κε θα ςκορπάο τον πόνο κε το θάνατο... Με το φαρμάκι! Ετςι, ςαν τιν οχια, θα παραμονέβο ςτιν άκρι κε θα ρίχνομε να φαρμακόνο... Με μια δανκοματια, με μια ςταγόνα φαρμάκι θα βλέπο να ςοριάζοντε χάμο τα πιο περίφανα κορμια κε να ςπαρταρυν ςτο θάνατο, πυ τ' ανκαλιάζι... Μπιρμπιλι... έχις νιόςι το φαρμάκι ςτα χίλι-ςυ να κάνι το ςτόμα-ςυ πικρο κε ν' ακονίζι τι γλόςα-ςυ... ε... Αχ όςι πίκρα έχι να το νιόθις τόςο ίνε γλικο να το δίνις...

Εκίνο το προι ςτο ςπίτι ιταν άνο-κάτο όλα. Ανθροπι γνοςτι κε άγνοςτι, ακςιοματικι κε πολίτες, ανεβοκατέβεναν τι ςκάλα, γέμιζαν τα δομάτια κε πολι έκλεαν... Εγο δε χριάςτικε να γιαλίςο τις μπότες τυ ςινταγματάρχι-μυ κε τα ίχανε τόςο χαμένα, πυ δε με ζιτίςανε παρα διο φορες τρις... Ο ςινταγματάρχις-μυ πέθανε... Στιν αρχι δε μπορύςα να το

πιςτέπςο... Μα, ςαν το πίςτεπςα πια, τότες, ένιοςα κάτι γλικο κε παράκςενο. Ι μιςτικες αλιςίδες, πυ μΰδεναν τα χέρια κε τα πόδια λίθικαν, ι βαρια πλάκα, πυ μΰκοβε τιν ανάςα ςικόθικε... Δεν ίχα πια το καρδιοχτίπι στο ςτίθος-μυ κι ο πνιχτος αγέρας τυ φόβυ, πυ με γίριζε χάθικε... Ιτανε ςα νάβγενα απο τι φιλακι κε ςα να ςικονόμυν απο τον τάφο... Κατέβικα ςτιν αβλι, ανέβικα κςανα κε γίριζα μέςα ςτο ςπίτι έτςι... δίχος να μιλάο. Στάθικα ςε μια γονια κε κιτύςα τον κόζμο, πυ ερχόταν. Μ' έςπροχναν, με πατύςαν κε δε με πρόςεχε κανις... Εγο, ςαν ίςκιος, ςα φάνταζμα, ςτεκόμυν ανάμεςα ς' όλυς κε τυς κιτύςα με πίζμα.

Νε... ο ςινταγματάρχις-μυ πέθανε. Κ' ίθελα να κλάπςο .. όχι γιατι πέθανε. Μα γιατι το ςπίτι γέμιςε απο κόζμο, πυ έκλεε,.. Ολος αφτος ο κόζμος τον αγαπύςε... κι αν μπορύςαν θα τον ανάςτεναν... Μα τότε εγο θα ένιοθα πάλι τις βαριες αλιςίδες να με δένυν κε τιν πλάκα τυ τάφυ να με ςιντρίβι... Ολος εκίνος ο κόζμος τον αγαπύςε. Τον αγαπύςε γιατι τυ έμιαζε... ίτανε ςαν εκίνο! Κ' εκίνος ίταν εχτρός-μυ κε τον μιςύςα. Οταν καλα το πίςτεπςα πος πέθανε, τότε κατάλαβα πόςο ίταν εχτρός-μυ... Γιατι τότες ένιοςα πος ίμυνα λέφτερος κε λιτρομένος απο τι ςκλαβια. Ο θάνατός-τυ ίτανε για μένα μιαν ανάςταςι κι όλος εκίνος ο κόζμος θλιβότανε γιατι αναςτίθικα... Κςένι κε δικι... Κ' ι δικί-τυ έκαναν ςαν τρελι... Ο γιός-τυ βογκύςε απελπιζμένος κ' ι γινέκα-τυ άφινε κάτι φονες, πυ γέμιζαν το ςπίτι όλο. Ι κόρι-τυ έκλεε· κ' έτρεμε όλο-τις το κορμι... κ' ι πεθερά-τυ ίταν ολοένα λιπόθιμι. Τι ςινέφερναν, άφινε μια φονι κε λιποθιμύςε κςανα. Ακόμα κ' ι Ανα ίχε τα μάτια-τις κόκινα απο το κλάμα. Ι κςένι, ωχρι, με τα μιάτια βυρκομένα κε μιαν απελπιςία ςτο πρόςοπο, ζιτύςαν να παριγορίςυν τυς ςπιτικυς... Κε όλι μαζι κςένι κε δικι πνιγόταν απο το καιμο για κίνο. Ιτανε τόςο θλιβερο γι' αφτυς πυ αναςτίθικα... τόςο κακο τυς

έκανε... Αχ, γιατι, ίπα, να μι μπορύσα νάδινα ς' όλυς αφτυς τιν ίδια μίρα. Κάθε δικός-τυς θάνατος κε μια δικί-μυ ανάστασι... Μα, στριμογμένος, καθος ίμυνα σε μια γονια κε τυς έβλεπα όλυς αφτυς θλιμένυς, αλα γερυς κε δινατυς, εγο, φαντάρος, φαρμακομένος, όμος αδίνατος κε κακομίρις τότε ίδα πόσο ίμυν ανίμπορος να τυς κσεκάμο όλυς. Εβραζε μέσα-μυ το πίζμα, μα δε φοβόμυνα πια... Εκίνος πυ καθότανε στο στίθυς-μυ πέθανε.

Εμεναν ι άλι... κ' ίτανε τόσι! Τότε θέλισα έναν-έναν εκι, πυ στριμόχνονταν κοντά-μυ κε με πατύσαν, χορις να με προσέχυν, τότε θέλισα να τυς έδινα όλυς, έτσι, έναν-έναν, μια μικρι δανκονια... Νε... τα δόντια-μυ γαργάλιζε το φαρμάκι κε ίθελα να κλάπσο... Να κλάπσο απο το πίζμα. Μέσα στο στίθος-μυ εσθανόμυν να γενιέτε κάπιος άλος, ένα θεριο, πυ ίθελε να χιμίκσι πάνο ς' όλυς... Μα έκανε πίσο διλιαζμένο... ίτανε πολι εκίνι... Κε δινατι.

Μια στιγμι βρέθικα μπροστα στο λοχαγό-μυ.

— Πεδί-μυ, έκανε κλέοντας... τόρα κε σι θα γιρίσις στο λόχο-συ... Πάι ο σινταγματάρχις-μας.

Στάθικα προσοχι κε δε μίλισα. Εκανα μεταβολι κε πίγα στιν κυζίνα. Βρίκα τιν Ανα, πυ έκλεε...

— Κ' εσι... τί κλες; τις ίπα.

Ετρεμα. Ιθελα να τιν έπνιγα. Εκίνι με κίτακσε, σφυνκίζοντας τα μάτια.

— Φοβάσε μι δε βρις αφεντικο;

Κ' εκίνι απάντισε:

— Ιτανε καλος...

Κατέβικα στο πλισταριο κε κάθισα πάνο στι σκάφι. Αφτι τιν όρα ίμυν λιποτάχτις. Αφτι τιν όρα αν με ζιτύσαν δε θα μ' έβρισκαν. Κε θα με ζιτύσαν! Το ίκσερα... Γιατι κε μια κιδία θέλι πιθαρχία... Πιθαρχία! Αλιος το πράμα δεν ίνε δίσκολο! Γεμίσατε! Επι σκοπον! Πιρ!.. Αχ πόσο ίθελα να

γελάσο! Πύ να το φανταζόνταν ο σινταγματάρχις-μυ όταν μΰχανε θεορία πος... Πος ίθελα να γελάσο, Μπιρμπιλι! Μα το γέλιο κσεπσιχύ;ε στα χίλι-μυ... Σικονόμυνα, χτιπύ;α τα πόδια, τα χέρια, έσφινκα τις γροθιές-μυ κ' έτριζα τα δόντια. Βλαστιμύ;α. Επερνα το πιλίκιο-μυ κε το πετύ;α χάμο, το σίκονα κε το κσαναπετύσα... Εδο, μέσα ς' αφτο το πλισταριο, κάποτε, ίχα πλίνι σα δύλα. Τότες ίνε, πυ μυ φόνακσε κίνος ο τραβματίας... Αχ πυ να γιρίζυν ι σινάδελφι... Αν ίτανε δο τόρα θα χερότανε μαζί-μυ κε θάσκαζαν όπος εγο. Θα ίμα;τε τὲσαρες οχιες, κυλυριαζμένες στιν ὰκρι, μαζεμένες, μακρια απο τον κόζμο, τέσαρες οχιες, ανίμπορες να χίσυν το φαρμάκι... πυ βράζυν μέσα στο φαρμάκι... Εκίνι ίχανε παράσιμα... Πυ να το πίστεβαν πος πίγανε στο ντενεκε με τα σκυπίδια... Ιθελα να τυς κσανάβλεπα τόρα. Θα τυς μιλύσα λέφτερα... Κε τέσαρες μαζι κάτι μπορύ;αμε να κάνυμε... μα τί; Τί...; Θα πιγέναμε τάχα να φιλίσυμε το νεκρο κε κι, μπροστα ς' όλο τον κόζμο, σε κσένυς κε δικυς, πυ θα μας κίταζαν, εμι; θ' απλόναμε τα χέρια... Θα τονε μυντζόναμε! Τότε μερικι θάτρεχαν κατα πάνο-μας... Κ' εκίνο; με το ένα μάτι θ' άναβε ένα διναμίτι... Μπαμ! Αχ, πυ ίνε κίνα τα καλα πεδια! Ι Ανα τυς άρεσε, όμος αφτι πιζματονόταν...

Κ' ίστερα σιλογιόμυνα τα σκιλια τις γριας, πυ έπρεπε να στέκο μπροστὰ-τυς προσοχι για να πέζυν. Αφτα τα βρομόσκιλα αν τα ίχα εδο, κοντὰ-μυ, τόρα, θα τάπιανα απο το λεμο... να τα πνίκσο... Κι αν μυ δάνκοναν τα χέρια κ' έτρεχε το έμα-μυ θα φαρμακονόταν... Με τιρανίσανε κι αφτα... Κι αφτα κ' ι Ανα... Εδο, μὲσα στο πλισταριο μυ το ίχε πι καθαρα πος δε θάπερνε φαντάρο γι' άντρα-τις... Κι όταν το σιλογίστικα τόρα μ' έπιασαν τα γέλια... «Καλε τί λες;» εφόνακσα δινατα! Φαντάσυ ι Ανα δε θάλεγε όχι για ένα σινταγματάρχι, Μπιρμπιλι... Μα πος θα τις ερχότανε να τις πεθάνι σε λίγο απο σινκοπι... Ενο εγο ζύ;α... ζύσα... κε το

έμα-μυ γινότανε φαρμάκι ςτις φλέβες-μυ. Με βασάνιςε κι αφτι... Με ίχε κι αφτι ιπο τας διαταγάς-τις...

— Οτι ςυ λέι ι Ανα να το κάνις... έτςι μυ ίχανε πι.

Μα τόρα ο ςινταγματάρχις πέθανε κε εγο θα φίγο... Πυ θα βρι φαντάρυ; ι Ανα για να τυς προςτάζι κε πιός θα τις καθαρίζι τιν αβλι; Πιό; θα τι βοιθάι ςτι μπυγάδα; Περαζμένα μεγαλία...

Ολο το προι ίμυνα εκι! Διποτάχτις μέςα ςτο πλιςτάριο... Κοντα το μεςιμέρι άκυςα να μεγαλόνυν ι θρίνι πάνο ςτο ςπίτι. Γινέκες έκλεαν μαζι με δινατες φονες κε κάθε φονι φενόταν ςα να ςπάζι. Εκςο ςτο δρόμο, άκυςα παπάδες πυ έπςελναν. Εβγενε ι κιδία. Πετάχτικα πάνο, ι καρδιά-μυ πίγενε να ςπάςι! Οςτε ίταν αλίθια! Πέθανε! Κε ςε λίγο ι γι θα τον εςκέπαζε, θα ςάπιζε ςτον τάφο, θἄλιοναν κε τα γαλόνια-τυ κε ι μπότες-τυ, πυ τις καθάριζα κε τα παράςιμάτυ... Κε το γερό-τυ κορμι, το καλοθρεμένο, θα γινότανε τροφι ςτα ςκυλίκια... Να γιατι πάςκιζε τόςα χρόνια... Για να κάνι ένα τραπέζι ςτα ςκυλίκια τις γις... Αφτα θα τον τςιμπύςαν, θα τον έτρογαν κ' εκίνος δε θα μπορύςε ύτε το δάχτιλό-τυ να κυνίςι.

Εκςο ςτο δρόμο γινόταν φαςαρία. Ακυςα το κίλιζμα τις ρόδας... Ιταν ι νεκροφόρα. Κε κςάφνυ ςκέφτικα.

— Τὔδοςαν το μαςτίγιο;

Επρεπε να τυ το δόςυν! Κε να μι ςαπίςι! Κι όταν θἄςκαβαν τον τάφο-τυ, ίςτερα απο χρόνια, να βρύνε δίπλα ςτο ςκελετό-τυ κε το μαςτίγιο. Τότε θα λέγανε:

— Ιταν παλικάρι...

Κςάφνυ άρχιςα να τρέμο... Το κορμί-μυ κρίονε. Δεν κςέρο τι ίθελα... Ιθελα να ςκότονα το ςινταγματάρχι-μυ εγο, να πάι απο το χέρι-μυ...

Στο δρόμο έγινε ιςιχία. Ι κιδία ίχε μακρίνι. Κε πάνο ςτο ςπίτι ςιοπι... Ανέβικα τι ςιδερένια ςκάλα αργα-αργα...

ιμυν χυραζμένος κε τα ίχα χαμένα. Ολο το σπίτι ίχε αδιάςι. Εριμια. Μα τα δομάτια ίταν όλα άνο κάτο... Κςάφνυ στι ςάλα άκυςα στεναγμυς κε κλάματα. Προχόριςα κε ίδα στον καναπε κςαπλομένι τιν πεθερα τυ μακαρίτι, λιπόθιμι. Διοτρις γινέκες κοντά-τις πολεμύσανε να τι ςινεφέρυν κ' έκλεαν... Τα ςκιλια ίτανε μαζεμένα σε μια γονια. Το ένα, μόλις μ' ίδε, έτρεκςε πάνο-μυ. Τότε ςίκοσα το πόδι-μυ κε τΰδοςα μια με τ' άρβιλο στι μύρι, πυ γίριςε τρις βόλτες ζαλιζμένο. Απο κίνι τι στιγμι εςτάνθικα πος ίμυνα λέφτερος, τότες ένιοςα τι γλίκα τις λεφτεριάς-μυ. Μια γινέκα μυ φόνακςε:

— Τί έπαθες εςι! Γιατι χτιπας το ςκιλι...

Κ' εγο δεν καταδέχτικα να δὸςο απάντιςι... Μόνο γίριςα έτςι τις πλάτες, όπος θα τις εγίριζε ο ςινταγματὰρχις-μυ... Μεγαλοπρεπος!

Τράβικςα στιν κυζίνα. Ιδα τιν Ανα καθιζμένι σε μια καρέκλα να ίνε πνιγμένι στα κλάματα. Τιν εκίτακςα λίγο κ' έκλιςα τιν πόρτα κςαφνικα. Εβαλα το σίρτι γρίγορα. Κε τότε ςαν ίδα τυς διό-μας, μοναχυς απο τον άλο κόζμο, αφτι να κλέι κε μένα όρθιο μπροστά-τις, στάβροςα τα χὲρια κ' εφόνακςα δινατα:

— Μιν κλες...

Εκίνι ςίκοςε το κεφάλι, ςφυνκίζοντας τα μάτια.

— Συ απαγορέβο να κλες, εκςακολὺθιςα.

Με κίταζε ςα να μιν καταλάβενε.

— Εγο δεν κλέο, τις ίπα. Κίτακςέ-με.

Κι αφτι στένακςε.

— Ο ςινταγματάρχις, τις έκανα, ίταν ένα αφεντικο... Καλίτερα πυ πέθανε.

— Ινε αμαρτία... τί λες! Σόπα...

— Ολα τ' αφεντικα πρέπι να πεθάνυν.

Κ' εκίνι τινάχτικε.

— Τί θα γίνυμε τότε μις;

Κράτισε μια σιοπι.

— Σιλιπίθικες τιν κιρία; με ρότισε κσαφνικα.

— Αν μπορύσα, τις απάντισα, θα σκότονα κι αφτι... Ετρεμα... Τι ζίγοσα.

— Κ' εσένα! τις ίπα.

Εκανε πίσο φοβιζμένι.

— Τρελάθικες; Πό; ίσε έτσι;

Τι ζίγοσα κε δε μιλύσα.

— Κάνε πίσο! Θα φονάκσο!

— Φὸνακσε!

— Αχ θεέ-μυ! έκανε τρομαγμένι. Φ.βάμε.

Κ' εγο τις ίπα:

— Ισυνα κε σι σινταγματάρχις... Με πρόσταζες... θιμάσε! Τότε ίμυνα δύλος, μα τόρα ίμε ελέφτερος... Σε χάνο ότι θέλο...

Ιταν μαζεμένι στιν άκρι κ' εγο τις έκανα κσαφνικα:

— Δε θα πὰρις φαντάρο;

Κε, καθος τιν κιτύσα στα μὰτια-τις, τα φοβιζμένα, τις ίπα:

— Θα σε πνίκσο...

Απόμενε άλαλι μπροστά-μυ, σα μαγεμένι, κ' εγο άπλοσα το χέρι στο λεμό-τις. Ι σάρκα-τις ίτανε ζεστι κε μαλακι σα μπαμπάκι. Δεν τιν έσφικσα πολι. Μια ανατριχίλα πέρασε όλο-μυ το κορμι. Ομος εκίνι με μια γρίγορι κίνισι μυ κσέφιγε. Το έμα-μυ έβραζε. Ι καρδιά-μυ χτιπύσε. Ετρεκσε στιν πόρτα, μα τις έφρακσα το δρόμο. Βρέθικα μπροστά-τις.

— Πύ πας; Εσι θα πλιρόσις για τυς άλυς. Για όλυς...

Κ' εκίνι, χλομι καθος με κίταζε, με ρότισε:

— Τί σΰκανα. Αφισέ-με να φίγο.

Ιταν όμορφι... Κε τις άρπακσα το χέρι. Το φίλισα βιαστικα! Κοκίνισε όλι. Γεμάτι θιμο μυ ίπε:

— Δεν ντρέπεσε! Ο κίριὸς-μας πέθανε... κε σι!

Τις απάντισα:

— Πρέπι να χάνυμε γρίγορα, γιατι αφτο το σκιλολόι θα γιρίσι...

— Φοβάμε! Θα φονάκσο! ύρλιασε κίνι με μάτια βυρκομένα.

Γρίγορα-γρίγορα τις έφρακσα το στόμα με το χέρι κε έδα, έτσι, όπος τις ίχα το μισο πρόσοπο σκεπαζμένο, τα μάτια-τις να με κιτύνε άγρια. Τιν ανκάλιασα σφιχτα κε το κορμί-τις σάλεβε να μυ κσεφίγι. Οσο πάλεβε τόσο μ' ερέθιζε... Ιχε ένα κορμι λαχταριστο κε σπαρτάριζε όλο. Μ' έσπροχνε με δίναμι, μα ίμυν πιο δινατος... Καθος τιν κρατύσα σφιχτα κε τιν κιτύσα κατάματα, χερόμυν να τιν βλέπο τρομαγμένι κε στα δόντια-μυ ένιοθα το γαργάλιζμα εκίνο να τι δανκόσο κε να τις χίσο το φαρμάκι...

— Σκίλα, τις ίπα.

Κρατύσα το πρόσοπό-τις στο στίθος-μυ. Εσκιπσα κε τις έδοσα μια δανκονια στο μάγυλο, πυ κοκίνισε όλο. Τα δόντιαμυ τις άφισαν σιμάδια στι σάρκα-τις. Ο νύς-μυ ζαλίστικε. Τις έδοσα μιαν απότομι στραφι κε τιν έριχσα χάμο...

. . . .

Εκίνι τα φανέροσε όλα τιν ίδια μέρα. Μ' εχόσανε μέσα κε με καταδίκασαν για διαζμο. Τυς έκανα μεγάλι εντίποσι στο δικαστίριο. Οχι γιατι εβίασα μια δύλα... Μα γιατι αφτο έγινε ακριβος τιν όρα, πυ γινόταν ι κιδία... Με ίπανε κτίνος κε ανθροπόμορφον τέρας... Μα δε βαριέσε! Πύ νιόθυν αφτι τι θα πι μέσα στι σκλαβια να σύρχετε μια όρα λεφτερια... Ε Μπιρμπιλι...

Εκσο ι βροχι χτιπάι ακόμι τον πλάτανο τις αβλις κι αστραπες κάνυν τα σίγνεφα να φένοντε σα φαντάζματα στον υρανο... Κιάρνυ έπεσε μια δινατι βροντι... Κε σε λίγο ι νίχτα ύρλιακσε:

— Φί...λα...κες...γρι...γο...ρί...τε...

ΕΡΜΟ ΚΥΤΣΥΡΟ

Ο μπάρμπα-Θόδορος, ένας γέρος ως εβδομίντα χρονο, πςιλος, κοκαλιάρις, αλα γερος ακόμα, καταχυραζμένος απο τε δυλια, πυ έκανε όλο το πρωι στον κίπο-τυ, κατεβένι, όπος το σινιθύςε όλα τα καλοκεριάτικα μεσιμέρια, σε μιαν απλόχορι πλατοσια, όπυ ιπςόνετε ένας πςιλος πλάτανος, κοντα στε θάλασα. Ι βαθια ι σκιάδα τυ δέντρυ κε τα πέλαο κρατυν πάντα κάπια δροσια κι ο μπάρμπα-Θόδορος, σφυνκίζοντας τον ίδροτά-τυ, πετάι τιν πςάθα-τυ, παρατάι το μπαστύνι-τυ, κσεκρεμάι απο τον όμο το σακάκι-τυ, το διπλόνι σαν προσκέφαλο σε μια χοντρι, κσεχομένι ρίζα τυ πλατάνυ, κσαπλόνετε, κλίνι τα μάτια κι αφυ για λίγο πέταχσαν στι φαντασία-τυ μερικες αόριστες ικόνες, αποκιμιέτε. Δεν ακύγετε πνοι, δε βλογάι ανασαζμος. Πάνυ στο δέντρο κάπια τζιτζίκια κσεφονίζυν, σα να μέθισαν απο τι ζέστι, σα ν' αποκρίνοντε σ' άλα, πυ στρινκλίζυν πιο πάνυ. Τα βυνα ιπςομένα πίσο απο ένα ατμόδες σίγνεφο πςένοντε, γιμνα καθος ίνε, φένοντε σαν να στενάζυν κάτυ απο το φόρτομα τυ ίλιυ, ίνε σα να τυς κόπικε κάπια πλατια πνοι. Κ' έτσι ακίνιτι απλόνετε ι θάλασα, πυ λες κε κρατόντας τιν ανάσα-τις, προσέχι ολόματι ένα θέαμα φοβερο κε σε μιαν έκστασι μέσα λιπόθιμι, άτονι, ακύι το μιστικο χορο τον ατμον, πυ πλιμιράνε τρέμοντας τιν ασπρογάλαζιν ατμόσφερα. Μεσιμέρι. Περνάι μια όρα, διο, α

μπάρμπα-Θόδορος κιμάτε ολοένα κι ο τόπος κέγετε· μα να πέρα κι στο αντικρινο βυνο ι θάλασα κινίτε, μαβρίζι. Μια πνοι ταράζι το πέλαο στο μάκρος τυ βυνυ κε το μάβριζμα δυναμόνι, προχορι στα εδο κι ακύγετε ένας θόριβος σαν κάπυ μακρια να ξέσπασε βροχι· τα κίματα θοριβυν, χτιπιύντε· ι νεκρι θάλασα ζοντανὲβι, λεφκι αφρι χίνοντε άφθονα στι γαλανι επιφάνιὰ-τις, πυ σκάβετε ολοένα βαθίτερα. Μαίστρος. Μια γρίγορι πνοι κινάι τα φίλα τυ γὲρο-πλάτανυ κε φέβγι· μια δέφτερι έρχετε, τρίτι κε το παλιο, μεγάλο δέντρο κινίτε, τα φίλα-τυ σιύντε, τα κλαδιά-τυ τρέμυν· απο το άφονο δέντρο φέβγι τόρα ένας αδιὰκοπος στεναγμος, με μίρια αναστενάγματα· ίνε ι σίμφονι παρατονία στιν άριθμι μυσικι τον κιμάτον, πυ, χοροπιδόντας, χτιπιύντε στιν ασίγαστι ακτι, κε σα για να πάρυν ένα πίδιμα ορθόνυν τα στίθια-τυς, πυ σπάζυν σ' ετιμόζβιστυς αφρυς. Τα λεφκα μαλια τυ γέρυ αναταράζοντε κ' έξαφνα ένα χαμόγελο απλὸνετε στο κιμιζμένο-τυ πρόσοπο. Γίρο-τριγίρο μια κενύρια ζοι σκορπὶστικε. Απο τα βυνα έφιγε το ατμόδες σίγνεφο, πυ τα σκέπαζε, κε τόρα σα να φένοντε πιο ψιλα, πιο πλατια, πιο μεγάλα, σα ν' ανασένυν τιν πνοι πυ χάσανε, σα να γελυν στι γαλανι ατμόσφερα, πυ καθάρισε απο τυς ατμυς.

Τον κιμάτον ο θόριβος κε το σφίριγμα τυ ανέμυ στα κλαδια τυ πλατάνυ θιμίζυν καίκι πυ ταξιδέβι στα πρίμα. Κι ο μπάρμπα-Θεόδορος κιμιζμένος χαμογελάι... Στ' όνιρό-τυ, ενος καραβιυ μεγάλυ τα πανια φυσκόνυν στις πλατιες πνοες τυ οκεανυ, πυ δεν έχι τελιομο. Κρατόντας το τιμόνι οδιγάι, σλόμονος το πλίο σε μιαν αχτι πυ μια φένετε κε μια χάνετε. Ινε μεγάλος ο οκεανος, μα κε το καράβι τρεχὰτο, γρίγορο, πετύμενο, θα σκίσι τις πλατιες θάλασες κε θα φέρι το μπάρμπα-Θόδορο κοντα στο πεδί-τυ, το Γιάνι, πυ ξενιτέρτικε. Κε ταξιδέβι· αλα ο αγέρας δυναμόνι πιότερο, ι θάλασα ανίγετε, τα κίματα σκεπάζυν το πλίο. Ο γέρος κιντινέβι να

πνιγι... Κσιπνάι. Κιτάζι τριγίρο κε βγάζι ένα στεναγμο. Πολες φορες τυ έτιχε να κιμάτε με ζέστι βαρια κε να κσιπνάι με φρέσκο μαίστρο, πυ σκόρπιζε όλες τις δροσιες τις θάλασας κε τον βυνον. Λάβενε πάντα ένα εφχάριστο σινέσθιμα· σίμερα όμος τ' όνιρό-τυ τυ αφίνι μιαν αγονιόδικι λίπι στιν καρδια. Κάθετε στι ρίζα, πυ πριν ίχε το κεφάλι-τυ κε σιλογιέτε...

— Δεν έφτασα, πσιθιρίζι, δε μπόρεσα να φτάσο... Ακυμπάι το κεφάλι στο χέρι, κιτάζοντας χάμο· θέλι να βρε τί κσιγάι τ' όνιρο κε σε μια κακι σκέπσι, πυ τυ ίρθε, απαντάι βιαστικα, φοναχτα:

— Οχι, όχι, το πεδάκι-μυ δε θα πάθι τίποτα δεν ίτανε αφτο στο καράβι· εγο θα πεθάνο χορις να το δο, θα πεθάνο κε δε θα τ' απολάπσο το πεδάκι μυ...

Θλίβερα σφίνκετε ι πσιχι τυ γέρυ· κόνι το πρόσοπό-τυ στις παλάμες-τυ κ' έτσι μένι για πολι...

Μακρις ίταν ο κερος, πυ ο Γιάνις έλιπε στο στρατο με μικρες διακοπες έκσι χρόνια ολάκερα δόθικε σε πολέμυς κ' επιστρατέπσις· κι όταν πρόπερσι απολίθικε, ίχε πια να πολεμίσι με τι φτόχια τυ σπιτιύ-τυ· λιγοστα τα έσοδα απο τα λίγα χτίματά-τυς κ' ι κσένες δυλιες παρακαλεστικες· κε τρία θερια, τρία κέργια, ι τρις αδερφές-τυ, έμεναν στο σπίτι ανίπαντρες, περιμένοντας μόνο απ' αφτον προστασία μια κι ο πατέρας-τυς ίτανε γέρος κι ο άλος ο μεγαλίτερός-τυς αδερφος κάθικε στον πόλεμο τυ 12. Διο χρόνια, κοντα, αγονίστικε πάλεπσε ο Γιάνις για το σπίτι-τυ. Δύλεβε πεθένοντας κάθε μέρα ολιμερις απο τον κόπο κε το βράδι γίριζε κε με το παραμικρο χτιπύσε τις αδερφές-τυ. Τέλος μια μέρα ίπε στο γέρο:

— Πατέρα, δεν κάνομε τίποτα δο πέρα. Ο τόπος δεν έχι πσομι· φτόχια κε κακομιρια. Θα κινίσο να πάο στιν Αμερικι.

Μάτεα πολέμισε αφτος να τυ αλάκσι τι γνόμι. Εκίνος επέμενε. Ετσι έβαλαν ιποθίκι τα χτίματά-τυς, για να ικονο-

μιθι ο νάβλος, φρόντισαν για τα χαρτια κε μια Κιριακι ορίστικε να φίγι ο Γιάνις. Ι απόφασι ίχε παρθι, τα χρίματα ικονομιθι — πένθος στο σπίτι. Ο νέος λιπιμένος γίριζε τις τελεφτέες ιμέρες άνεργος· ίτανε σα διλιαζμένος, φοβιζμένος, ζίταε σιμπάθιο απο τις αδερφές-τυ για το κσίλο, πυ τυς έδινε κ' εκίνες δε σταματύσαν το δάκρι στι σκέπσι, πος φέβγι «το πεδ-μας» όπος τον έλεγαν με μια χαρακτιριστικι τριφερότιτα. Κι ο γέρος μ' ένα καντάρι πίκρα στιν καρδια κίταζε σιοπιλα το γιό-τυ, πυ θἄφεβγε, τα κορίτσια πυ θἄμεναν. Μέσα στον πόνο-τυ κλιζμένος, σιλογιζμένος, δεν άφινε λέκσι να τυ φίγι απο το στόμα. Σε πιόνε να μιλίσι κε πιός να τον παριγορίσι; Αν εζύσε ι γριά-τυ... αλα καλίτερα πυ δε ζι, εφτιχιζμένι, πυ δε ζι... Νἄχι πεδια κε πεδια να μιν έχι; Πὸς θα μπορύσε ι άμιρι να βλέπι τις άλες τις μανάδες να ζύνε με τυς γιύς-τυς κι αφτι να μιν έχι; Καλίτερα... Ομος εκίνος ίτανε κακότιχος, γιατι τυ μελότανε να πιι όλες τις πίκρες.

Κ' ι μέρα ίρθε, μια μάβρι Κιριακι. Τα ρύχα τυ Γιάνι έτιμα, τιλιγμένα ς' έναν κόμπο σφιχτα δεμένο· κάθε αδερφι ίχε βάλι κε κάτι κσεχοριστο μέσα για τον αδερφο. Ι μεγαλίτερι ι Ανέτα, ένα κυλύρι μικρο, ζιμομένο όπος εκίνα πυ φτιάχνυν για τις νιφάδες μ' αβγα, με βύτιρο, με ζάχαρι, για να το βρι άκσαφνα ο αδερφος στιν κσενιτια κε να χαρι. Ι δέφτερι, ι Αμαλία, έβαλε ένα μετακσοτο μαντιλάκι, πυ τις χάρισαν κάποτε, κεντιμένο μ' ένα κόκινο Γ. Κ' ι μικρότερι, ι στερνι, ι Χρισαβγι, πυ ίταν ίκοσι χρονο, έκοπσε απο τα μιριστικά τις κ' εσκόρπισε ανάμεσα στα ρύχα τυ αδερφυ μόσκο κε μαντζυράνα κε καριοφίλι κι αρμπαρόζα για να μοσκοβολυν στιν κσενιτια τα ρύχα τυ αδερφυ.

Το καίκι, πυ θα τον έπερνε στιν Πάτρα για να μπαρκαριστι εκίθε, ίταν έτιμο. Ο Γιάνις πίρε τον κόμπο στὸ χέρι.

— Ελα, μιν κλέτε, ίπε στις αδερφές-τυ, πυ τον τρι-

γίριζαν κι άρχιςαν να κρίβυν το πρόςοπο στα χέρια. Κι οστόςο κι ο ίδιος δε μπορύςε να μιλίςι κ' ίταν φανερο, πος ος κε τα πόδια-τυ να κυνίςι δε μπορύςε. Για να μακρίνι λίγο τι διαμονί-τυ, χορις να φένετε διλιαζμένος, βάλθικε να ροτάι αν θιμίθικαν τύτο, αν τυ έβαλαν εκίνο στον κόμπο. Κ' εκίνες τυ αποκρίνονταν όλο: νε, νε... (όλα τα ίχαν φροντίςι εκίνες...). Κ' ίςτερα, κςεχαζμένος, πάλι ροτύςε για τα ίδια, πυ κςαναρότιςε κε τυ απαντύςαν πάλι νε... νε...

Ο γέρος ακυμπιζμένος ς' ένα ερμάρι με ραγιζμένι τιν καρδια κε χομένα τα ίπατα, κιτύςε, μόνο κιτύςε κε δε μιλύςε. Εγινε μια στιγμι τέλια σιοπι. Ο Γιάνις γίριςε τριγίρο το βλέμα κε φάνικε ςα να θέλι να δόςι το χέρι, μα... αντις να το δόςι το έφερε στο μέτοπο.

— Κάτι άλο ίθελα να πάρο ακόμα πςιθίριςε, μα δε θιμύμε...

— Τί; Τί; Τί; ρότιςαν ι τρις αδερφες.

— Κάτι, μα δε θιμύμε... κάτι... ίπ' εκίνος πιέζοντας με το χέρι το μέτοπο. Κι άκςαφνα ι φονί-τυ κόπικε κε τα μάτια-τυ πελάγοςαν απο δάκρια.

— Γιάνι, Γιάνι, ακύςτικε ι φονι ενος νάφτι τυ καικιυ απ' έκςο. Τέλιονε να φέβγομε...

— Τόρα, αμέςος αποκρίθικε κομπιαζμένος.

Κε, δίνοντας ορμιτικα το χέρι στις αδερφές-τυ έςκιπςε, τις εφίλιςε κ' έλεγε ςε κάθε μια.

— Εχε για...

— Εχετε για κςαναίπε, όταν τις χερέτιςε όλες κε κάνοντας μια κίνιςι με το χέρι για να ςφυνκίςι τα μάτια-τυ βγίκε στιν πόρτα, όπυ στο μετακςι ίχε τραβιχτι ο πατέρας-τυ.

— Πάμε πατέρα;

— Πάμε...

Ι τρις αδερφες όρμιςαν στο παράθιρο, για να τονε δύνε

ςτο δρόμο. Οςπυ να φτάςι στο μόλο χερετύςε τυς χοριανύς-τυ, πυ ςιναντύςε.

— Στο καλο τυ λέγανε πιός μ' αγάπι, πιός αδιάφορα. Μερικι ςινχενίς-τυ κε φίλι-τυ τονε ςινόδεπςαν.

Κε ςαν έφταςε κοντα στι βάρκα, πυ τον περίμενε ο νάφτις να περάςυν στο καΐκι, πυ έςτεκε ανιχτότερα, αφυ χερέτιςε όςυς τον τριγίριζαν, έδοκε το χέρι στον πατέρα-τυ. Ομος εκίνος τον ετράβιξε ςιοπιλα παράμερα κε άρχιςε να τυ λέι με φονι τρεμάμενι:

— Πεδί-μυ... περιτο να ς' ορμινέπςο, αλα ςαν πατέρας πυ ίμε.. να προςέχις εκι πυ θα πας..., νάςε ικονόμος... να φιλάγεςε απο τςι παλιογινέκες... να πολεμίςις νάρθις ογλίγορα... γιατι εγο γέρος άνθροπος... πόςο λες κε θα ζίςο ακόμα... κι αν μάθις πος επέθανα να γιρίςις αμέςος πίςο να προςτατέπςις τςι αδερφάδες-ςυ... ακυς πεδί-μυ; Αντε στο καλο πεδάκι-μυ, στι βοίθια τυ Χριςτυ κε τις Παναγίας... να μας γράφις ταχτικα... Φιλίθικαν· μα δεν τυ άφιςε το χέρι· με τρόπο τυ έχοςε μέςα ένα ικοςιπεντάρικο.

— Ας-το πατέρα.

— Τςόπα... πας ςε κςενιτια... θα ςυ χριαςτύνε... άντε πίγενε... Στο καλο πεδάκι-μυ.

Ο νέος έφιγε γρίγορα απο κοντά-τυ, χερέτιςε βιαςτικα τυς ςινκεντρομένυς ανθρόπυς κ' εμπίκε στι βάρκα. Σε λίγο πιδύςε στο καΐκι. Εκι πάνο ίχαν αρχίςι κιολας τιν εργαςία.

Σίκοςαν τιν πρότι άνκιρα έλιςαν τα πανια κε τόρα ςίκοναν τι δέφτερι άνκιρα τι μανκιόρα. Μετα τςιμάριςαν τι μαΐςτρα πρότα κ' ίςτερα το τρινκέτο. Τέλος απόλιςαν το φλόκο κε το πλίο, λεφτερομένο απ' όλες αφτες τις μανύβρες, πυ έκαναν το πλίρομα να εργάζετε με βία κε δίναμι, δόθικε στιν ορμι τυ μαΐςτρυ κι αφυ έκανε διο βόλτες για να «πάρυν» τα πανια κςανίχτικε στι μεγάλι θάλαςα.

Εφεβγε... Ο γέρος έςτεκε κε το κίταζε κ' ένιοθε ολοένα

μέσα-τυ ςα να κόβονταν κάτι πυ τυ κρατύςε τι ζοι κ' έκςαφνα εςθάντικε ςτι π.ιχί-τυ κάτι ςα να ςοριάζονταν πλατιά-βαρια... Με θαμπομένα τα μάτια, με τρεμάμενα βίματα κίνιςε αργα για το ςπίτι-τυ. Βρίκε τα κορίτςια-τυ να κλένε.

— Πάι;

— Πάι...

Κάθιςε βαρις ςτον καναπε· έφερε γίρο-τυ ένα βλέμα κι άρχιςε να λέι:

— Μιν κλέτε μορες κ' ίνε κακο ςιμάδι μορες. Τί κλέτε μορες, θα γιρίςι μορες...

Μα κςαφνικα ένα κλάμα τυ τάρακςε τα ςτίθια κε κςέςπαςε με τέτια λόγια:

— Αι ςτο καλο, πεδάκι-μυ, να πάι ςτο καλο το πεδάκι-μυ... ε ςα μας ςτέλνι λεφτα θα ζίςυμε κ' εμις... άιντε ςτο καλο, πεδάκι-μυ... ι Παναγία να το φιλάι το πεδάκι-μυ... Χριςτέ-μυ, Παναγίτςα-μυ, φίλαε το πεδάκι-μυ...

Ο αγέρας ςφιρίζι πάνο απο το κεφάλι τυ γέρυ, με χίλιες φονες περνάι μέςα απο τα κλαρια τυ πλατάνυ κε ι θάλαςα, πυ κτιπιέτε ολοένα ςτιν αχτι κε δέρνετε, θιμίζι καίκι, πυ ταξιδέβι ςτα πρίμα. Κι ο μπάρμπα-Θόδορος λέι πος ίνε μέςα κε φέβγι ςε τόπυς αλαργινυς, μακρινυς, ςε θάλαςες κςένες κι άγνορες· μα δεν πάι ςτο πεδί-τυ... Ερμι πςιχι γιρνάι ςτι μοναξια τυ πόνυ-τις... ςα να γένικε καράβι ι πςιχί-τυ κε τον γιρνάι πύ; πύ; Α μάβρι κςενιτια! Κι απο τα μάβρα ςτίθια τυ γέρυ μια φονι μιρολογίτρα ιπςόνετε, ςκυριαζμένι, παράτονι κι αφίνι τρεκλίζοντας τύτα τα λόγια:

Τα έριμα τα κςένα ν' ανάπςυν να καυν
μυ πίραν το πεδάκι-μυ κε μυ το τιρανυν...

«Κε μυ το τιρανυν...» Σαν ένας μάβρος μαντίας, πυ κςεμένι πίςο απο μια πένθιμι ςινοδία έμινε ςτι πςιχί-τυ ι φράςι. Τιρανιζμένο πεδι! Δεν ίταν ι πρότι φορα πυ το δεχόταν ι

χςενιτια. Εδο κε χρόνια όλο γιρίζι έκςο, έκςο μακρια απο το σπίτι-τυ πάντα μακρια... Απο τόπο ςε τόπο, απο πόλεμο ςε πόλεμο γίριζε... Μακεδονία, Ιπιρο, Θράκι, Μικραςία, παντυ γίριςε το πεδάκι-τυ... Παντυ πίγε, ς' όλο τον κόζμο βρέθικε, κε μόνο στο ςπιτάκι-τυ δεν έμινε, κε μόνο κοντα ςτον πατέρα-τυ δε ςτάθικε. Αφτος γένιςε πεδι κι άλι τόριζαν κι άλι το διέφθιναν, όλι το βλέπανε... Ι πόλεμι το τραβύςαν μακρια κι όταν γίριςε να ςιχάςι πια, ι φτόχια το ςτέλνι ακόμα πιο μακρια, πιο μακρια...

Σιέτε το παλιο, το γέρικο δέντρο πάνυ απο το κεφάλι-τυ, αφίνι ένα στεναγμο αδιάκοπο με μίρια αναστενάγματα κε τα κίματα πέζυν με τρελα πιδίματα στιν αχτι. Ερμι πςιχι πύ ταχςιδέβις; Δε στάθικε· όχι άλος πατέρας πιο κακότιχος απο δάφτον. Το ένα-τυ πεδι ςκοτομένο, το άλο μακρια, μακρια... Α τί κακύργα πΰνε ι τίχι! Δε ςυ πέρνι κάνε μικρα τα πεδια, παρα ςυ τ' αφίνι κε μεγαλόνυν κε τα πονας κε τα καμαρόνις κε λες πος ίνε δικά-ςυ κε άχςαφνα — φςςς — χάνοντε απο μπροστά-ςυ, ςα διο πυλια ςκιαγμένα κ' έρμος μένις, κύτςυρο μένις...

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΣΑΡΙ ΤΡΟΙ ΤΟ ΜΙΚΡΟ

Κίτα, μορε αλίθια, όλα λες κε ςιμπονάνε τον κιρ-Λάμπι το Στρατι γίρο-γίρο. Ι πλάςι φαρμακόθικε με το ντέρτι-τυ κε τον καιμό-τυ κε φόρεσε τα μάβρα... Πύ το φενκάρι τυ Αβγύςτυ, το καλίτερο φενκάρι όλυ τυ χρόνυ, πυ κάνι τι νίχτα μέρα κε φοτίζι όλα τα πάντα σα να'νε μέρα—τί! Καλίτερα κι απο μέρα... Ολα χαλάςανε στον κόζμο, ο θεος πάι, ανέβικε πςιλα! Κι αφτι τιν Αβγυςτιάτικι νιχτια πάνε κε φενκάρια κε φος, χαθίκανε όλα. Μάβρι κόλαςι έγινε ο υρανος, πνιγμένος μες' στα ςίγνεφα κε σκοτάδι πίςο άπλοσε στι γις! Το βυνο αντίκρι, πυ σκίζι το πέλαγο κε φράζι τον κόλπο τυ νισιυ ίνε έτςι σκοτινο, πυ συ κάνι φόβο να το κιτας.

... Ετςι πελόριο κε βαρι, καθος απλόνετε, σαν τις πλάτες ενος γίγαντα κιμιζμένυ με το πλάι, πυ ροχαλίζι βαρια, με το βυιτο τις φυςκοθαλαςιας στο λιμάνι... Γιατι ος κ' ι θάλαςα τιραγνιέτε απόπςε μ' έναν κριφο καιμο κε βονκάι στιν αμυδια. Ινε αφτο... ίνε αφτο... ι οργι θευ, πυ κάνι όλα τα πάντα να θλίβοντε, γι υρανο κε θάλαςα κε τον κιρ-Λάμπι το Στρατι να βαριαναστενάζι μοναχός-τυ κ' έριμος... Αχ τίχι, πυ τιν ίχανε μορε, όλα τα πάντα κι ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις μαζι κε πρότ' απ' όλα... Να πέςι αφτι ι ςιφορα

ςτον τόπο... Τί ςιφορα... Θανατικο δε λες... οργι θευ, πυ δεν τι διόχνι ύτε λιτανία. Νε... γι' αφτο ίνε όλα λιπιμένα κ' εκίνος τιραγνιέτε ςτον καιμό-τυ...

Καθιζμένος ςτο μπαλκόνι τυ ςπιτιύ-τυ βαριαναςτενάζι, το μιαλό-τυ παραδέρνι... Κε κιτάζι... Το θεριο! Κάτο κι, πυ τελιόνι ο κάμπος κι αρχίζι ι αμυδια, λίγο πιο έκςο απο το χοριο, εκι έςτιςε τι φολιά-τυ το θεριο, πυ ρίμακςε τον τόπο κε τιν καρδιά-τυ. Μέςα ςτι βυρκομένι νίχτα εκίνο κςαγριπνάι κε κιτάζι γίρο-γίρο, περίφανα μέςα ςτο ςκοτάδι, με τα μάτια-τυ, πυ λαμποκοπύνε... Πόςα μάτια... Πέντε, δέκα, ίκοςι, ςαράντα... χάνις το λογαριαζμο... Ι οργι θευ έχι θεμελιόςι ςτον τόπο-τυ μέςα κι αφτος ίνε τόςο ανίμπορος, πυ ςτέκι εκι, μόνο να κιτάζι κε ν' αναςτενάζι... Αχ δε μπορι τίποτε να κάνι, ύτε λιτανία να τον ελείςι ο Παντοδίναμος... Δίςκολι χρόνι, χρόνι δίςεχτι, χρόνι καταραμένι...

***

Αθροπο δεν έβλαπςε ποτὲ-τυ ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις για να τυ ςτίλι ο θεος τέτια τιμορία. Στάθικε πάντα-τυ δίκεος κε καλος κε δεν έκανε κακο ύτε ςε κυνύπι. Αρχιςε τι ζοί-τυ μ' ένα μαγαζάκι... Δύλεπςε όςο κανένας... Με τον κόπο-τυ κε τον ίδροτὰ-τυ θέριεπςε με τον κερο, κε κίνο, πυ τονε ςίκοςε ςτα ίπςι, ίτανε το εμπόριο τις ςταφίδας. Εγινε μέγας κε τρανος ςτον τόπο. Ι χοριάτες απο τα τριγιρνα χορια τρὲχανε ς' αφτόνε να τυς πιςτόςι θιάφι κε χαλκο, όλο τον κερο, πυ καλιεργύςαν τις ςταφίδες. Εκίνος, πρόθιμος πάντα, έκανε ςτον κοζμὰκι εφκολίες, τα τεφτέρια-τυ γέμιζαν ονόματα, έδινε πίςτοςι ανιχτι. Μοζι με το θιὰφι κε με το χαλκο τυς έκανε βερεςε κε ίφαζμα για ρύχα, ζάχαρι, καφε, ρίζι, ςιτάρι, αλέβρι... Ολα με πίςτοςι για να εφκολίνετε ο κοζμάκις! Το μαγαζί-τυ κάθε μέρα γεμάτο απο τυς ανθρόπυς τυ

κάμπυ με τις φάτσες-τυς τις μαβριζμένες, σακατεμένες απο τι δυλια κε τιν κακοπέραςι, με τα χέρια-τυς, πυ ίχανε γίνι σίδερα απο το τσαπι κε τιν ακςίνα. Τρέχανε στο μαγαζί-τυ σα στο σπίτι-τυς κε τυ μιλύςανε λέφτερα, σαν προστάτι, πυ τον ίχανε. Κ' εκίνος, ανάμεσό-τυς, με το γιό-τυ το Σταμάτι μαζι, να εφκολίνυν τον κόζμο, να δίνυν πράμα, να ζιγίζυν στιν πλάστινκα — γινότανε, καμια φορα κε λάθος στο ζίγι, δε συ λέο, μ' αφτα δεν εζιμιόνανε τον τρανο άρχοντα, τον κιρ-Λάμπι το Στρατι. Κε ρένκες ορέες, ας βρομύςανε, τί σίμενε, κε μπακαλιάρς πρότις τάκςεος, ας ίτανε, κε λίγο σάπιος, όλα τα σκόρπιζε μ' απλοχερια στον κοζμάκι κε τα τεφτέρια ολοένα γεμίζανε κατεβατα, άνιγαν παρτίδες κενύργιες κι όλο έτσι! Ικςερε αφτος τυ καθενος τί κρατάι ι τςέπι-τυ. Κ' ι μεγαλίτερι πίστοσι, πυ έδινε σε καθένα, έφτανε ίσαμε τιν ακςία τις σταφίδας, πυ θάκαναν ι πελάτες-τυ, βάλε μαζι κε τυς τόκυς κε τ'άλα — γιατι δε μπορύςε κιόλα να ζιμιόνι ο άνθροπος μ' αφτο το νταραβέρι... Καθιζμένος στον πάνκο τυ μαγαζιύ-τυ, καλοθρεμένος, όπος ίτανε, κόκινος, με τα χοντρά-τυ τα μυστάκια χορις πολες κυβέντες, μιλύςε ίσιχα με τον κόζμο, όχι πολα λόγια — λίγα κε σταράτα! Εδινε διαταγες στο γιό-τυ το Σταμάτι σε πόσο να δίνι πράμα κε πόςο! Καμια φορα κιόλα έκοβε τιν πίστοσι σε μερικυς άςοτυς. Τότε τυ κάκυ θα μπορύσες να τον παρακαλέςις:

— Κιρ-Λάμπι... αμαν!

Εκίνος δεν άκυγε τίποτα.

— Τί να συ κάνο...

Αλίθια τί ναν τυ κάνι; Ι σταφίδα-τυ δε σίκονε άλο βερεσε... Γίρο απο τον κάθε πελάτι-τυ χάραζε ένα μαγικο κίκλο, τον κίκλο τις πίστοσις. Κι αφτος δε μπορύςε ποτε να ίνε μεγαλίτερος απο το μικρότερο κίκλο, πυ χάραζε γίρο απο τον καθένα ο... ο θεος! Ιταν ο κίκλος τις παραγογις... Πόσο πράμα θα κάνι ο καθένα; το ίκςερε ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις

χατα βάθος... Λογάριαζε τις χιρότερες περιστάσις, τον περονόςποροο κε τι βροχι, πυ κςεςπάι καμια φορα κςαφνικα μέσα στο καταχαλόκερο όταν λιάζετε ι σταφίδα στ' αλόνια κε τιν χάνι ένα με τι λάςπι κε το χόμα. Ολα αφτα τα ίχε με τι μεγαλίτερι ςοφία λογαριάςι κ' ίκςερε τόςο καλα όλο τον κόζμο τυ κάμπυ, πυ δεν έπεφτε ποτέ-τυ όκςο. Κι όταν ο διάολος τάφερνε να τυ ζιτάι κανις βερεςέδια περιςότερα απο κίνα, πυ τον ίχε ιπολογιζμένο αφτος, στενοχοριότανε φοβερα.

— Οχι... όχι... μι με στενοχορις, αδερφέ-μυ, κςέρις πυ ς' αγαπάο, αλα μι θέλις να τα χαλάςυμε.

— Μα γιατί θα τα χαλάςυμε... κιρ-Λάμπι... δε σε πλιρόνο;

— Βρε κυτε, άρχιζε αφτος, εγο για το καλό-ςυ φροντίζο... θέλις διλαδι να ςυ βάλο ιποθίκι στο χτίμα-συ για να ς' το πάρο;

Ο άλος απόμενε κόκαλο:

— Ιποθίκι... για ένα ςακι αλέβρι;

— Κε πιός ςυ ίπε τέτιο πράμα;Εγο... τί ανάνκι έχο... εςι έχις τιν ανάνκι... ιποθίκι βέβεα, πός αλιος... αλα εμένα δε μ' αρέςυν αφτα τα πράματα... ιποθίκες κε τέτια... πα... πα... πα.. χριςτιανέ-μυ άςε-με ίςιχο...

Μα όςο να πις, οςτόςο, άνθροπος ίτανε κι αφτος, ράγιζε ι καρδιά-τυ κε πονύςε τον πλιςίο-τυ... Κε τελίονε πάντα το πράμα να πέφτυνε στα πόδια-τυ κε να τον παρακαλάνε... να βάζυν ιποθίκι το χτίμα-τυς για ένα ςακι αλέβρι.

— Ελα, κιρ-Λάμπι, κάνε-μας τιν εφκολία.

Μα κίνος δεν ίτανε μόνο πανίπςιλος κε καλόκαρδος... Ιτανε κε δίκεος άνθροπος... Λογάριαζε, λιπον, στο χρέος κ' ένα καλο τόκο... Κάτι ακόμα για τιν εφκολία. Κε κάτι πςόνια ακόμα, πυ πίρε ο χοριάτις... Για να κςεμπερδέβυμε μια κε καλι λογαριάζανε κε τί πςόνια θάκανε ος το τέλος τυ Χρόνυ, τάβαζε κι αφτα μέσα κε νά: τρις το λάδι, τρις το

κςίδι, έκςι ςτο λαδόκςιδο, ο χοριάτις βριςκότανε τιλιγμένος ςτο χρέος ος απάνο... Α, ìτανε πονόπςιχος ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις. Μα ίτανε κε δίκεος. Κανένα δεν ίθελε ν' αδικίςι κε πρότα-πρότα φίλαγε τον εαφτό-τυ. Κοντà-τυ ο γιός-τυ ο Σταμάτις έπερνε μαθίματα. Πολες φορες γιος κε πατέρας έκλιναν ο ένας ςτον άλο το μάτι...

Αχ περαςμένα μεγαλία...

***

Κε το καλοκέρι ερχότανε. Τότε, ο κάμπος, ο νεκρομένος, έπερνε ζοι. Ι χοριàτες κατέβεναν απο τα χορια γίρα με τις γινέκες-τυς κε τα πεδιά-τυς, τις κότες-τυς κε τα ςκιλιά-τυς, τις γίδες κε τις γάτες-τυς ακόμα. Μέςα ςτο άγριο το λιοπίρι, πΰκανε τα βυνα να φλογίζοντε κε τι γις ν' ανάβι, εκίνι τριγύςανε τι ςταφίδα. Ιτανε μια χαρα να γιρνας ςτον κάμπο τότε. Κοπέλες με τα μακριά-τυς τα φυςτάνια, να μι φένετε ύτε ο αςτράγαλος, πεδάκια βρόμικα κε κυρελιάρικα, άντρες με μεγάλες πςάθες, με τα πυκάμιςα μυςκεμένα απο τον ιδρότα, κε το λεμό-τυς, πυ γιάλιζε ςτον ίλιο, καθος ίταν ιδρομένος, έςκιβαν ανάμεςα ςτα χαμιλα κλίματα για να τριγίςυν τι ςταφίδα, γεμίζανε καλάθια κ' ίςτερα τα κυβαλύςανε ςτον όμο για ν' απλόςυν τον καρπο τ' αλόνια... Κε πιο πέρα άλι... Μια γρια, κàτυ απο èνα δέντρο έγνεθε τι ρòκα-τις κ' ένα γέρο ςαράβαλο φυμάριζε μια τςιγàρα φκιαγμένι απο κςερα κλιματόφιλα, τιλιγμένα ς' εφιμερίδα. Πυφ, πυφ, ι καπνι κ' ίςτερα ο κςερόβικας... Κ' ένας άλος γεροντάκος αλυ, πυ δε μπορύςε να πάρι τα πόδια-τυ έςαχνε, καθιςμένος κατάχομα, το ςαμάρι τυ γιαδάρυ, για να φένετε κι αφτος πος κάτι κάνι, ο έρμος, κε δεν τρόι χαράμι το πςομι. Κε κςάφνυ àκυγες το κλάμα κάπιυ μικρυ, πυ το ίχανε μέςα ςε μια κρεμαςτι πàνινι κύνια, κάτο απο τιν αχερένια καλίβα κε

πιο πέρα μια φονι βραχνι τραγουδύσε ένα θλιμένο τραγούδι τις λεβεντιας...

Εςις πυλια πετύμενα
πυ πάτε ςτον αγέρα,
τα καιμένα...
Μιν τον ίδατε
το Λίνκο το λεβέντι
τον αρχιλιςτι.

Κε μια φονι ςιρτι κε δινατι απο μακρια κάπιυ πατέρα, πυ έχι αγριέπςι με το γιό-τυ.

— Ε, ορε Θανάςι... τςακίςυ κ' έλα δοοο...

Ενα ςκιλι αλιχτύςε κάπιο περαςτικο καβαλάρι τρέχοντας κςοπίςο-τυ κε μια κοπέλα, πυ φίλαγε λίγα πρόβατα ς' ένα λιβάδι, έβαζε ένα μπάλομα ςτο φυςτάνι-τις...

Χαρά-τυ τότες ίτανε τυ κιρ-Λάμπι τυ Στρατι να γιρνάι ςτον κάμπο. Πίγενε κ' επιθεορύςε τυς πελάτες-τυ έναν-έναν για να δι αν τυς ίχε βγι ο καρπος όπος τα ίχε λογαριάςι εκίνος... Γίριζε ςαν νικοκίρις... Βέβεα δεν ίχε ςκάπςι, δεν ίχε κλαδέπςι, δεν ίχε φορτοθι τον πςεκαςτίρα ςτις πλάτες να ραντίςι, ύτε θιάφιςε, ύτε πςίθικε ςτον ίλιο να τριγίςι... Μα τί θα πι. Μέςα ςτον κάμπο ίχε ρίκςι χριςάφι εκίνος όλο το χρόνο. Τόρα πίγενε να δι τον κόπο-τυ κι αφτος. Κυβέντιαζε με τυς χοριάτες.

— Αν δε μας βρέκςι... τυ λέγανε κε κιτύςανε τον υρανο.

Ι βροχι τυ καλοκεριυ τυς ίταν ο μεγαλίτερος βραχνας. Μόνο να βλέπυν κανένα ςιγνεφάκι διαβατάρικο κι ας ίτανε ςα μπαμπάκι άςπρο έςπαζε ι χολί-τυς. Γιατι ι ςταφίδα δεν πρέπι να ίνε βρεμένι. Οταν βραχι κςεπέφτι ι τιμί-τις. Αςε πυ καμια φορα φυςκόνι το ποτάμι κε τι ςαρόνι απο τ' αλόνια. Τρέχα ίςτερα να τιν κινιγας ςτι θάλαςα... Ετςι όλι-τυς ι κόπι κε τα βάςανα μιας ολόκλιρις χρονιας ίτανε ςτο έλεος τυ Κιρίυ.

Οςο κςερενότανε ο καρπος ςτον ίλιο, ςκόρπιζε γίρο μια γλικια μιρυδια, τόςο γλικια, πυ τυ κιρ-Λάμπι τυ Στρατι τυ φενότανε πος όλος ο κάμπος εμίριζε χιλιάρικα... Μιςόκλινε τότε τα μάτια, καθος πίγενε ςτο μονυπάτι, κ' έλεγε πος περπατύςε μέςα ςτιν κάςα-τυ κ' ίταν ι κάςα-τυ ςτρομένι χιλιάρικα κε μεγάλι ίςαμε τον κάμπο. Κάποτε ςτυς περιπάτυς-τυ έβριςκε τις γινέκες μόνες. Ι άντρες-τυς ελίπανε απο το χτίμα, μα τί πάι να πι... Καταδεχτικος εκίνος κυβέντιαζε κε μαζί-τυ: για όλα τα πράματα, για τι ςταφίδα, για τον κερο, για τα παπύτςια-τυς τα τρίπια, για το φυςτάνι-τυς, πυ πάλιοςε, για τα μάτια τυς τα ορέα, για τα μάγυλά-τυς πυ ίτανε ςα μίλα... Κατεργάρα γαργαλιέςε; Κε καταδεχόντανε να μπένι μαζί-τυς μέςα ςτις αχιρένιες καλίβες... Ιχε τότες ένα χτιποκάρδι!.. Φαντάςυ, λέι, κε να τονε πέρνανε μιρυδια.

Κι όταν πια ερχότανε ι χοριάτες κε τυ φέρναν τον καρπό-τυς, αφτος γέμιζε διο αποθίκες ολάκερες... ος απάνο ένα βυνο ςταφίδα, απο το τοβάνι ος το πάτομα. Φόρτονε ίςτερα καίκια, πίγενε ςτιν Πάτρα κε πυλύςε τον καρπο. Γίριζε φορτομένος παράδες. Οςο για τυς χοριάτες αφτι ίχανε προεκςοφλίςι τον καρπο όλο το χρόνο με τα πςόνια-τυς. Αν έμενε κι όλα κανένα ιπόλιπο δε χάθικε ο κόζμος βρ' αδερφε! Εδο ίτανε ο κιρ-Δάμπις ο Στρατις, τράπεζα ςοςτι.

Οτι θέλανε το ίχανε ςτο μαγαζί τυ κ' ίτανε άνθροπος αφτος, πυ δεν ίχε φάι κανενος δεκάρα. Απόδιχςι; Ιτανε προζβολι γι' αφτόνε να ζιτας απόδιχςι κε μιν το κςαναπις... Αν ςυ αρέςι πάλι, ιδεμι πάρε τα λεφτά-ςυ, χριςτιανέ-μυ κε μιν κςαναπατίςις ςτο μαγαζι. Ορίςτε-μας! Τί τα θέλετε μορε ςις τα λεφτα; Θαν τα χάςετε... Αφίςτε-τα εδο... εδο ίνε τράπεζα.

Ο γιός-τυ ο Σταμάτις, πυ ίτανε το δεκςί τυ χέρι έκανε κι αφτος ότι μπορύςε κε καμάρονε να λέι ςτον πατέρατυ πόςο έκλεψε ςτο ζίγι τυς χοριάτες.

Δόκςα το θεο! Ενα γιο τον ίχε, μα ίταν άκςιος τυ πα-

τέρα-τυ. Μόνο πΰκοβε το μυςτάκι-τυ τανκο κε ίθελε να φοράι γραβάτα κάθε μέρα. Κάθε φορα, πυ τον έβλεπε να σάχνετε μπροςτα ςτον καθρέφτι τον έπιαναν τα νέβρα-τυ.

— Αςε κιρ-δικιγόρε τις γραβάτες, τΰλεγε κοροιδεφτικα. Κε πρόςθετε θιμομένα: Ι δικιγόρι, μορε, φοράνε γραβάτες κάθε μέρα, όχι ι χοριάτες...

***

Ιχε κε διο γραμάτια να κςοφλίςι — αφτο ίτανε το βάςανό-τυ το μεγάλο κ' ι έγνια-τυ, πυ τον φαρμάκονε. Ι κόρες-τυ... Διο κορίτςια, πυ άςτραφταν μέςα ςτιν ομορφιά-τυς, δροςερα, γιομάτα ιγία, νικοκιρες κε φρόνιμες... Νε... νε... κατα τα άλα καλες, μόνο πυ ίτανε κορίτςια, ι ςκαζμένες... Σκόρπιζαν τι χαρα, όπυ πατύςαν, αφορμι ζιτύςαν να γελάςυν μ' ένα γέλιο ανιχτο, καλόκαρδο, αθόο... νε, κατα τα άλα καλες, μόνο πυ γενίθικαν κορίτςια. . Μπορι άλι να ζιτάνε τι χαρα κε να καμαρόνυνε τιν ομορφια ςτο ςπίτι-τυς, μα ο κιρ-Λάμπις όχι δεν τυ χριαζότανε... Κάλιο να ίτανε κυφες, κυτςες, μυνκες, ςτραβες, να μι τις θέλι κανένας μ' όλι-τυς τιν πρίκα, παρα, πυ ίχανε μια τέτια διαολεμένι ομορφια... Κάλιο ακόμα — Θè-μυ κε ςχόρεςέ-με — κάλια να ίχανε πεθάνι... νε... Μα τυ διαόλυ τα θιλικα ζύςανε κε δεν το ίχανε ςτο νύ-τυς να το κυνίςυν απο τι ζοι... Κε τόρα πυ μεγάλοςαν, ίκοςι χρονο ι Χριςαβγι, δεκαοχτο ι Μαργαρίτα, μιάζανε με τον καρπο, πυ ορίμαςε κε πρέπι να τον κόπςυν. Σορος τα προκςενια. Μα ένια-ςυ! Ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις δεν ίχε ςτο νύ-τυ να ςκορπίςι το βιός-τυ ςτυς γαμπρυς! Οχι... δεν τόχαςε ακόμα. Επρεπε να μπι ςτο ςπίτι πρίκα διπλάςια απο κίνι, πυ θάπερναν κ' ι διο κόρες-τυ μαζι για ν' αποφαςίςι να τις παντρέπςι. Ε, Σταμάτι; Σιμφονότατος! Μόνο πυ δε βιαζότανε καθόλυ να παντρεφτι. Αδικα παςκίζανε ι καλίτερι νικοκιρέι τυ τόπυ κε ςτέλνανε προκςενια

για τις κόρες-τυς. Κι αν έφτασε τα ικοσιπέντε-τυ τα χρόνια κε τον εγρίνιαζε ο πατέρας-τυ, αφτος έλεγε κάθε φορα:

— Εχυμε κερο...

Δόκςα το θεο γινέκες ίχε ο τόπος... Αρχοντόπεδο αφτος κ' ι κάθε μια τον λαχταρύσε. Ικςερε να τις τυμπάρι με λίγα πράματα... Ζάχαρι, καφε, ένα πίχι ίφαζμα, μια ποδια, ένα μαντίλι, πράμα για πράμα...

Κε θα λέι πος τάχατες ο γέρος δεν τονε καταλαβένι. Τρομάρα να τΰρθι το ζοντόβολο! Κάνι στραβα μάτια, οστόσο, τί να κάνι... ανάνκι βλέπις κι αφτι σαν το φαι κε κάτι παραπάνυ.

Ι αλίθια ίνε πος τον καμάρονε ο κιρ-Λάμπις... Μικρος σαν ίτανε φενότανε κυτος κε μάλιστα τονε βγάλανε στο σπίτι γ ί φ τ ο, γιατι ίτανε κατάμαβρος. Μα όσο μεγάλονε ομόρφονε, έγινε λεβεντόπεδο κε στο εμπόριο έχι κςεβγι κςεφτέρι. Αφτος επίγενε τόρα στα ταξίδια κ' έφερνε εμπορέβματα για το μαγαζι κι ο πατέρας-τυ τυ ίχε τέτια εμπιστοσίνι, πυ τυ ίχε παραδόσι κ' ένα κλιδι τις κάσας-τυ — ύτε στι γινέκα-τυ δεν ίχε κάνι ποτε αφτι τι χάρι. Νε... ίτανε κι αφτι, πυ τον εγρίνιαζε. Βέβεα πος έτρεμε μπροστά-τυ, ι γινέκα-τυ, κε δεν τολμύσε να τυ σικόσι κεφάλι, μα τον έτρογε ολοένα να παντρέψι τις κόρες-τυ, το ελάχιστο τι μεγαλίτερι, τι Χρισαβγι. Μπορι να ίχε ι κιρα-Κατερίνα ένα πρόσοπο ιποταχτικο κε να γέμιζε τα μάτια-τις ι καλοσίνι, πυ σε σκλάβονε μόνο να τιν κιτάζις, μα σαν ίτανε για τις κόρες-τις, ανίμερο θεριο γινότανε. Κε μόνο γι' αφτες κακομιλύσε τον τελεφτέο κερο στον κιρ-Λάμπι:

— Μορε κακοκέφαλε, παραδόπιστε, μορε τσινκύνι... εσι δεν ίσε πατέρας, κάτι άλο ίσε...

Κ' ίστερα απο το θιμό-τις δακρίζανε τα μάτια-τις παραπονεμένα.

— Τέτιες κοπέλες, μορε, πυ αν ίτανε άλος κόνιζμα θα τς' ίχε...

— Δεν έχυμε λεφτα, απαντύσε κίνος. Πες το Σταμάτι να παντρεφτι κε τότε βλέπυμε...

Σε τέτιες στιγμες ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις στενοχοριότανε, θλιβότανε φοβερα. Δεν ίθελε να πικρένετε με τιν Κατερίνα-τυ, πυ τιν αγαπύσε... μια ζοι πέρασαν μαζι! Κ' ίστερα τόβλεπε όλο κε πιο πολι πος ίχε δίκιο να φονάζι... Ι κοπέλες-τυ μεγάλοναν, έπρεπε να φίγυν απο το σπίτι... Μα θα πις ίτανε γραμάτια... νε γραμάτια! Χρέος... πυ να πάρι ι οργι, ίχε χρέος αφτος, πυ δε χρεόθικε ποτές-τυ ύτε μια δεκάρα... Κε γιατί, κίριε, έπρεπε να πλιρόσι... γιατί; Ελεγε τα λόγια τυ Χριστυ: Πάτερ... ι δινατον... παρελθέτο... απ' εμυ το ποτίριον τύτο...

Νε... παρελθέτο... πυ να πάρι ι οργι... παρελθέτο το ποτίριον τύτο! Πός να δόσι, ο έρμος, τόσες χιλιαδύλες πυ τις έκανε με το έμα τις καρδιάς-τυ, κε τον ιδρότα-τυ τον τιμιμένο... Πός; Αχ ας τόνε λιπότανε ο θεος κι ας τύπερνε τις κορές-τυ κοντά-τυ... Μια αρόστια, σπυδέο πράμα... μια αρόστια... Θα πις πεδιά-τυ ίτανε κε τα πονύσε... Μα τί έφτεγε κίνος αν γενιθίκανε θιλικα; Κ' έλεγε στι γινέκα-τυ:

— Περίμενε κε φέτο... Δεν τις πίρανε δα κε τα χρόνια. Πρίκα έχυνε, όποτα θέλυμε τις παντρέβυμε.

Νε... ίθελε μια μικρι αναβολι να πλιρόσι το γραμάτιο. Κσέρις τί γίνετε; Πιός ζι, πιός πεθένι ς' ένα χρόνο... Κ' ίστερα δεν ίδες καμια φορα πος έρχοντε τα πράματα... Παντρέβετε μια κοπέλα κε χάνι ένα πεδι... Οπυ σε λίγο πεθένι. Πάι χαμένι ι πρίκα... Θα πις ίνε το πεδί-τις, πυ τιν κλιρονομάι... Νε αλα ο γαμπρος μασάι απο τιν πρίκα στ' αναμετακσι... κε κσαναπαντρέβετε. Ε, πές-μυ σε παρακαλο, ο πατέρας αφτις τις κοπέλας δε χτιπάι το κεφάλι-τυ στον τίχο; Χίλιες φορες το μετανιόνι, πυ βιάστικε να τιν παντρέψσι... Σαν το Νικολι τον Μπαρμπαλια όρα καλι, πυ τύλεγε:

— Δεν περίμενα λίγο να μυ παθὲνι εμένα κε να γλιτόσο τιν πρίκα;

Κι ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις, ςα γνοςτικος άνθροπος, πυ ίτανε περίμενε... Μα το έκςιπνο πυλι πιάνετε απο τα διό-τυ πόδια, λέι ο λόγος.

***

Ο Διαμαντις ο Γιαμαλις, ένας νὲος γιατρος απο τ' αντικρινο χοριο κι αρχοντόπυλο κιόλα ίχε δίκςι ενδιαφέρο για τι Χριςαβγι. Ιτανε κι αφτος ένας ιποψίφιος γαμπρος... Ιχε στίλι διο φορες προκςενιο κε διο φορες έφαγε τι κιλόπιτα. Οχι, πως ίτανε αδέκςος γαμπρος, στο ςπίτι τον θέλανε, ι γινέκα-τυ καμὰρονε ναν τόνε κάνι πεδί-τις κ' ι Χριςαβγι τον λαχταρύςε στα κριφα, μα ίτανε αφτο το βάςανο... ι πρίκα. Οςτὸςο τόρα το στερνο κερο τὔςτιλε κςανα τον πατέρα τυ. Κ' εκίνος ίπε τυ κιρ-Λάμπι:

— Ο γιός-μυ δε θέλι να τυ δόςις ύτε δεκαράκι για πρίκα... Κι αν θέλις για να μι γίνι κυβέντα στον κὸζμο κάνυμε ένα πςέφτικο ςιμβόλεο...

Πίγε να πετὰκςι απο τι χαρά-τυ. Δε χριάςτικε πολι για να ςκεφτι. Βιάςτικε μάλιςτα να δὸςι το λόγο-τυ μι κε μετανιόςι ο γιατρος...

— Ακυς λέι... Μετα χαρας... Κε πρίκα θα δόςο... αλα μετα το γάμο... Ιςτερα κε να μι τις δόςο, πεδί-μυ ίνε, θα με κλιρονομίςι... Νε... νε... εφχαρίςτος. Τιν άλι Κιριακι να κάνυμε τυς αραβόνες... Σὶμφονι;

Ο γέρο-Γιαμαλις εςιμφόνιςε.

— Νἄνε όρα καλι...

Κ' εδόςανε τα χέρια...

Νά-το, λιπον! Ο θεος τον άκυςε κε μάλιςτα αφτο ίτανε το καλίτερο... Κρίμα δεν ίνε να πέθενε το κορίτςι; Ο θεος τυ χάριςε το γραμάτιο...

Εβαλε τα πόδια στον όμο κ' έτρεχσε στο σπίτι-τυ...

— Κατερίνα... ε, Κατερίνα...

Τι βρίκε στιν κυζίνα να μαγερέβι με τα μανίκια ανασικομένα κε μια κυτάλα στο χέρι. Ιταν αναμένι απο τι φοτια κε τα μάτια-τις δακριζμένα απο τυς καπνυς.

— Πύ ίνε ι Χρισαβγι;

— Μέσα ίνε κε ράβι... Τί θέλις;

Ι χαρα τον έπνιγε κε δε μπορύσε να μιλίσι. Ελαμπε όλο-τυ το πρόσοπο.

— Μίλα χριστιανέ-μυ...

— Τέλιοσα γάμο για τι Χρισαβγι...

Το πρόσοπο τις χιρα-Κατερίνας άστραπσε κ' ι κυτάλα τις έπεσε απο τα χέρια.

— Με πιόν;

— Με το γιατρο το...

— Το Γιαμαλι;

— Νε!

Τα μάτια-τις γεμίσανε δάκρια κ' έκανε το σταβρό-τις.

— Ε;τρεχσε τ' όνιρο... Χτες το ίδα στον ίπνο-μυ...

Κ' εκίνος καμάρονε.

— Ελεγες πος δεν τιν παντρέβο, πος δεν τιν παντρέβο... μ' έφαγες... μΰπσισες το ψάρι στ' αχίλι...

Μα ι κιρα-Κατερίνα δεν τον άκυγε πια. Βγίκε στιν πόρτα κε φόναχσε τιν κόρι-τις.

— Χρισαβγι! Χρισαβγι!

Εκίνι φάνικε γελαστι, χαρύμενι, όπος πάντα.

— Ελα κιρά-μυ... κι άνιχσε ι μίρα-συ. Ι μάνα-τις τιν ανκάλιασε απο τυς όμυς κε κίνι κοκίνισε σαν τριαντάφιλο. Ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις γελύσε, γελύσε εφτιχισμένος...

— Συ κλίσαμε σιμπεθερια με το γιατρο το Γιαμαλι... πρόστεσε αφτι.

Ι κοπέλα έσκιψε το κεφάλι ντροπαλα κε κίνος έκοψε τι φόρα τις γινέκας-τυ.

— Πες πος έκανες κάτι κε σι... Αν δεν ίμυνα εγο... Τόνε θέλις Χρισαβγι;

Αφυι δε μίλισε κε, καθος ίχε σκιμένο το κεφάλι, ι κιρα-Κατέρινα τι φίλισε στο μάγυλο σινκινιμένι.

—Νάνε όρα καλι πεδάκι-μυ...

— Κε δεν ξέρετε κε τ' άλο έκανε τόρα ο κιρ-Λάμπις, καμαρόνοντας. Ο γιατρος τιν αγαπάι... δε θέλι ύτε δεκαράκι πρίκα.

Τί ègινε τότε; Πός τυ ίρθε τυ κιρ-Λάμπι τυ Στρατι; Το ταβάνι έπεσε ì ο υρανος απόλισε όλυς τυς κεραβνύς-τυ κατα πάνο-τυ; Ι γινέκα-τυ èχασε δια μιας όλι τι χαρά-τις κε τα φρίδια-τις συφρόσανε.

— Χορις σιμφονίσατε;

— Ν... νε... γιατι...

Ε, ρε κε συ πέρνι τότε μια φόρα ι κιρα-Κατερίνα, πυ σον èκανε πυ δεν ίξερε απο πύ να βγι.

— Να! Να! Να! τυ ίπε κε σίκοσε κε τα διό-τις τα χέρια να τον μυντζόσι. Να παραδόπιστε! Να Εβρέε! Να Τùρκο! Να! Αμ γι' αφτο μΰρθες χαρύμενος τσινκύνι... έλεγα κ' εγο πος κι αφτο το θàμα!

— Σιγα, χριστιανι κε μας ακύι ο κόζμος.

Ομος εκίνι δεν κρατιότανε. Χλομι με τα μάτια-τις στραφτερα έδοσε μόνο μια σπροχσα στιν πόρτα τις αβλις για να τιν κλίσι κε τον έβαλε μπρος.

— Κε το καταδèχεσε, μορε, σι να βγάζις έτσι τιν κοπέλα-συ απο το σπίτι-συ... Μι δα δύλα-σύ τιν έχις... ζιτιάνα ίνε δα;

Κ' ι Χρισαβγι με τα μάτια γεμàτα δάκρια ίπε:

— Εγο δεν ίμε ζιτιάνα... δεν παντρέβομε... δε θέλο...

Ι μάνα-τις τις έπιασε το χέρι.

— Σόπα σι! Κε ξανάρχισε: Μορε αθεόφοβε πυ έχι δύλες ο κόζμος κε τυς δίνι πρίκα... Μορε παραδόπιστε. Τί ζοι μορε θα κάνι ι κοπέλα-συ στο ξένο σπίτι δίχος πρίκα; Πυ θα τις το χτιπάι ι πεθερά-τις, πυ θα τις το χτιπάνε ι κυνιάδες-τις... Πυ θα ντρέπετε να πι κι αφτι μια κυβέντα... Ε;

Τόρα ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις τα βρίκε σκύρα. Ετρεξε να βγι, να φίγι, να βρι το γέρο Γιαμαλι, να πάρι πίσο το λόγο-τυ. Αλι σοτιρία δεν ίτανε. Μα ι κιρα-Κατερίνα τονε πίρε ξοπίσο. Κι όσπυ να βγι τον έβριζε κε τὔλεγε:

— Ι κοπέλα-μυ εμένα θα φίγι με τιν τιμί-τις κε τιν ιπόλιψί-τις... κε με τιν πρίκα-τις... αν δεν έχις εσι ντροπι, έχο γο! θέλις να ξεβγάλις τις κοπέλες-συ σα να τις ίχες δύλες... θέλις να τις κάνις απόπεδα... να τ' αφίσις όλα αφτυνυ τυ γίφτυ τυ Σταμάτι...

Αλαλος εκίνος, βυβος, έφεβγε σα διογμένος! Μορε τί μιστίριο ίταν ετύτο! Τυς έβρισκε γαμπρο τζάμπα κε πάλι κακος ίτανε... Οταν εβγίκε στο δρόμο, όλα γιρίζανε μπροστά-τυ. Επρεπε το δίχος άλο να βρι το γέρο-Γιαμαλι... Μα ίδε το γιό-τυ το Σταμάτι νἄρχετε γρίγορα.

— Τί γίνετε... τονε ρότισε. Ολος ο κοζμος μυ λέι κε στα δικά-μυ. Εκλισες, αλίθια, σιμπεθερια για τι Χρισαβγι;

— Μαθέφτικε; Μαθέφτικε; Εκανε αφτος μ' αγονία.

— Ο γέρο-Γιαμαλις κερνάι στο καφενίο αράδα...

— Οχ!

Μαχερια τὔρθε!

— Ελα, πεδί-μυ Σταμάτι να δύμε τί θα κάνυμε...

Εκαμαν ένα σιμβύλιο εμπορικο, ζίγιζαν τα ιπερ κε τα κατα... Να γελάσυν το Γιαμαλι ί να τυ δόσυν πρίκα... κε τί πρίκα να τυ δόσυν — άχ μορε πος τιν έπαθε! Μα ίτανε θεικο... Αφτο ίτανε... Ιχαν ένα γραμάτιο απο το θεο να ξοφλίσυν... κε τί να κάνυν αφυ αφτο ίτανε θεικο... Να πύνε

πάλι πος μετανιόςανε... πος ι κοπέλα δεν τονε θέλι... Μα τότε γιατί κλίςανε γάμο... Τί θα πι ο κόζμος... θα διαδοθι το πράμα... θα γίνυν ρεζίλι... Πυ να πάρ' ι οργι... Φτυ να πάρι ι οργι πος τιν πάθανε! Γιος κε πατέρας βάλανε το χέρι ςτιν καρδια κε τ' αποφαςίςανε: Εκατο χιλιάδες...

Ετςι άνικςε ι μίρα τις Χριςαβγις κε ςταματίςανε ι γρίνιες τις χιρα-Κατερίνις... Μα δεν τςάκιζε το πόδι-τυ αφτος ο γαμπρος παρα πυ μπίκε ςπίτι-τυς; Οχι διλαδι πος τυς έκανε καμια χαλάςτρα ςτιν τιμι κε τιν ιπόλιψι — κάθε άλο! Ιτανε ένα πεδι τίπος κε ιπογραμος... Μ' όλα-τυ τα νιάτα κε τι φοτια, πυ έκεγε το έμα-τυ ίχε τςυβάλια τιν ιθικι μέςα-τυ κε μάλιςτα ςτα περι δια τιμις ίτανε ςαν κορίτςι... Μα ίτανε ςα νάφερε το ποδιακό-τυ τιν καταςτροφι. Αφτος έφερε το θεριο το ανίμερο, το θανατικο, τιν οργι θευ, πυ ρίμακςε τον κιρ-Λάμπι το Στρατι κε τυ νκρέμιςε ςιθέμελα το ςπίτι, τυ κςερίζοςε τιν καρδια κε τον έκανε απόψε, αφτι τι ςκοτινι τιν αβγυςτιάτικι νιχτια, να βαριαναςτενάζι καθος έβλεπε το ανίμερο θεριο μποςτά-τυ, πυ τον κιτύζε μέςα ςτο ςκοτάδι με τα μάτια-τυ τα λαμπερα, πέντε μάτια δέκα, ίκοςι, ςαράντα... χάνις το λογαριαζμο!

— Αχ, πυ ανανάθεμά-ςε, Διαμαντι, κε τιν όρα, πυ μπίκες ςτο ςπίτι-μυ. Μέρα καλι να μι δις... Πεδια να ςπέρνις κε φίδια να γενας. Λεφτα να πιάνις κε άμος να γίνοντε... Κ' εςι, μορε Σταμάτι, προκομένε, μορε γίφτο, τιν κατάρα-μυ νάχις κι αφτυ πυ γιρίζις με τις περμαντόνες...

Κε με μάτια θολα έλεγε:

— Ι κατάρα-μυ θα ςας τιραγνάι. Κατάρε γονέον πεδέβυςι τέκνα...

II

Ολος ο αγέρας ίταν βυρκομένος κ' έκανε ζέςτι. Σ' ένα θολο κςέφαντο τυ υρανυ φάνικε για μια ςτιγμι το φενκάρι, ςα

μυτζύρα, πίσο απο ένα σίγνεφο άσπρο κε πάλι πνίγικε μέσα στι μοβρίλα. Σκοτάδι. Ολα ίχανε σοπάσι... Ιχε πέσι βαρις ο ίπνος σ' όλι τιν πλάσι γίρα σαν κατάρα κε κίνος ο γίγαντας μπροστά-τυ πυ χιμότανε ρυχάλιζε βαρια-βαρια... Ενα σκιλι κλεγότανε μονάχο-τυ, αλιχτύσε, έσκυζε, σαν πσιχι καταραμένι... θρινύσε. Κε ι θάλασα βονκύσε, ι στεναγμί-τις φύσκονανε το στίθος κε χσεσπύσε τ' άχτι, πυ τιν έτρογε στιν ακροθαλασια. Αχ μορε θάλασα... θάλασα, πικροθάλασα κε πικροκιματύσα, όλι σε λένε θάλασα κε γο σε λέο γελύσα... Να κε το θεριο απ' αντίκρι. Αφτο μονάχα χσαγριπνύσε μαζί-τυ. Ενας κόκορας ακύστικε κε γίρο σ' όλο το χοριο: κυκυρίκυ...κυκυρίκυ... Κατι θιμίθικε θλιβερο. Πριν ι ο αλέκτορ φονίσι τρις... Ι προδοσία... Χριστύλι-μυ, Χριστύλι-μυ... Ελεος στυς αμαρτολυς! Ενα φλογερο δάκρι κίλισε σιγα-σιγα στο μάγυλό-τυ...

Ετσι έγινε... Ι σιφορες τυ ίρθανε απανοτες, κοντα ι μια τιν άλι... Καλα το γραμάτιο τυ θευ κι αν το πλίρονε κι αν έδινε τιν πρίκα... ίτανε θεικο, δεν πίραζε κε τόσο... Μα τι χροστύσε σ' αφτι τιν καταραμένι πυ ίρθε να τον αφανίσι; Ιταν ι Ετερία! Ι οργι θευ, το θανατικο... το θεριο, πυ χσαγριπνύσε όλι νίχτα κε δύλεβε αδιάκοπα για το χαμό-τυ. Ενος κακυ αρχομένυ... πός το λένε, πός το λένε! Κάπυ το ίχε ακύσι αφτο κ' ίτανε σοστο... Π'ανάθεμά-τονε το Διαμαντι... έβαλε τιν αρχι για να τον αφανίσι...

Τον περαζμένο χιμόνα, αλίθια, διο μεγάλα νέα έκαμαν τον τόπο όλο να βυίχσι. Πρότα το προχσενιο τις Χρισαβγις... Ιρτε έτσι χσαφνικα... Ολος ο κόζμος σιζιτύσε για τιν πρίκα-τις... Επερνε, ακυς, διακόσιες χιλιάδες μετριτες, καν τρακόσες, καν πεντακόσες... Ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις, σαν έχσιπνος άνθροπος, πυ ίτανε, άφινε τον κόζμο να λέι... Γιατι ίνε καλα να φένεσε πος έχις μπόλικυς παράδες κε δίνις μεγάλες πρίκες— έτσι συ μεγαλόνι ι πίστοσι...

Μα ίχανε δεν ίχανε γίνι καλα-καλα ι αραβόνες ι επίσι-

μι — κε θάχυν, αλίθια, να λένε, χρόνια για το μεθίςι τον καλιζμένον απο το φτινο κρασι, που τυς επότιςε ο κιρ-Λάμπις — πυ ένα κενύργιο νέο έπεσε ςα μπόμπα. Βέβεα πυ τόνα με τ' άλο δεν ίχανε καμια ςχέςι, μα τι ςιμένι! Ο κόζμος εβύικςε ςα να γενίθικε ο Μεςίας, πυ θα τον εγλίτονε απο τα νίχια τυ κιρ-Λάμπι.. Ι ετερία Ινον κε Ινοπνεβμάτον αποφάςιςε απο τύτο το χρόνο κ' ίςτερα ν' αγοράζι αφτι ςταφίδα ςτον τόπο... Θα τιν αγόραζε κιόλα χλορι, έτςι όπος τιν τριγύςανε απο τα κλίματα κε θα τιν έκανε κραςι... Κ' έςτελνε, ακύς, αντιπρόςοπο κε μιχανικυς να χτίςυν αργοςτάςιο. Πρότι φορα, πυ θάμπενε ςτον τόπο αφτο το αργοςτάςιο. Τί πράμα θάτανε αφτο! Μιχανες, εργαλία, ελεκτρικο, ένα ςορο πράματα, πυ δεν τα ίδανε ποτε ύτε ςτο ίπνο-τυς ι φτοχι χοριάτες... Πράματα κε θάματα, ο κόζμος προγοδέβι. Πάνε πια τα βάςανα τυ Αβγύςτυ, πάι το λιάςιμο ςτ' αλόνι πάι τ' ανέμιζμα, πάνε ι λαχτάρες για τι βροχι μιν πιάςι κε χάνι τον καρπο γις μαδιάμ... Μα πρότα απ' όλα πάι ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις, ο εβρέος, ο τςινκύνις, ο κλέφτις, πυ τυς κρατύςε τα λεφτα κ' έκανε αγορες με τα λεφτά-τυς κε τυς έδινε ςάπιο μπακαλιάρο κε ρένκες, πυ βρομύςανε κε τυς έπερνε τα χτίματα ιποθίκι για ένα ςακι αλέβρι... Ε ρε πςιχί-μυ κε θάβλεπες κανόνια, πυ θα τυ ςκάζανε τόρα... Ολα αφτα τα μάθενε ο κιρ-Λάμπις κι όταν δεν τυ τα λέγανε τα μιριζότανε μέςα ςτον αγέρα, πυ ίχε πλιμιρίςι απο ένα έςτιμα λεφτεριας τυ κόζμυ απο τα νίχια-τυ. Μα κίνο πυ τον έκανε να ςκιλιάζι περιςότερο ίνε πυ όλι τρέχυνε να τυ διλόςυνε πίςτι κε ιποταγι.

— Οχι μία... ςαράντα ετερίες νάρθυνε δεν φέβγυμε μις απο ςένα.

Ιχςερε κίνος το χοριάτι τον πονιρο, πυ ςυ χάνι το φίλο κε ςε κοροιδέβι... Πςέματα; Κε ςτις εκλογες πόςες φορες εκίνος δεν ίχε μιράςι λεφτα για τυς ιποψίφιυς πυ ιπο-

ςτίριζε κι αφτι, μ' όλι τιν ανάνκι που τον ίχανε, πιγέναν κε ψσίφιζαν άλονε, όπιον τυς γυςτάριζε. Νε... αλίμονο να ς' έχι ςτο ςτομάχι ο χοριάτις κε να σε βάλι ςτο χέρι, σε χτιπάι κάτυ σα χταπόδι... Ολο το κριφο μίςος που μαζέβετε ςτιν καρδιά-τυ για σένα κε το κρίδι, όςο δεν μπορι να σε χτιπίςι, κςιπνάι σα μανιαζμένι θάλαςα κε κίνο το κακο, που μπορι να συ κάνι δεν τ' αφίνι να περάςι... Ικςερε καλα αφτον τον περιφρονιμένο το χοριάτι, που δυλέβι, δυλέβι, δυλέβι παντοτινα, νιςτικος, γδιμνος, που όλι τον κοροιδέβυνε, που όλι τον κλέβυνε κε κίνος ςτέκι, ςτέκι, ςτέκι πάντα ιπομονετικος, σκίβι το κεφάλι κε καταπίνι τον πικρο ςτεναγμό-τυ. Αχ το μαράζι, πυ έχι μέςα-τυ... Δέχετε μ' όλι-τυ τι χαρα ένα κενύργιο αφεντικο μόνο κε μόνο για να χτιπίςι το παλιο... Μι δεν το κςέρανε κίνι, μι δεν το καταλαβένανε, μι δε τυς το ίπε αφτος χίλιες φορες πος ι ετερία ίταν ένα μεγαλίτερο αφεντικο, τρις φορες χιρότερο απο τον κιρ-Λάμπι το Στρατι; Νε... κι ακόμα κςέρανε πος άμα καταςτρέψςι με το ςιναγονιζμο τυς ντόπιυς τυς εμπόρυς κ' έκανε μονοπόλιο τι ςταφίδα θα τυς τιν έπερνε όςο-όςο για ένα κομάτι ψσομι... Μα ότι κε να ίταν ας ίταν! Εκίνι τι δεχτίκανε σα λιτροτι, σαν απελεφθεροτι! Μόνο, πυ δε χτιπίςανε τις καμπάνες... Κι ας έςκιβαν μπροςτά-τυ ακόμα κε τυ κάνανε το φίλο, εκίνος τὄβλεπε πος τόρα κε μπρος ίχε μονάχα εχτρυς, εχτρυς φοβερυς... Ιςτερα ι ετερία κι αφτι μι δε θαν τόνε πολεμύςε; Ιχε τόςα καπιτάλια, που δε θα τολμύςε να κςεβγι μπροςτά-τις ςτο ςιναγονιζμο... Ακυςε δα τόςες φορες γι' αφτι τιν τρανι ετερία, που δεν τἄβγαζε κανις μαζί-τις πέρα... Μόνο ένα τυ φενότανε παράκςενο: Πος τα καταφέρνυν κε μονιάζυν κε κάνυν ετερίες κε πλυτίζυνε κιόλα! Μιςτίριι άνθροπι... Αφτος, όταν άρχιςε πρότι φορα το εμπόριο κ' έκανε ετερία με κίνον τον παλιο-Θανάςι το Μιζέρια — να χαθι — λίγο έλιψςε να ςκοτοθύνε, γιατι ανακαλίψςανε μια μέρα πος ο ένας έκλεβε τον άλο... Κ' ίχε πέςι τόρα σε με-

γάλι ςιλοι. Τί έπρεπε να κάνι; Να δίνι πίςτοςι ςτυς πελάτες-τυ ι όχι; Μπορύςε να τυ το ςκάςυν, μα αν παραζόριζε κιόλα τα πράματα μπορι ναρχότανε ι ετερία ν' ανίκςι κε μαγαζι να κάνι αφτι πίςτοςι... Ετςι τα κάνις, αλιος τα κάνις, όπος τα κάνις, ας ςτιν οργι, ανάποδα ίτανε... Το ένςτιχτό τυ τον βεβέονε πος κιντίνεβε ν' αφανιςτι. Ωςτόςο αποφάςιςε να κάνι τιν τελεφτέα-τυ προςπάθια. Να ρίκςι τυς ανθρόπυς-τυ στο φιλότιμο... Τυς έδινε πίςτοςι, αλα μαζι με τα γραμάτια τυς έπερνε το λόγο τις τιμίς-τυς πος δε θα πάνε τι ςταφίδα-τυς ςτιν ετερία.

— Λόγον τιμις...

Τέλος αποφάςιςε να ενεργίςι κε με τιν πολιτικι. Εγραψε γράμματα ςτυς βυλεφτές-τυ. Ο τόπος κινδινέβι! Κε μια Κιριακι κάλεςε τυς πελάτες-τυ όλυς ςε ςιλαλιτίριο. Ο κόζμος κατέβικε να κάνι γύςτο κε το μεγαλίτερο γύςτο ίτανε ο δάςκαλος, πυ ίχε ανεβι στο μπαλκόνι τυ κιρ-Λάμπι τυ Στρατι, ς' αφτο το ίδιο μπαλκόνι, πυ αφτος έκλεγε τι μίρα-τυ απόψε, κ' έβγαλε ένα λόγο κατα τις ετερίας, ένα λόγο, μορε, καλίτερο κι απο κίνο πΰλεγε ςτις 25 Μαρτίυ... Κε στο τέλος εδιάβαςε ένα τιλεγράφιμα ςτιν Κιβέρνιςι... Ο λαος, έλεγε, ςινελθον ις πάνδιμον ςιλαλιτίριον κε έχον ιπΰψι τιν απιλυμένιν ενκαθίδριςιν τις ετερίας Ινον κε Ινοπνεβμάτον κε διατελον εν αναςτατόςι καθόςον βλέπι τα ςιμφέροντά-τυ διακινδινεβόμενα κε απεκδιόμενος πάςις εφθίνις δια ςιμβιςόμενα παρακαλι τιν Σεβαςτιν Κιβέρνιςιν ν' απογορέβςι τιν ενκαθίδριςιν τις επαράτυ ετερίας...

— Ζίτο τυ κιρ-Λάμπι... φόναξαν μερικι απο κάτο.

Σε λίγες ιμέρες τυς ίρθε ι απάντιςι. Ενα βαπόρι μπίκε στο λιμάνι κ' έφερνε τύβλα, τςιμέντο, ςίδερα, ιλικα για να χτιςτι το εργοςτάςιο. Τότες ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις ίπε:

— Δεν έχυμε κιβέρνιςι. Δεν ίτανε νάμε γο προθιπυργος;

Βαρια θλίψι τον εςκέπαςε. Κι όςο περνύςανε ι μέρες τόςο περιςότερο απελπίζονταν.

— Αχ... θα φτοχίνο...

Κε τί να κάνι τόρα; Κάθε πρωι, πυ σικονόταν απο το κρεβάτι-τυ, κσαγριπνιζμένος απο τι σιλοὶ-τυ κε τι θλίψι, πυ τον τιρανύσε κίταζε αντίκρι-τυ, πυ γινόταν ι καταστροφι... Λίγο πιο έκσο απο το χοριο ι εργάτες εδύλεβαν για το εργοστάσιο.

— Το θεριο... έλεγε.

Το θεριο, πυ μέρα με τι μέρα μεγάλονε, ο σκελετός-τυ απο τις σκαλοσιες γινότανε με τα τύβλα κε το τσιμέντο σάρκα τυ θεριυ, πυ θα τον ρυφύσε κι αφτον κι όλο τον τόπο κε κίνυς τυς κακόμιρυς τυς χοριάτες, πυ τόσο τυς αγαπύσε κε τυς προστάτεβε...

— Εσι θα με φας... αναστέναζε.

— Κυράγιο, χριστιανέ μυ κε δε φτόχινες, τον παριγορύσε ι χιρα-Κατερίνα...

Αφτος τιν κιτύσε απελπιζμένος.

— Θα πεθάνο στιν ψάθα. Ι ετερία θα με φάι...

Κε μονολογύσε:

Τι τις έκανα τις άτιμις; Μίπος πίγα γο στον Πιρέα να τις κάνο τιν αντίπραξι; Αφτι γιατί έρχετε μέσα στον τόπο-μυ, μπροστα στο σπίτι-μυ κε με κατατρέχι; Κ' ι Κιβέρνισι; Γιατί δε με προστατέβι απ' αφτο το θεριο;

Επερνε τιν απόφασι.

— Πρέπι να κάνυμε εματιρας ικονομίας, έλεγε κε θιμότανε τον Πάνκαλο.

Ιχε παρακσενέψι. Τἄβαζε σιχνα με τι γινέκα-τυ κε τις κόρες-τυ. Κ' έλεγε τυ Σταμάτι:

— Μι βάζις, μορε, γραβάτες. Δε βλέπις δα πυ φτοχίναμε κακομίρι;

Μα το σαράκι, πυ τον ἐτρογε κε τον εμάρενε πάνυ απ' όλα ίτανε αφτος ο προκομένος... Ο Διαμαντις! Αχ κε

πος τον έβλεπε κάθε φορα, πυ τΰκαναν το τραπέζι, σα γαμπρος πυ ίτανε...

— Πος τιν έπαθα εγο αφτι τι δυλια...

Κ' έλεγε στι γινέκα-τυ:

Θα τον διαλίσυμε το γάμο.

— Συτ! Συτ! Δάνκοσε τι γλόσα-συ. Πυ κσεκύτιανες... Δε ντρέπεσε!

Κ' ι χιρα Κατερίνα τον έστρονε στο βρισίδι. Πυ κσανακύστικε αφτο. Ιχε δίκιο, το καταλάβενε ο άχαρος... μα τί να κάνι, τί να κάνι... Κε να τόρα, ζίγονε ι όρα, πυ θα μετρύσε τα εκατό-τυ τα χιλιάρικα τα κολαριστα κε τα ορέα με τι γλικιά-τυς τι μιρυδια... Νίχτες ολάκερες κσαγριπνύσε κε το κεφάλι-τυ ζαλιζότανε απο τι σιλοι. Απο παντυ κατατρεγμένος, ο καιμένος, αχ κε πάλι αχ... Ιχε αδινατίσι κιόλα απο τον καιμό-τυ κε, καθος κσεχνύσε να κσυρίζετε, φενότανε πιο αδίνατος ακόμα. Για να κσεθιμένι τΰβαζε με το Σταμάτι.

— Γιατί δεν παντρεβόσυνα μορε όσο ίχαμε καμια δεκάρα, κακοκέφαλε; Γιατί δε παντρέβεσε τόρα, πυ δεν πινάσαμε ακόμα; Τί περιμένις; Να μίνυμε στο δρόμο; Τότε δε θα σε θέλι ύτε ι παλιο-Μαριο τυ Μαστροσπίρυ. Ι περιμένις πος θα συ ζιλέψυνε τιν ομορφια, λεβέντι-μυ, ι τις γραβάτες... Αμ' δεν παντρέβοντε με τις γραβάτες ο κόζμος εσίμερα, έγνια-συ.

Εκίνος τον άκυγε ιπομονιτικος, δεν αντιμιλύσε, μόνο κίταζε να τυ κάνι κυράγιο.

— Δε θα φτοχίνυμε, τΰλεγε, μι φοβάσε... Κι ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις τον ροτύσε:

— Θα δυλέβις εσι να μυ δίνις να τρόο;

***

Εφτασε το καλοκέρι. Το εργοστάσιο ίταν έτιμο, με τις μιχανές-τυ, με το ιλεχτρικό-τυ, με τυς ιπαλίλυς-τυ, πΰρθαν απο τον καταραμένο τον Περέα. Κι ο κάμπος γέμισε ζοι.

Ι χοριάτες κατέβικαν να τριγίςυν. Ο κιρ-Λάμπις κςανάρχιςε τυς περιπάτυς-τυ. Ομος, αλίμονο! Δε γίριζε πια ςα νικοκίρις μες' ς' αφτο τον κάμπο, πυ ίχε ρίκςι χριςάφι όλο το χρόνο. Ιτανε ςαν κςένος κε κάτι χιρότερο. Θαρις πος ίχε γίνι ζιτιάνος αφτος ο άρχοντας ο τρανος, πυ κάθε φορα τρέμανε μπροςτά-τυ. Πίγενε στα χτίματα, πΰχανε ι πελάτες-τυ κε κίνι κάνανε ςα να μι τον ίκςεραν... μόλις κε τυ μιλύςανε. Δεν κυβέντιαζε πια μαζί-τυς κςέθαρα ςαν τον παλιο κερο.

— Θα... θάν τινε λιάςις τι ςταφίδα, κυμπάρε;

Κ' ίκςερε πος δε θαν τινε λιάςι. Μι δεν έβλεπε τ' αλόνια-τυς πυ τα ίχε πνίκςι το χορτάρι; Μα κε κίνι τυ λέγανε καθαρα. Οχι, δεν ίχανε ςτο νύ-τυς να κςεράνυν τι ςταφίδα. Θαν τιν πυλύςανε ςτιν ετερία χλορι, γιατι χλορι ςταφίδα έχι καλίτερι τιμι απο τιν κςερι. Καθένας το ςιφέρο-τυ... Κι όςο για κίνο το λογαριαζμο μιν ανιςιχις, κιρ-Λάμπι... Μέχρι τελεφτέα δεκάρα θα ςε κςοφλίςυμε... Ι ετερία πλιρόνι αμέςος. Αρχιζε να εκςιςτορι ς' έναν-έναν τις ιποχρεόςις, πυ τΰχανε... Τις εφκολίες... Μα ο κόζμος ίνε αχάριςτος. Κανις δεν τυ το γνόριζε κε μάλιςτα ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις θαρύςε πος τον κοροιδέβανε κιόλα! Μονάχα λίγι, πολι λίγι τΰμεναν, ςα να πύμε πιςτι... Κάτι ςινκενις... μα τι να κάνις μ' αφτυς. Το ρέβμα τράβικςε ςτιν ετερία. Γίριζε κάθε βράδι ςακατεμένος απ' τον κόπο κε τον καιμό-τυ. Στο τραπέζι ςόπενε κε πότε-πότε τυ κςέφεβγε ένας αναςτεναγμος, μια κυβέντα, διο λόγια:

— Ετςι καταςτρέφοντε τα ςπίτια!

Κι άλοτε τΰριχνε ςτι φιλοςοφία.

Οςο θέλις, λέι, δύλεβε όςο θέλι θα ςυ δάςι...

Ο θεος ενοίτε...

Τυ Σταμάτι, οςτόςο, δεν τυ κεγότανε καρφί. Πίγενε κάθε μέρα ςτο εργοςτάςιο κ' ίχε πιάςι φιλίες με τυς ιπαλίλυς.

Επιθεορύσε τα μιχανίματα, ζιτύσε πλιροφορίες, εκσέταζε όλα τα πάντα.

— Δε ντρέπεσε μορε να πιγένις να προςκινας στιν ετερία; Τον ροτύσε ο πατέρας-τυ. Θα λέι κι ο κόζμος πος θέλις κε σι το κακό μυ...

Εκίνος δεν άκυγε τίποτα. Ι ιπάλιλι ίτανε καλι άνθροπι, μάθενε κανις μαζί-τυς ένα σορο πράματα. Ιστερα ίτανε κε κίριος...

— Ψοφας για μεγαλία κακομίρι. Να δύμε μονάχα όταν τα σόσυμε τι θα κάνις... Τὄλεγε ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις.

Μέσα στιν πίκρα-τυ κε τον καιμό-τυ αφτο κοπανύσε ολοένα στυς δικύς-τυ. Πος θα τα σόσυνε, τα λεφτα, ενοίτε... Κε τότε; Τί θα γίνυμε χορις λεφτα; Τυ κλότσυ κε τυ βρόντυ θα μας πάνε όλι... Κε σα να μιν τον έφτανε ι θλίψι-τυ κε τα φαρμάκια-τυ, σάμπος να τυ ίτανε λίγο να βλέπι το γαμπρό-τυ το Διαμαντι ν' ανεβοκατεβένι το σπίτι-τυ κε να στρόνετε στο τραπέζι πλάι σ' αφτι τιν προκομένι τι νίφι, νέα σιφορα τυ ίρθε τυ κιρ-Λάμπι τυ Στρατι... Οχι απο τον υρανο, αλα απ' αφτο τον καταραμένο τον Πιρέα. Κε τι σιφορα δεν τιν έστελνε ο θεος μ' αφτι ι κακύργα ι ετερία, πυ βάλτικε, σόνι κε καλα, χορις να τινε κσέρι, χορις να τις κάμι κανένα κακο, να τον εκσολοθρέψι απο το πρόσοπο τις γις. Νε... μέσα σ' όλα-τυ τα βάσανα ίρθε κε κίνο το διαολεμένο θιλικο, εκίνο το μελαχρινο λυλύδι, με τα κοντά-τις τα φυστάνια, τις γάμπες-τις πυ φενότανε, ος το γόνατο — τις κσετσίποτες — το ντεκολτέ-τις, πυ σε μύρλενε, το κορμάκι-τις το λαχταριστο, πυ ίτανε λιγερο σα λαστιχένιο, τα μάτια-τις τα μάβρα, πυ κιτύσανε κε πετύσανε φοτιες, κι άναβαν φοτιες — αλίμονο — κε τα μαλιά-τις τα κομένα... πος το λένε; αλα νκαρσον. Ο Μ ό ρ τ ι ς ! Ετσι τι βγάλανε στο χοριο απο τι δέφτερι μέρα κιόλα, πυ κσεμπαρκάρισε. Ιταν ι Μαρίκα, κόρι ενος ιπαλίλυ τις ετερίας, τυ

προιςτάμενυ... Ιρθε τάχα να περάσι το καλοκέρι με τον πατέρα-τις — πατέρας ίνε αφτος, πυ αφίνι τιν κόρι-τυ κε γιρίζι έτσι; Αν τιν ίχε κίνος θα τιν περνύσε στο συβλι... Μα ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις μιρίστικε αμέσος όλα τα καθέκαστα... Φος φανάρι πεδί μυ, πος τυ προκσενέβανε το γιό-τυ μ' αφτι τιν περμαντόνα. Ι ετερία τιν έςτιλε να τυ τον πάρι. Δεν τολμύσε να πι τις ιποπςίες-τυ σε κανένα, ύτε στι γινέκα-τυ... Αλα με τρόμο παρακολυθύσε κάθε μέρα τα καμόματα τυ γιύ-τυ. Τότε να τονε δις πολιτέλιες κε λύσα... Μια όρα στον καθρέφτι μπροστα να σάχνι τα μαλιά-τυ, να φοράι τις γραβάτες-τυ, να βάζι μαντιλάκι χρωματιστο στιν τσέπι κ' ένα λυλυδάκι στι μπυτυνιέρα-τυ. Πυ τον έχανες, κε πυ τον έβριςκες, ς' αφτο το καταραμένο το εργοστάσιο. Καθος δεν ίχανε δυλια πια στο μαγαζι, έλεγε πος πίγενε να περάσι τιν όρα-τυ... Κε παρέες πάνυ-κάτυ όλι μέρα με τυς ιπαλίλυς πάντα κοντα στο Μόρτι, πυ μιλύσε δινατα, γελύσε, πιδύσε, τινάζονταν κε κίνος να στέκι σα χαζος να χαμαρόνι. Τί να τυ πι ο δίστιχος; Φοβότανε μι πάρι τιν απάντισι, πυ κάλιο το ίχε να τονε δι νεκρο παρα να τυ πι πος θα τιν παντρεφτι... Εμ' έτσι καταστρέφοντε τα σπίτια, τί θαρις; Πολι τονε βρίσκανε κε τυ το λέγανε πος ο Σταμάτις κσελογιάστικε με κίνο το Μόρτι. Ομος αφτος έκανε πος δεν τον πίστεβε.

— Πεδι ίνε κε πέζι...

Οστόσο σπάραζε μέσα-τυ ο φτοχος. Ιταν ι μόνι φορα, πυ φοβίθικε στ' αλίθια για τις επιχιρίσις τυ γιύ-τυ. Οσο ανακατεβότανε με τις χοριάτισες δεν πίραζε, αλα μ' αφτο το Μόρτι ίταν άλο... Αφτες ι κσεσκολιζμένες τιλίγυνε τα παλικάρια μια χαρα.

Αχ, τί μάβρι κερι! Δυλια με τις σταφίδες πια δεν εγινότανε. Ι λιγοστι πελάτες-τυ, πυ έλιασαν τι σταφίδα-τυς, τυ τι φέρνανε, μα πυ τα περασμένα μεγαλία! Διο αποθίκες

ολάκερες πυ γιόμιζε, διο βυνα... Τόρα ι σταφίδα, πυ πίρε δεν έφτανε ύτε για δίγμα. Ας έλιπε κι αφτι... Ο γιός-τυ, πυ ίτανε το δεξί-τυ χέρι στι δυλια κ' έκλεβε στο ζίγι κε καμάρονε, πυ τὄλεγε δεν ίχε πια τι να κάνι... Ερχότανε μια στιγμι στο μαγαζι κ' ίστερα έφεβγε... Ο Διαμαντις ανεβοκατέβενε στο σπίτι-τυ... Κι ο γάμος; Εζίγοσε πια ι όρα.

Κε μια Κιριακι καταραμένι — μάβρι μέρά κι άραχλι — τέλος έγινε το θλιβερο μιστίριο. Το σπίτι ίχε γεμίσι απο κόζμο, χαρύμενο πυ τον εφχιότανε... Εκίνος γιρνύσε στα χαμένα... σαν κσένος, σαν αποδιογμένος... Μια τρομερι πλιγι ίχε ανίκσι μέσα-τυ, κοντα στις άλες... Τιν προιγύμενι μέρα ίχε γίνι το σιμβόλεο τις πρὶκας κε μέτρισε στο γαμπρο, τις εκατο χιλιάδες... Ιτανε σα νἄπαθε μιαν εμοραγία. Πονύσε, ίθελε να κλάψι, κιτύσε τον κόζμο, πυ γελύσε κε χερότανε κ' έλεγε πος όλι-τυς ίχανε χαρα, γιατι αφτος ο δίστιχος έβγαλε τα εκατο τα χιλιάρικα μέσα απο το έμα τις καρδιάς-τυ. Νε, όλι θέλανε τιν καταστροφί-τυ, το χαμὸ-τυ... Ωστόσο κ' αφτος τί να κάνι; Εκανε το χαρύμενο, δεχότανε τις εφχιες τυ κόζμυ μ' ένα χαμόγελο στο στόμα... Κε σε μια στιγμι μπερδέφτικε ι γλόσα-τυ κ' ίδε το σπίτι με τυς τίχυς, το πάτομα κε το ταβάνι να χορέβυν ολόγιρά-τυ.

Ιδε μπροστά-τυ το Μόρτι μ' ένα μεγάλο μπυκέτο, για τι νίφι αφτι μόνο έφερνε μπυκέτα κε σαχλαμάρες αθιναικες... Ιτανε μαζι με κάτι χοριατοπύλες. Κε πιός τις ίπε νάρθι; Μίπος τιν κάλεσε κανις;

— Να σας ζίσυν! τυ ίπε κε τὔπιασε το χέρι...

Δε μπόρεσε να βγάλι μιλια κε σε λίγο τιν ίδε μ' ένα χαμόγελο κοροιδεφτικο να χάνετε μέσα στον κόζμο.

— Κὰμε όρεκσι, μορι κσεβράκοτι κ' έγνια-συ... Για σένα λες πος έχο το σπίτι-μυ... σκέφτικε μέσα-τυ.

Με τα βιολια κε τα κλαρίνα κ' ένα νταύλι νταμ-ντυμ, νταραμ, νταντυμ... πίρανε τι νίφι... Αφτος κι ο Σταμάτις

τιν κατεβάςανε ος το δρόμο, πυ περιμέναν τ' αφτοκίνιτα. Ι Χριςαβγι έκλεε, ι κιρα Κατερίνα απο πίςο-τις έςαχνε τα πέπλα κε βρίςι τα δάκρια... Ι Μαργαρίτα το ίδιο. Μέςα-τυ γινόταν χαλαζμος κιρίυ κι όταν το ςιμπεθεριο μπίκε ςτ' αφτοκίνιτα κε μερικες κυμπύρες τράνταξαν όλο τον τόπο, εκίνος δεν κρατίθικε πια. Γίριςε ςτο ςπίτι-τυ, έπεςε ςτο κρεβάτι κ' έμπιξςε κάτι κλάματα κε κάτι βυνκιτα, πυ όςι τον ακύςανε τα χάςανε... Θρινύςε, ο έρμος, τιν καταςτροφι τυ ςπιτιύ-τυ.

— Ινε καλος πατέρας ο κιρ-Λάμπις, λέγανε ι γινέκες. Αγαπάι τα πεδιά-τυ...

Μ' αφτος, οςτόςο, ίκςερε γιατι έκλεγε. Τις χιλιαδύλεςτυ θρινύςε, τα εκατό-τυ τα χιλιάρικα, με τι μιρυδιά-τυς τιν ορέα, πυ θα τα φάι ο Διαμαντις κε θα πι: ις ιγίαν τυ κορόιδυ...

— Αχ, αναςτέναξςε... αχ κε ποτάμι τα δάκρια απο τα μάτια-τυ... Αχ... ο καιμένος...

Ι κιρα Κατερίνα με τιν καλί-τις τιν καρδια τον εζίγοςε κλαμένι.

— Ενας-ένας θα μας φίγυν τα πεδιά-μας, ίπε ςφυνκίζοντας τα μάτια. Ελα κάνε κυράγιο κε θάρχετε να τίνε βλέπυμε.

— Μορε Κατερίνα, ςυ τ' ορκίζομε, απάντιςε αφτος μέςα ςε λιγμυς. Αν δεν ερχότανε ι ετερία δεν μ' έγνιαζε.

***

Τόρα πια πΰγινε ο γάμος κ' έδοςε τιν πρίκα ίτανε ςα να ίχε ςικοθι απο βαρια αρόςτια... Σα να τυ έκαναν ενχίριςι. Γιατι τα λεφτα, μορ' αδερφέ-μυ, γίνοντε ένα με το κρέας τυ ανθρόπυ κε ςαν τα δίνις πονας το ίδιο ςα να δίνις το κρέας-ςυ. Κε ςαν τα φέρι ι περίςταςι να ςυ κάνυν ενχίριςι λίγο το κακο. Θρέφι το κομένο κρέας κε γιατρέβετε. Μα ι εκατο χιλιάδες τυ κιρ-Λάμπι πος θα θρέψυνε; Αχ, ι δυ-

λιες σταματίσανε κε τα εκατο χιλιάρικα μένουν εκατο ανιχτες πλιγες... Ο κόζμος όλος τόρα τραβύσε στιν ετερία κε το εργοστάσιο όλι μέρα κε τι νίχτα με τις βάρδιες-του, δύλεβε, δύλεβε αδιάκοπα, έβγαζε ποτάμι το κρασι απο τις μιχανές-του κι αφτος ο δίστιχος δε μπορύσε τίποτα να κάνι... Μόνο να κιτάζι κάθε βράδι απ' το μπαλκόνι το εργοστάσιο, που φοτιζότανε με τα ιλεχτρικα, να το κιτάζι σα θεριο, σαν κακο δεμονικο, σαν οργι θεου, σα θανατικο, πυ δεν το διόχνι ύτε λιτανίο... Αχ τι του μελότανε να πάθι τόρα στα γεράματα... Μα του ίχε κι άλα γραμένα ι μίρα-του ι μάβρι. Ιχε περάσι κοντα ένας μίνας απο τότε, πΰγινε ο γάμος, κι ο Σταμάτις ένα πρωι καθος ίτανε καθιζμένος στο μαγαζι κε δεν ίχε τι να κάνι, του ίπε:

— Πατέρα, αποφάσισα να παντρεφτο...

Ο κιρ-Λάμπις ένιοσε να του φέβγι κι όσο έμα τΰμινε στιν πικραμένι-του καρδια. Κίταχσε το γιό-του καλα-καλα στα μάτια κε κατάλαβε για πιά ίθελε να του πι. Εκανε οστόσο τον αδιάφορο κε μάλιστα έδιχσε πος εφχαριστίθικε.

— Δόχσα σι ο θεος, πΰβαλες μιαλο, πεδί-μυ. Μέσα σ' αφτες τις σιφορες πυ μας εβρίκανε, μονάχα απο σένα περίμενα κ' εγο μια χσανάσα... Να κιτάχσο, λιπον, πεδί-μυ, να συ βρο μια καλι... πρικα.

Εκίνος κοκίνισε, χαμίλοσε τα μάτια κ' ίπε δισταχτικα:

— Νε... χσέρις, πατέρα, καλα θΰτανε νΰχε κε πρίκα αφτι πυ θα πάρο, όμος δεν έχι τίποτα.

Ο κιρ-Λάμπις δεν κρατίθικε πια. Πίδιχσε απο τιν καρέκλα κατακόκινος κ' ίπε:

— Τί λες, μορε σκίλε... Μιν έχις στο νύ-συ να πάρις εκίνι τιν χσεβράκοτι;

Ο Σταμάτις χσαφνικα πίρε θάρος κε του απάντισε χορις να τα χάσι καθόλυ.

— Νε... τι Μαρίκα θα πάρο.

Κ' εκίνος απόμινε κόκαλο ςα νάςτραπςε κεραβνος μπροςτά τυ. Αφτι ίταν ι ςτερνι καταδίκι-τυ! Χλόμιανε, άρχιςε να τρέμι κε τα λόγια-τυ κόμπιαςαν ςτο λάρινκά-τυ. Ενας κςερόβιχας τον έπιαςε. Κάθιςε ς' ένα κάθιςμα κ' έκανε αγέρα με το καπέλο-τυ. Πνιγότανε. Πέραςε κάμποςι όρα έτςι. Γιος κε πατέρας κιταζότανε δίχος να μιλάνε κε τέλος αφτος ςικόθικε. Εκανε μερικες βόλτες πάνυ-κάτυ κε μυρμύριςε:

— Τρακόςες χιλιάδες τις ίχαμε ςτο χέρι με τι Συςάνα τυ Μαρίνυ... Κ' εκατο πυ δόςαμε ςτι Χριςαβγι... Κε πενίντα πυ χαλάςαμε για τα ρύχα κε για το γάμο-τις... Λογάριαςε... εκατο πενίντα χιλιάδες θετικι ζιμία κε τρακόςες χιλιάδες διαφιγον κέρδος. Λογάριαςε... Κε πεντακόςες χιλιάδες πυ χάςαμε φέτος απο τιν ετερία... Λογάριαςε... Κοντα ένα εκατομίριο ζιμία για ένα χρόνο. Πιός θεος το θέλι; Δεν ιπάρχι θεος; Μορε δεν ιπάρχι θεος να με λιπιθι;

Ο Σταμάτις θέλιςε να τον παριγορίςι:

— Δεν ίν' έτςι πυ τα λες, πατèρα... Κ' ίςτερα έχυμε ακόμι πολα...

Εκίνος τον εκίταξε άγρια...

— Εχυμε... Εχι εκίνος πΰχι όχι βàζις κε τι μύρι-ςυ μέςα... Εςι ύτε το βρακί-ςυ, πυ φορις δεν ορίζις... γίφτο.

Ακλύθιςε μια ςιοπι. Ιδρότας ίχε λύςι το μέτοπο τυ κιρ-Λàμπι κε ςε μια ςτιγμι αφτος γίριςε κ' ίπε ςτο γιό-τυ.

— Λιπον τ' αποφάςιςες;

— Νε!

Ι ςάρκες ςτο πρόςοπό-τυ αρχίςανε να τρέμυν απο θιμο... Τόρα ίρθε ι όρα πυ θάπεζε το μεγαλίτερό-τυ ατυ.

— Να ιδύμε μονàχα πυ θα βρις ςπίτι ναν τι βάλις... α... κιρ γαμπρε...

Κε μέςα-τυ ίθελε να γελάςι, να γελάςι άγρια. Οςα δα γι' αφτο... Ιχε το γιό-τυ ςτο χέρι. Ομος εκίνος δεν τάχαςε.

— Πυ θαν τι βάλο, ίπε, πυ αλυ... ςτο ςπίτι-μας...

Τότε κίνος ςικόθικε θριαμβεφτικα.

— Μα... βλέπις δεν πέθανα ακόμα, βλέπις, λεβέντι-μυ, εγο ζο ακόμα... Το ςπίτι ίνε δικό-μυ. Εγο δύλεψα κε τά-φτιακςα. Αμα κάνις κε ςι κανένα ςπίτι, τότε να λες το «ςπί-τι-μας». Αλα όςο ο Λάμπις ο Στρατις ίνε ζοντανος αφτος ο Μόρτις δε θα μπι εκι μέςα... Μα κε να πεθάνο ακόμα άρα κατάρα θ' αφίςο να πάνε ύλα στυς γαμπρυς παρα ς' αφτο το Μόρτι...

Κςάφνυ ςταμάτιςε. Ιδε το γιό-τυ να χαμογελάι... Πε-ρίμενε πος θα τον έβλεπε να κιτρινίζι, νάπεφτε στα πόδια-τυ να τον παρακαλάι, μα κίνος τον κιτύςε κε χαμογελύςε...

— Θα κάνυμε τον κόζμο να γελάςι μαζί-μας... Αν θέλις να γελάςι ο κόζμος, δεν πιράζι... δεν τιν φέρνο ςπίτι...

— Κε πύ θαν τι πας;

— Ινε δικός-μυ λογαριαζμος. Τα κανόνιςα...

Μια φοβερι ιποψία πέραςε απο το νύ τυ κιρ-Λάμπι τυ Στρατι... Νόμιςε για μια στιγμι πος το μιαλό-τυ ςάλεβε.

— Εκανες ρεμύλα στιν κάςα, ύρλιακςε, ςίκοςες ύλα τα λεφτα κε πας να τα φας μαζί-τις... Μίλα βρε ςκιλί!

Μα πυ να το φανταζότανε! Ο γιός-τυ τυ ίχε ετιμάςι μια πίκρα πιο μεγαλι. Εβγαλε απο τιν τςέπι-τυ ένα χαρτι κε τυ τόδοςε. Τί έβλεπε μπροστά-τυ; Τί κεραβνο τυ κςα-πολύςε κατακέφαλα τυ φτοχυ... Δεν τύδινε καλίτερα ένα μάτςο φίδια παρα κίνο το χαρτι... Ιτανε ο διοριζμος τυ Στα-μάτι απο τιν Ετερία... Τον έκαναν μόνιμο αντιπρόςοπο. Σαν τέλιοςε το διάβαζμα ίχε κιτρινίςι, έτρεμε όλος, τα μάτια-τυ πετύςανε αςτραπες κε φλόγες.

— Ιύδα... Ιύδα... βόνκικςε... πίγες κε πυλίθικες στιν ετερία, πυ με κατάστρεψε... χάςυ απο τα μάτια-μυ...

Επεςε ςε μια καρέκλα πνιγμένος απο αγονία... Ιθελε να βάλι τις φονες κε να κλάψι, ίθελε ν' αρχίςι τα χαχανι-τα κε να γελάςι... Το μιαλό-τυ ςάλεβε, ι καρδιά-τυ πονύςε...

Το θεριο... αχ το θεριο. Πυ τυ πίρε τυς πελάτες... Τυ ρίμαχςε το μαγαζι... Τόρα τυ πέρνι κε το γιό-τυ, το μοναχογιὸ τυ, το μονάκριβο... Οχι πως τον αγαπύςε πάνυ απ' τα λεφτά-τυ, μα τύρχόταν έτςι... προςβολι... Ι ετερία γινότανε μέςα ςτο μιαλό-τυ μια φοβερι δίναμι, άγνοςτι, πυ όλα τις ίταν δινατα! Απο τον Περέα το μακρινο, πυ όςες φορες πίγενε ίθελε να φίγι αμέςος... ερχότανε ι ετερία έμπενε ςτον τόπο-τυ ςα νικοκίρις, τΰπερνε το γιό-τυ. Αφτι τυ τον πίρε... αφτι έςτιλε κίνο το Μόρτι να τονε κςελογιάςι, για να τονε κάνι ολότελα κυρέλι... να τυ πάρι κάθε θάρος για να τιν πολεμίςι, κάθε ελπίδα πος θα τι νικύςε αν αποφάςιζε να τιν πολεμίςι... Πιά ίταν αφτι ι ετερία; Πύ τιν ίδε; Τί τις έφτεκςε; Τα μάτια-τυ βυρκόςανε, έςφινκε τις γροθιές-τυ κε ςίκοςε τα χέρια-τυ ςτον υρανο.

— Αν ίςε θεος, μορε, φόναξςε, κατέβα κάτυ να δις τί γίνετε ςτι γι...

Σε λίγες μέρες ο Σταμάτις παντρεβότανε κε ςτο ςπίτι όλι κλέγανε.

***

Κι απόψε ο κιρ-Λάμπις ο Στρατις, πυ ίτανε τόςο θλιμένος κ' έβλεπε τιν πλάςι γίρό-τυ νάχι μαβρίςι απο φαρμάκι κι αφτι κι απο τι θλίψι, αφτα κι αφτα έβαζε με το νύ-τυ. Ι όρες περνύςανε κε δε μπορύςε να κιμιθι. Εβλεπε μπροςτά-τυ το θεριο, πυ αγριπνύςε μες ςτι νίχτα κε τον κιτύςε με πέντε μάτια, δέκα, ίκοςι, ςαράντα, χάνι το λογαριαςμο... Κε δύλεβε μέρα νίχτα το θεριο για τιν καταςτροφί-τυ... για να τον αφανίςι ολότελα, να τονε νκρεμίςι ςιθέμελα... Κε κοντα ςτο θεριο, το ςπλάχνο-τυ, ο γιός-τυ ο ίδιος παράςτεκε, βοιθύςε κι αφτος όςο μπορύςε για το χαμο τυ πατέρα-τυ... Κοντα ς' αφτα ίχε κε τι γρίνια τις γινέκας-τυ. Κλεγότανε ι κιρα Κατερίνα κε δερνότανε... Αχ, το ςπίτι ίταν

έρμο κε ςκοτινο κι αφτι δίχος τι Χριςαβγι, δίχος το Σταμάτι... Κ' έλεγε πος θα τυ φίγι, θα τον αφίςι μονάχο-τυ, έρμο κύτςυρο, για να πάι στο γιό-τις. Ιτανε κ' ι Μοργαρίτα, πΰχε πάρι το Μόρτι απο καλο κ' ίθελε να φέρυνε τι νίφι-τυς στο ςπίτι, όχι πυ κατακλίςτικε ςα να ίχανε πένθος. Κλάματα... ιςτορίες... Ι ζοι τυ ίχε γίνι τέτια, πυ να ςιχένετε ο ίδιος τον εαφτό-τυ... Ας πέθενε να ιςιχάςι...

Στο βάθος τυ υρανυ μια αςτραπι φότιςε τα ςίγνεφα. Ιςτερα κι άλι. Επεςε βροντι. Αρχιςε να πςιχαλίζι. Κε ςε λίγο έπιαςε βροχι. Εκίνος δε ςάλεπςε απο τι θέςι τυ... έμινε εκι δα να βρέχετε... Το φλογιζμένο-τυ κορμι δροςίζονταν. Κατόπι άρχιςε ν' ανατριχιάζι... Μα δεν έφεβγε. Ακυμπιζμένος στο μπαλκόνι, με τα χέρια κρεμαζμένα έκςο κε το κεφάλι ςκιμένο, έκλεγε... Ι μπόρα δινάμονε. Ι αςτραπες άναβαν πιρκαγιες ςτον υρανο κ' ι βροντες έκαναν πόλεμο στα ςίνεφα... Εκίνος βονκύςε τόρα δινατα. Οχ... Οχ... Ας γινόταν ένας κατακλιζμος να τονε πάρι, αφτον κι όλο τον κόζμο μαζι... Ανατρίχιαζε όλος, κρίονε κε τα δάκρια-τυ, οςτόςο, όλο πλίθεναν. Βονκύςε. Το νερο τυ μύςκεβε τα κόκαλα... Θα πεθάνι... Να, θα πεθάνι.. Κε δε θα ζι πια να τιραγνιέτε... Ι βροχι έπεφτε με πάταγο στο δρόμο κε στα κεραμίδια, ι αςτραπες άναβαν κ' έζβιναν, ι βροντες έκαναν όλο τον τόπο να ςιέτε... αχ, ας έπεφτε ένας κεραβνος να τονε κάψι... Θεύλι, ςτίλε τον κεραβνό-ςυ.. Μέςα στο βονκιτο τυ υρανυ κε στο θρίνο-τυ εκίνος βονκύςε κε θρινύςε μαζί-τυ...

Θεε μεγαλοδίναμε... Βρέκςε φίδια κε ςκορπιυς, βρέκςε φαρμάκια, βρέκςε πέτρες κε βυνα... Ρίκςε φοτια κε κάψε όλο τον κόζμο... να μι μίνι λίθος επι λίθυ στον κόζμο... γιατι ι πλάςι χάλαςε... πάι ο κερος ο καλος, θεέ-μυ... τιμόριςε τον κόζμο τον αμαρτολο, πυ μας απαρνίθικε κε ςε κε μένα...

Μια βροντι δινατι έπεςε ςαν ένα βυνο πανίψιλο να

χατραχιλύςε απο πάτομα ςε πάτομα ςτον υρανο χε χίνος ςι-χόθιχε όρθιος, άπλοςε τα χέρια μπροςτα χε φόναχςε:

— Διχεοςίνι... διχεοςίνι...

Ιςτερα νχρεμίςτιχε χάμο ςα να τονε χτίπιςε χεραβνος...

Главный редактор **Х. М. КАЧАЛОВ.**

Редактор **И. ИОРДАНИДИ.** Техред. **Г. МИЛИДИ**

Сдано в набор 9-XII—1935 г.
Издание № 1221.
Формат бумаги 72х.94.
Тираж 1090.

Подпис. в печ. 26-XII—1935 г.
Уполкрайлит И—10516.
Об'ем печ. 15¼ л.
Знаков в 1 печ. л. 66.368.
Заказ № 2061.

Типография „Коммунистис“, Ростов на Дону 1935 г.

Τιμὴ 1 ρ. 20 κ.
Цена 1 р. 20 к.

Н. Катифори

РАССКАЗЫ

1

СКЛАД ИЗДАНИЯ:
Московская 53, Ростов н-Д.
КНИГОЦЕНТР.